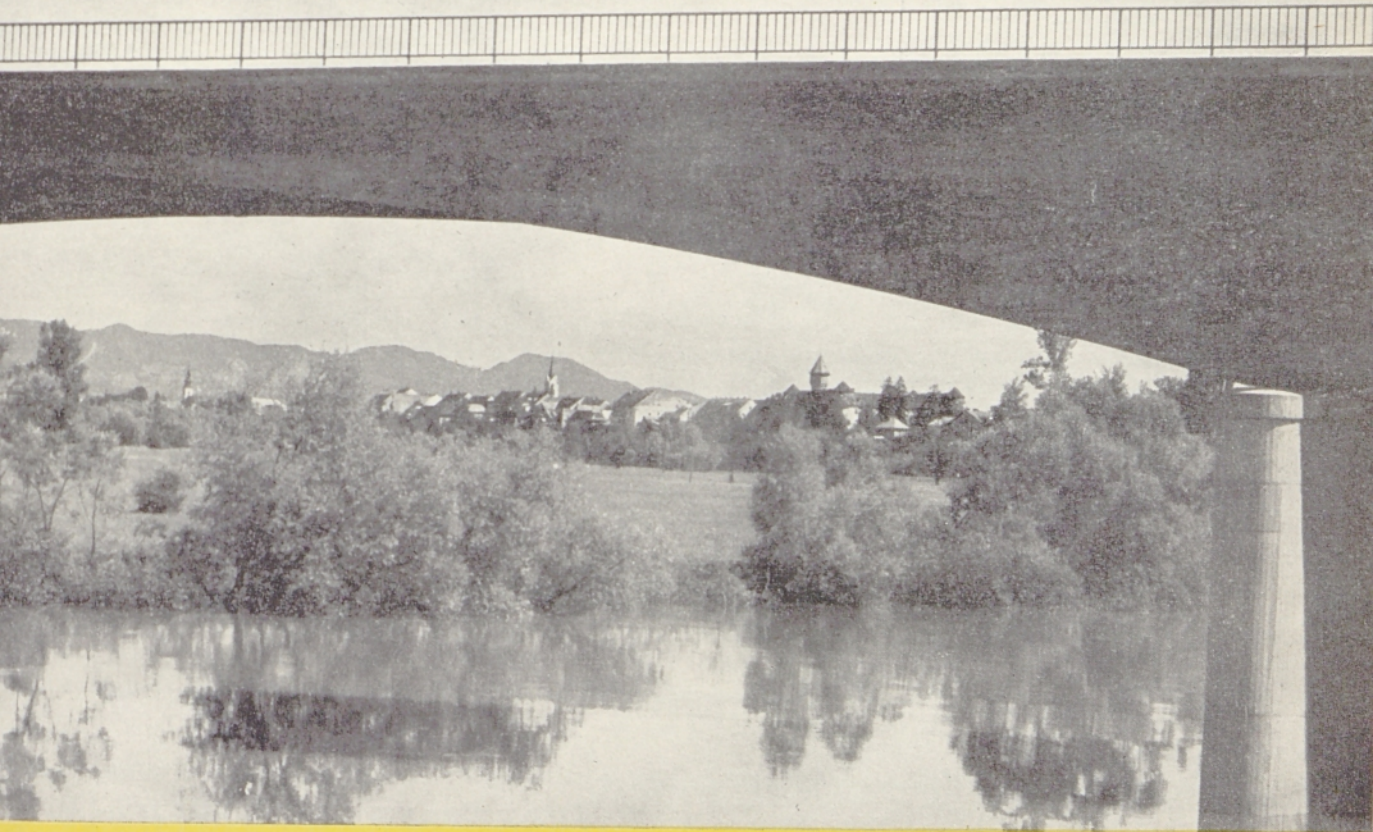

RODINA

GRUDA

VSEBINA

Naš človek ve, da dela za vso skupnost in za sebe

Ina:

Zazvenela je posebna struna srca

Vera Valenci:

Po deželi nageljnov in rožmarina

Tomo Brejc:

Gradbeni delavci Slovenije so praznovali

T. B.:

Letošnje revije Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije

Piknik ameriških rojakov v Polhovem Gradcu

Ina Slokan:

Svetel praznik naših slepih

Po B. Lipužiču:

Oblikuje se podoba nove šole

Marica Sirca-Benko:

Neusahljiv vir

Cv. A. Kristan:

Krvodajalstvo v naši domovini

V.

Kako so se Ljubljanci v starih časih zabavali

Marija Jagodič: Narodopisne podobe iz Mengša in okolice:

Dve o rokovanjatih

Po domači deželi

Cv. A. Kristan:

Ob 30-letnici pevskega zbora »Francje Prešeren« v Chicagu

Črtomir Sinkovec:

Tri prošnje (pesem)

Anton Okolič, Barberton:

Kako sva z materjo polha lovila

—n

Bled, središče jugoslovanskega športa

Ivan Kranjc, Geelong:

Slovenski filmi v Avstraliji

Domovina na tujih tleh

Rojaki nam pišejo

Drobtinice

Dom in družina

Mimi Malenšek:

Stara jablana pa spet cvete

Mladinski kotiček:

Moj bratranec Ivo

Miško Kranjec:

Grlice

Iz uredništva

Foto posnetki in ilustracije:

Foto Slovenija, M. Vilhar, V. Valenci, E. Ažman, H. Vrečko, A. Vilhar, Vlastja, Z. Deniša, Vl. Lamut, Putnik, Ljubljana, F. Peršak, Celje, Campa, Zapotok.

Slika na ovitku:

Novi most čez Savo, zadaj Brežice (foto Krahulec, Krško)

ROJAKINJE, ROJAKI!

Izberite knjige v domačem jeziku in o domači zemlji:

M E L I K :

Jugoslavija pl. 2300 din

M A L :

Stara Ljubljana in njeni ljudje pl. 950 din

Zgodovina Ljubljane I. — Geologija in arheologija . br. 900 din

Uredniški odbor: Ljubljana v ilegali . . pl. 3200 din

G R A F E N A U E R :

Zgodovina narodov Jugoslavije I. del (II. del v tisku) . . pl. 1200 din

P R I J A T E L J :

Slovenska kulturno-politična zgodovina I.-III. del . . pl. 3400 din

M O H O R I Č :

Zgodovina obrti in industrije v Tržiču pl. 900 din

Zahtevajte prospekte in kataloge na naslov:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

LJUBLJANA, TITOVA C. 25 — JUGOSLAVIJA

Slike najlepših domačih krajev so zbrane v albumu

»POZDRAV IZ SLOVENIJE«

S poštnino vred velja samo 1 dolar. Še danes ga naročite pri

SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanaestkrat na leto. — Poštnina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 4 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 4 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov ne vračamo. — Čekovni račun pri Komunalni banki 600-704/3-155

Rodna

gruda

Ilustrirana revija Slovenske izseljenske matice v Ljubljani

St. 7-8

JULIJ-AVGUST 1959

Leto VI.

»NAŠ ČLOVEK VE, DA DELA ZA VSO SKUPNOST IN ZA SEBE...«

V nedeljo, 14. junija so v tovarni motornih koles TOMOS v Kopru začeli s serijsko proizvodnjo domačih motornih koles, v celoti sestavljenih iz delov, ki so izdelani doma. Odslej bo tekoči trak omogočil dnevno produkcijo okrog 80 motornih koles. Vsakih 7 minut bo novo motorno kolo zapustilo tekoči trak. Tovarna Tomos je ena naših največjih in najmoderneje urejenih tovrstnih tovarn pri nas. Zgrajena je bila po vojni. Poleg motornih koles izdeluje motorje za čolne in bencinske motorčke, v prihodnje pa misli začeti tudi s proizvodnjo majhnih avtomobilov. Okrog 150 inženirjev in tehnikov ter na stotine delavcev dela v velikih svetlih dvoranah, od katerih ima največja — dvorana tekočih trakov — prostora za štiri normalna nogometna igrišča. V vseh dvoranah je več tisoč različnih modernih strojev in naprav. Vodstvo podjetja si že od začetka prizadeva, da ustvari delavcem kar najbolj ugodne delovne in življenjske pogoje. V Kopru in okolici jim je uredila moderna stanovanja in še gradi zanje nove stanovanjske stolpnice. Imajo lepo urejeno menzo in eno najbolj sodobno urejenih zdravstvenih ambulant.

Nedelja, 14. junija, ni bila pomembna le za delavce in inženirje tovarne Tomos, temveč za ves koprski okraj. Na tisoče ljudi je tvorilo živ venec od nove koprške obale do tovarne ter z radostnimi vzkliki pozdravilo predsednika Jugoslavije, ki je prišel na slovesnost v spremstvu predsednika Ljudske skupščine LR Slovenije Mihe Marinka, predsednika slovenske vlade Borisa Kraigherja in drugih visokih predstavnikov našega političnega in javnega življenja.

S šopkom nageljnov so ga prisrčno pozdravili zastopniki delavcev, nato si je predsednik s spremstvom ogledal tovarno. Ob pol eni popoldne je vstopil v dvorano tekočega traku, kjer mu je skupina delavcev izročila v dar prvo, s tekočega traku dospelo domače motorno kolo znamke Colibri. Nato so mu delavci poklonili še motorni čoln iz plastične mase s prigrajenim Tomosovim motorjem »Lamo«.

Ko se je maršal Tito zahvalil za darilo, je med drugim dejal: »Ko danes potujemo skozi te dele Slovenije, moramo resnično priznati, da je bil napravljen ogromen korak naprej. Zakaj? Kdo je to mogel storiti? Vi sami, mladi ljudje, polni navdušenja, delovni ljudje, ki ustvarjajo z entuziazmom, ki verujejo v svoje lastne sposobnosti in ki verujejo v svojo bodočnost. To so ljudje, ki vedo, da ustvarjajo zase.

Ko sem danes šel skozi vašo tovarno, sem pri najbolj kompliciranih strojih opazil same mlade ljudi — skratka mladino. Nisem sicer slišal, kolikšno je število mladincev izpod 25 let, toda slišal sem, da je povprečje 20 let. To vam more biti, tovariši, dejansko v ponos, da smo dosegli to, da imamo danes tako veliko število, lahko rečem ogromno število mladih ljudi, ki ustvarjajo tako komplicirane stroje, kot so na primer motocikli, avtomobili in podobno. To je prav tisto, kar krepi naše globoko zaupanje v jutrišnji dan, ker vidimo, da se je naša mladina na svojstven način oprijela dela, da obvlada naj sodobnejšo tehniko. Ko sem šel mimo najbolj kompliciranih strojev — na te stvari se tudi sam nekoliko razumem, ker sem kovinar —, sem si mislil, da so ti delavci,

ki delajo pri teh strojih, visoko kvalificirani, če ne vsaj kvalificirani. Kasneje sem slišal, da so to priučeni delavci, ki so se v izredno kratkem času naučili streči kompliciranim strojem. To je prav tisto, kar predstavlja našo največjo zmago, da v naši mladi socialistični državi mladina tako hitro obvlada najsodobnejša proizvodna sredstva in je to tisto, kar nam daje svetle perspektive za veliko bodočnost naših novih generacij.«

Predsednik se je nato s spremstvom udeležil kosila v tovarniški menzi, kjer mu je nazdravil predsednik kopskega okrajnega ljudskega odbora Albin Dujc, ki je naglasil veselje delovnega kolektiva tovarne Tomos in vseh prebivalcev Kopra, da se je predsednik Tito odzval vabilu in skupaj z njimi proslavil pomembno delovno zmago. Predsednik Tito se je zahvalil za zdravico in dejal:

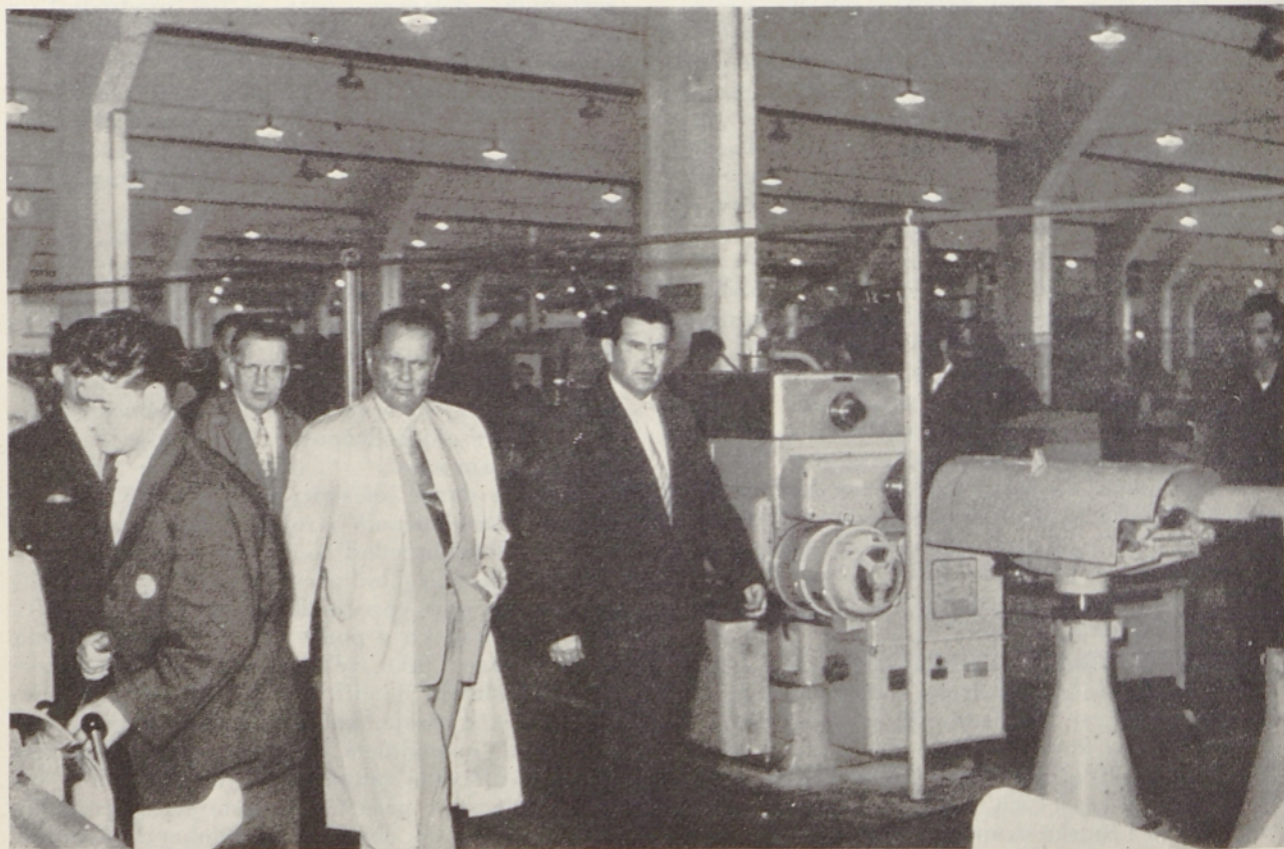
»Zelo sem srečen, da se mi je nudila priložnost prisostvovati začetku dela v tako pomembnem podjetju, kakor je tovarna metornih koles, ki bo imela še mnogo možnosti za nadaljnji razvoj.

Če svoje misli prenesemo nekaj let nazaj — je naglasil predsednik Tito — in pogledamo samo na najpomembnejše sodobne tovarne, med katere sodi tudi vaša in še vrsta tovarn, za katere mnogi

naši ljudje niti ne vedo, bomo videli, da so se naše nekdanje sanje v polni meri že zdaj začele izpolnjevati. Pred nekaj dnevi sem obiskal del naše dežele, vzhodne Srbije, ki jo smatramo za nerazvito pokrajino in ki ji moramo posvetiti več pozornosti. Toda reči moram, da sem bil prevzet ne samo spričo velikanskih podjetij, ki so tam v gradnji, temveč v prvi vrsti spričo ondotnih ljudi. Toda, ko gledate te kmete in delavce, vidite, da diha s prav tistim enotnim dihom, kakor ljudje v naših najbolj razvitih industrijskih krajih. To se pravi, da naše ljudstvo v celoti živi v socialističnem duhu in da se politična zavest razvija celo hitreje kakor industrija.«

Predsednik Tito je nato govoril o gradnji tovarne umetnih gnojil v Prahovu, ki bo največja tovarna te vrste na svetu, o gradnji ondotnega velikega пристanišča, o delih pri gradnji bakrenega rudnika v Majdanpeku, o naporih naših delovnih ljudi, ki jih je videti po vsej širni domovini, in naglasil:

»Naš človek, najsi dela v Sloveniji ali v katerikoli drugem kraju Jugoslavije, ve, da dela za vso skupnost in za sebe. To je tisto, kar dela našo socialistično skupnost močno in enotno.«

Predsednik Jugoslavije maršal Tito in predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko v spremstvu direktorja pri ogledu tovarne TOMOS

Zazvenela je posebna struna srca

Prvo letošnje izletniško skupino iz ZDA, ki jo je organizirala Slovenska ženska zveza, smo pozdravili 26. maja. Vodila jo je ustanoviteljica in častna predsednica tega društva mrs. Marie Prislandova, s katero smo se že lani osebno spoznali. Pri pristrčnem pozdravu seveda ni manjkalo cvetja in tudi ne kranjskega pušeljca. Prejela ga je voditeljica skupine, ki pa je nageljčke takoj razdelila izletnikom. S carino je bilo kmalu opravljeno, nato pa smo tako po domače pokramljali. Zvedeli smo, da je skoraj polovica izletnikov ostala v Parizu, to je tisti, ki so potovali z ladjo in so zamudili vlak, zato so prispeli šele naslednji dan. Sicer pa so bila dekleta in fantje kar sveži. Prav nič se jim ni poznala dolga pot, ki je bila za njimi. Vsi so se v mislih že objemali s sorodniki, ki jih toliko let niso videli, in tako je pot do Ljubljane po lepi Primorski in Notranjski kar hitro minila.

Teden pozneje, 2. junija, smo v Sežani pozdravili letošnje drugo in v zadnjih letih eno največjih skupin ameriških rojakov. Ta izlet je za svoje člane, njihove sorodnike in druge rojake organizirala Slovenska dobrodelna zveza. Izletnike, 150 po številu, pa sta vodila urednik slovenske sekcije društvenega glasila »Glas« SDZ mr. Anton Šabec in glavni predsednik SDZ mr. John Sušnik, ki je bil tudi pokrovitelj izleta.

Cvetje, solze, smeh, veseli vzkliki, pristrčni objemi in toliko, toliko toplih stiskov rok. Pionir in pionirka iz Sežane sta v imenu sežanske podružnice zaželela vsem pristrčno dobrodošlico in izročila šopke sprogama obeh voditeljev izletnikov. Skozi okna so se iztezale roke. Pozdravljali so znanci. Kar precej jih je bilo. Tu je bila naša Jennie Troha iz Barbertona, o kateri lahko rečemo, da je v zadnjih letih skoraj stalna obiskovalka domačih krajev. Tudi z rojakinjo Josephine Porokovo in njeno ljubko hčerko Georgino smo se pred nekaj leti že srečali. Zdaj je prišel z njima tudi očka mr. George Porok in nekdanja mala ljubka Georgina je danes zala miss. Komaj štirinajst let ima, pa bi jih človek prisodil najmanj 16. Všeč ji je pri nas in prav gotovo si bo v tem času izpopolnila svoj slovenski besednjak, saj je že ob našem prvem srečanju pokazala veliko volje in zanimanja za to.

Tudi mr. Michael Zimic in soproga Angela sta se po nekaj letih s tople Floride spet prišla povselit v domače kraje. »Spet bomo zapeli po domače,« se je smejal mr. Zimic ob spominu na vesela doživetja na skupnem izletu po domačih krajih pred štirimi leti.

»Hello, hello!« kliče rojakinja in se smehlja. Znana mi je, imena se pa pri najboljši volji ne morem spomniti. Saj jih toliko pride vsako leto. »Pred tremi leti sem bila doma, pa nisem zdržala, morala sem spet priti, veste, mamó imam še...« Stiska mi roko, smeje se, v očeh pa ima solze.

Vlak je krenil proti Ljubljani. Matičarji seveda spremljamo rojake. Vse bi radi spoznali, pa seveda to ni mogoče v tako kratkem času. Vodja skupine, ki je potovala z ladjo, rojak mr. Šabec je ves prevzet od prvih vtisov srečanja z domovino. Doma je iz Prestranka pri Postojni, sin primorskih tal.

»Ko sem zagledal Trst, naš Trst,« pravi, »je posebna struna zazvenela v srcu. In ta struna, v kateri je bolečina in radost, zdaj brni in poje, poje...«

Na hodnik blizu vrat si je neka rojakinja zložila kovčke. Povedala je, da bo izstopila na Pivki. V roki je stiskala robček, oči pa je imela objokane. »Vidite, kar jokala sem,« se je skozi solze nasmehnila, »saj še človek po petdesetih letih pride v domači kraj, ne more drugače...«

Za potnike Kollandrove potovalne pisarne je bila oskrbljena večerja v vlaku. Ko so šli rojaki mimo nas v jedilni voz, smo z veseljem ugotavljali, da je v skupini kar precej naše druge in tretje generacije. Med temi smo se na vlaku mimogrede spoznali tudi z rojakom Johnom Pestotnikom iz Clevelanda in njegovim sinom Johnom, ki nas je pristrčno pozdravil v lepi slovenščini in nam povedal, da ima v Ameriki ženko in hčerkice, ki prav tako kakor on lepo slovensko govore...

Za deset minut je vlak postal v Postojni, kjer je tamkajšnja podružnica matice organizirala za rojake lep sprejem. Bili so tam godci, pevci in šolska mladina. Godci so uredali nekaj domačih in Zimiceva je kar potegnilo iz vlaka, pa sta veselo zaplesala. Rojak Tone Konchan pa se je povzpел na stopnico vlaka in fotografiral... Rojak Konchan, po rodu Horjulčan, že vrsto let živi v Chicagu, kjer se pridno udejstvuje tudi na kulturnem področju; bil je med prvimi, ki so zbirali sredstva med rojaki za gmotno pomoč Jugoslaviji. Njegov dom je bil vedno gostoljubno odprt našim umetnikom in znanstvenikom, ki so se mudili v Ameriki. Z lepim prispevkom je tudi pripomogel k nakupu kinoprojektorja za postojnski okraj, za katerega je zbirala in ga l. 1954 tudi sama prinesla primorska rojakinja Tončka Simčičeva iz Floride, ki nam je nedavno tako lepo pisala na Matico — »kamor koli boste spremljali rojake, bom v mislih z Vami z dušo in srcem...«

Mimogrede smo si nato še segli v roke z rojakom Johnom Tavčarjem, dolgoletnim tajnikom Slovenskega narodnega doma iz Clevelanda, ki nam je dobrodušno dejal, da se bomo že še srečali in si več povedali, ko nas obišče pri Matici.

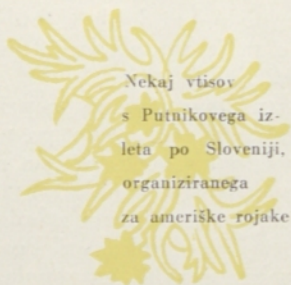
»Oj, Triglav moj dom...« nam je še dolgo zvenela v ušesih ubrana pesem postojnskih pevcev, ko je vlak hitel dalje proti beli Ljubljani in vsem tistim, ki so na ljubljanskem kolodvoru z nestrpnostjo in hrepenenjem čakali snidenj s svojimi dragimi, od katerih so jih ločile tolikšne dalje in tako dolga, dolga leta...

Drugega julija smo na obmejni postaji v Sežani pozdravili tretjo letošnjo skupino ameriških rojakov, ki jim je kakor prejšnjim potovanje oskrbel znani potovalni urad mr. Avgusta Kollandra iz Clevelanda. Spet smo se srečali z nekaterimi znanci, in sicer z mr. Avgustom Kollandrom, ki je sam spremljal skupino in z mr. Andrewom Turkmanom jun., lastnikom znanega podjetja »Tivoli Imports« iz Clevelanda. Mr. Turkman, ki je rojen v Ameriki, pa govori lepo slovensko kot pravi naše gore list, nas je obiskal že pred nekaj leti s soprogo, zdaj pa je privedel s seboj svojega očeta mr. Andrewa Turkmana sen., ki je po dolgih 48 letih spet prišel pogledat svoj stari kraj. Mr. Kollander nam je napovedal še dve skupini ameriških Slovencev, ki bosta pripotovali konec julija in začetkom avgusta. S tem bodo v glavnem zaključeni letošnji skupinski obiski naših izseljencev iz Amerike. Že sredi julija bo domača dežela toplo sprejela prve velike skupine Slovencev, ki bodo pripotovale iz evropskih dežel, in sicer iz Westfalije okrog 1000, iz Francije 500 in iz Holandije okrog 100 slovenskih izseljencev, ki jim Slovenska izseljenska matica kliče prirsčen: Dobrodošli!

Ina

PO DEŽELI nageljnov in rožmarina...

Nekaj vtisov
s Putnikovega iz-
leta po Sloveniji,
organiziranega
za ameriške rojake

— Kam pa jutri?

Zaključili smo petdnevno potovanje po Sloveniji. Zadnjikrat smo pri skupni večerji v hotelu Union v Ljubljani. Pričakovati je, da so rojaki utrujeni in malo nerazpoloženi, ker smo imeli deževno vreme — pa ne; rojak Andrew Modic, ki vprašuje, kam pa jutri, ni edini, ki mu je žal, da je konec rajžanja po naši lepi domovini. Petdeset zadovoljnih obrazov ameriških Slovencev, ki so se udeležili izleta, je najboljši dokaz, da jim je bilo dobro in lepo. Potovanje je bilo ena sama dolga, dolga cvetna greda, in vsem tistim, ki letos niso mogli priti na obisk rojstne domovine, pošljamo nekaj cvetk s te grede. Povežite jih v šopek, povežite jih z mislimi in čustvi posameznikov, ki vam bodo o potovanju sami pripovedovali, in zadišalo bo po nageljnih in rožmarinu — po zemlji domači...

*

V Postojnski, svetovno znani podzemski jami, ki je desetletja bila v grabežljivih rokah Italijanov, je malo besed. Očarani smo nad pravljičnim

čudežem narave. Z rojakom Antonom Strniša iz Clevelanda pa se le zaklepetava. Petdeset let ga ni bilo doma in že pri prvih korakih našega potovanja pravi »beautiful«! Ta beseda, ki se po naše reče krasno, je neštetokrat prihajala iz ust naših rojakov vse do konca izleta.

S slovenskim Jadranom se spoznamo v Portorožu, Piranu, Kopru; v prijaznih, zgodovinsko in turistično zanimivih mestecih. Spali naj bi v najlepšem slovenskem obmorskem letovišču, v Portorožu, a rojaki so dejali, spali bomo doma. Gremo v kavarno, med pesmi in ples. Anica Tušek, ljubezniva Clevelandčanka, prav gotovo ne bo nikdar pozabila, kako sredi ulice prepevamo in plešemo, ko končno le gremo k počitku. Ob neki ograji si natrga rdečih vrtnic in samo eno ji še manjka k popolnemu veselju — da bi bili z njo vsi njeni dragi domači.

Na potovanju iz Kopra proti Gorici nas prijetno presenetijo v kobilarni Lipica z nastopom enega najlepših dresiranih konjev »lipicancev«, ki so največja želja vseh dresurnih jahačev in ljubiteljev konj doma in na tujem. Naše vrle fante, kakor smo imenovali rojake-izletnike, kar ni spravi s tega mesta. In naj povem na uho, da fante kot dekleta vleče tudi v lipicanski bife. Domač tropinovec nam tako sčisti glasove in poživi srca, da po pesmi zaplešemo celo »povštrtanc«.

Iz Gorice, kjer ogledujemo krivično mejo, se odpeljemo skozi Bovec in Trento na Vršič. Tukaj pa malo — stop. Pravkar bi morali na 1661m visoko planino, pa nam pot prepreči prometna nesreča nekega nemškega avtobusa. Če bi ne znali peti in če si ne bi imeli toliko povedati, bi nam

bilo res dolgčas. Rojak Anton Okolish iz Barbertona ta čas trga poljsko cvetje. Od vsake rože in biljke utrga po eno, celo kislica je vmes. Tako lepo je delati nekaj, kar si delal še kot majhen fantič... Dekleta pojejo »Rožic ne bom trgala...«. O, še, šel! Še boste prišle ve in tiste, ki jih še ni bilo, in si natrgale rož iz domačih logov — saj tam najlepše dehte!

Strah je za nami, srečno smo pripeljali čez Vršič, pa strašno strmi in vijugasti cesti. Sproščen aplavz našima šoferjema Viktorju Trčku in Filipu Burjaku je iskreno priznanje njihovi sposobnosti. Na Gorenjskem si kar dva dni ogledujemo biserni Bled in Bohinj. Po ogledu slapa Savice nam v bohinjskem hotelu »Pod voglom« postrežejo s pristnimi ajdovimi žganci. Kar oči nam zažare. Le naši najmlajši potomci Frances Repoš in Georgine Porok vihata nosove. Ni jima zameriti, saj ne poznata tiste pesmice in tistega živiljenja: »Pastirička žgance kuha...«

Na Bledu nam Ilija z nebes ni preveč naklonjen. A korajžna dekleta Mary Geromi in druge odločijo: »kopriva ne pozebe« in odpeljemo se s čolni na otok, čeravno rahlo dežuje. Pesem »Po jezeru bliz' Triglava« tke umetne sončne žarke in lepo je... Zvonček v cerkvi na otoku dolgo cinglja, kajti človeška srca so vedno polna želja.

In kar nam zaradi slabega vremena ne more nuditi Bled, nam nudijo Blejčani. V ljubkem turističnem domu v Ribnem pri Bledu, kjer so lanski obiskovalci imeli ameriški piknik, nas sprejmejo kot doma. Fantiček v gorenjski narodni noši pripenja na prsi naših potnic rdeče nageljne in rožmarin, potnikom pa ga pripenja dekletce. V salonu urežejo pozdravno polko blejski muzikantje, ki so prav tako v narodnih nošah. Zala Gorenjka in postaven Gorenjc, tudi v noši, zasučeta naše rojake in rojakinje, zasučeta in ogrejeta, da vsi pozabijo na Ilijo. Domača malica in izorstna kapljica razvežeta jezike, da smo vsi kot ena sama vesela družina. Z obiskom in pozdravom nas iznenadita še tajnik Slovenske izseljenske matice Albert Spagelj in šef poslovalnice »Putnik« Branko Čelan.

Rojak Ivan Tavčar iz Clevelanda si ne more kaj, da ne bi spregovoril spričo tako prijetelega večera. Pristrčno se zahvali domačinom, zastopnikom Izseljenske matice in »Putnika« v imenu vseh izletnikov. In mož, ki je bil vso pot vesel in živahen, kot da mu je dvajset let, konča govor s solzami v očeh: »Mi vemo, kaj ste vi, dragi bratje in sestre v domovini, morali pretrpeti, da ste svobodno zadihali in da imate danes dobro življenje, zato vas še bolj ljubimo in spoštujemo.«

Težko je slovo iz Ribnega, pa le moramo kreniti, kajti v Park-hotelu na Bledu, kjer bivamo, nas čaka večerja, ki se imenuje »gorenjska ohceta«. Hm, kako diši! Kar predstavljajte si domače cmoke, kislo zelje, kranjske klobase, prekajeno in

sveže meso, slanina, flancati in — dekleta, ki hodi od mize do mize s polno majolko v rokah... Na naših prsih pa še vedno rde nageljni in ob naših mizah še vedno igrajo muzikanti, ki so se pripeljali z nami... *

Le nekaj rožic smo utrkali — druge vam bodo prinesli rojaki. Prinesli vam bodo šopek iz zelene Štajerje, pozdrav iz Dobrne, Maribora, vesel spomin z gradu Štatenberga, opise iz lepe Rogaske Slatine. Prinesli vam bodo pozdrav iz Kumroca, kjer so obiskali rojstno hišo našega voditelja maršala Tita. In potem vam bodo povedali, kako smo se preko dolenske metropole Novo mesto vrnili v belo Ljubljano in kaj vse zanimivega jim je povedal odličen Putnikov vodič Ivan Varga.

Večina izletnikov je bilo iz Clevelanda. Poleg že omenjenih smo se spoznali z Angelo in Johnom Bencina, z Mary Cermelj, Angelo in Josephom Drobničem, z Mary Fende, Frankom Hočeparjem, Mary Ilijas in Antonom Jevcem, ki nas je dohitel šele na Bledu in bil vso pot izredno dobrodušen. Porazgovorili smo se z Mary Kerzmac, s Karolino in Johnom Koncilijs, z Agnes in Michaelom Klemenčičem, s Frances in Henrijem Laričem. Prijazna Ana Stariha je bila tako navdušena nad lepotami Štajerske, da je pozabila v autobusu svoje galoše. John Skočaj je bil dragocena pomoč vodiču, saj nam je po mikrofonu v autobusu povedal marsikatero okroglo. Angela in Frank Virant sta s potovanjem proslavila petdesetletnico skupnega živiljenja. Iskreno čestitamo s polnim košem najlepših in najboljših želja. Zapeli smo z Johnom Škuljem, z Angelo Vrhovnik in Mary Zivoder. Z ljubeznivo Tončko Zagar smo pili »ta zelenega«. Anton Logar je pripeljal svoji hčeri Dorothy Urank in Frances Kavran in prepričani smo, da sta dobremu očetu za lepe dni hvaležni. Očka Pestotnika je spremljal v Ameriki rojeni sin Janez, ki je resnično lahko ponosen na to, da se je z nami po slovensko pogovoril. Med izletniki so bili tudi rojaki iz Barbertona: Frances Lah, ki je bila ena sama pesem in živo zanimanje za domače kraje, dalje Jennie Podlipec, Helen Shega, Frances in Jack Verhotz in Josephine Porok z možem Georgom in hčerko Georgino. Iz Clarendon Hillsa, Ill. sta bili naši znani Progresski Frances Vider in Katarina Bernik. Iz Herminie, Pa. Louise Flisek, iz Jollieta, Ill. Mary in Frances Repoš, iz Fontane, Cal. Frank Robavs, iz Ely., Minn. pa Frances Jenko. Marko Duilo je rodom Dalmatinec, a je z velikim zanimanjem ogledoval rodne kraje svoje žene Kristine.

Podajmo roko še rojaku Antonu Konchanu iz Baerwyna, Ill., ki je vso pot potrpežljiv in skromen za vsakogar našel prijazno besedo.

Nasvidenje smo si zaželeli ob slovesu! Morda ne jutri ne drugo leto, prav gotovo pa čez nekaj let.

Vera Valenci

S P E T N A D O M A Č I H

Georgine Porok, že drugič na obisku v domovini svojih staršev. Rojak Anton Konchan iz Barvna III. Glavni predsednik Slovenske dobrodelne zveze John Susnik. Urednik časopisa SDZ »Glasa« Anton Sabec se ob prihodu pozdravlja s tajnikom Slov. izseljenske matice. Jennie Troha iz Barbertona. Spodaj 2 sliki s sprejema v Postojni.

T L E H

Michael
in Angela Zimic
sta na postojnskem
kolodvoru
veselo zaplesala

Najmlajši
letošnji izletniki
na izletu
po Sloveniji

Rojak John Tavčar
iz Clevelanda,
znani
društveni delavec

John Pestotnik
iz Clevelanda
s sinom Johnom
oba prava
»kranjska Janeza«

Spodaj
nekaj udeležencev
izleta
po Sloveniji

Gradbeni delavci Slovenije so praznovali

Pretekli mesec so gradbeni delavci Slovenije svečano praznovali svoj veliki praznik. Ob prisotnosti najvišjih predstavnikov oblasti je bil v Ljubljani odprt nov šolski gradbeni center Slovenije, ki lahko hkrati sprejme nad 400 vajencev gradbene stroke. Ti bodo v domu imeli tudi vso oskrbo: moderno kuhinjo in jedilnico, udobne spalnice, kopalnice, dvorano za prosvetne prireditve, dvorano za telovadbo, športno igrišče itd. Vajenci se bodo v domu specializirali za vse vrste gradbenih del od tako imenovanega belgijskega načina zidanja, kateremu se v najkrajšem času priuči vsak gradbeni delavec, pa do tehničnega upravljanja modernih in kompliciranih gradbenih strojev. Tako se je izpolnila davna želja slovenskih stavbincev še iz pred vojne, da bi imeli svojo lastno znanstveno ustanovo, v kateri bi mladi gradbeni delavci dobili ne samo tehnično, temveč tudi višjo splošno izobrazbo.

Otvoritev doma je bila združena s praznovanjem 40-letnice delavskega gibanja Jugoslavije, srečanjem bivših zaupnikov, funkcionarjev in aktivistov Sindikata gradbenih delavcev pred vojno in spominsko obletnico velike stavke ljubljanskih stavbincev v juniju 1936, s katero so sindikalno organizirani stavbinci takrat prisilili nad 50 gradbenih podjetnikov v Ljubljani in okolici, da so morali podpisati kolektivno pogodbo. S to pogodbo so dosegli znatno povišanje plač, pa tudi izboljšanje drugih delovnih pogojev. Ko se je stavka razširila tudi na podeželske centre, so bili primorani sprejeti to pogodbo vsi gradbeni podjetniki Slovenije.

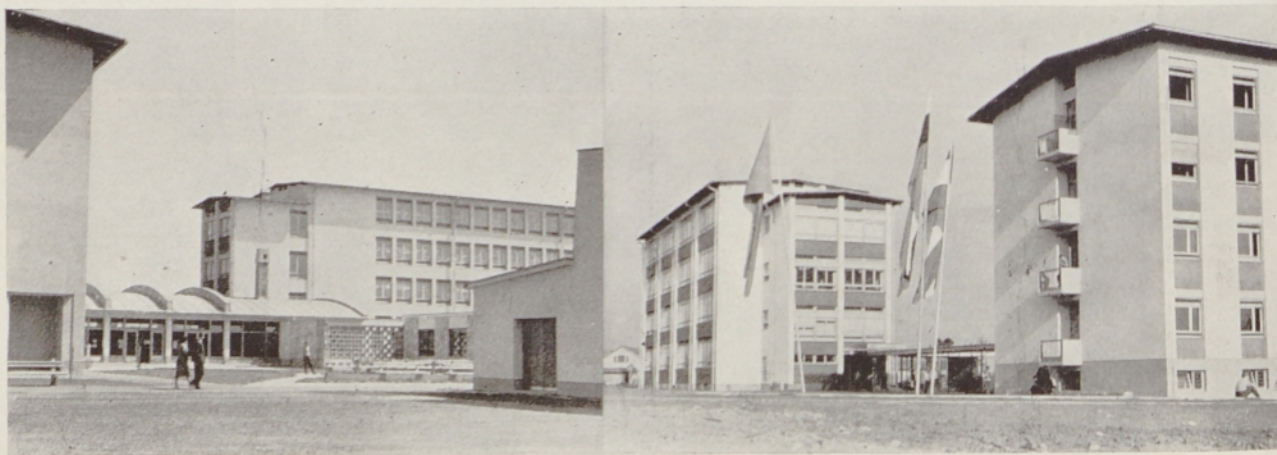
Da so takrat skrajno izčrpani in izmučeni gradbeni delavci brez stavkovnega sklada mogli vzdržati v stavki, ki je trajala 9 dni, je velika zasluga napredne Ljubljane, ki je stavkujoče de-

lavce in njihove družine izdatno podprla z zbiranjem hrane in denarnimi podporami.

Kako obupen je bil položaj gradbenih delavcev pred stavko leta 1936, naj na kratko ilustrirajo statistični podatki bivše Delavske zbornice iz leta 1935. Iz teh podatkov je razvidno, da je večina stavbincev pred vojno delala povprečno le štiri mesece na leto in da so v tem času zaslužili največ 1.400 din, kar je za najskromnejšo prehrano štiričlanske družine zadostovalo za dva meseca. Ves ostali čas v letu, zlasti pa pozimi, so bili prepuščeni najhujšemu pomanjkanju. Poleg tega so bili stavbinci pred vojno zadnji na družbeni položajni lestvici v stari Jugoslaviji. Bili so popolnoma brezpravni, higiensko-tehnične zaščite pri delu ni bilo, težke poškodbe pri delu pa tudi smrtni primeri so bili nekaj čisto vsakdanjega. Tudi zakon o socialnem zavarovanju so podjetniki kršili na vsakem koraku.

Ta brezupni položaj je gradbene delavce prisilil, da se je večina organizirala v Sindikatu gradbenih delavcev Slovenije in se v njem borila za življenje tako enotno kot v nobeni drugi industrijski panogi. Niti teror podjetnikov in klerikalno režimske policije nista mogla ne zrahljati in ne zlomiti njihove enotnosti. Ta sindikat je bil za gradbene delavce Slovenije tudi velika strokovno-politična šola, v kateri so se izobraževali s pomočjo napredne literature in različnih tečajev. V tem boju za višjo izobrazbo so se zlasti odlikovali mladi gradbeni delavci.

Članstvo bivšega Sindikata gradbenih delavcev Slovenije je v nadvse častnem številu sodelovalo tudi v narodnoosvobodilnem boju. Samo v Ljubljani in okolici živi še 87 nosilcev »Spomenice iz leta 1941«. Za boljše razumevanje naj vam pove-
mo, da je to visoko odlikovanje, do katerega

imajo pravico samo prvoborci in organizatorji narodnoosvobodilnega gibanja. To število bi bilo nedvomno še veliko večje, toda žal, veliko število članov bivšega sindikata gradbenih delavcev je že v prvih letih vojne žrtvovalo svoja življenja za osvoboditev zaslužjene domovine. Iz sindikata gradbenih delavcev je izšlo 7 narodnih herojev, dva generala, deset polkovnikov ter večje število drugih višjih oficirjev. Vsi so bili pred vojno kvalificirani gradbeni delavci.

Srečanje okrog 150 starih borcev in veteranov po dolgih letih na tej svečanosti je bilo naravnost pretresljivo. Objemanju in poljubovanju ni bilo ne konca ne kraja. Tudi marsikatera solza je

zdrknila čez razorana lica starih delavskih borcev. Vse popoldne in pozno v noč so se pomenkovali, kje je kdo bil med osvobodilno vojno, kako se je boril, kaj vse doživel, se spominjali padlih tovarišev itd. Med njimi so sedeli prvi učenci novega šolskega centra, poslušali razgovore in že po njihovih nastopih smo mogli spoznati njihov trdni sklep, služiti svoji domovini prav tako zvesto in požrtvovalno, kot generacija starih borcev.

Praznik gradbenih delavcev Slovenije je v vseh udeležencih zapustil nepozabne vtise pa tudi trden sklep, da se bodo na podobnih prireditvah še in še srečali.

LETOŠNJE REVIIJE

Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije

Delavci — zlasti pa delavska mladina — so vedno hrepeneli po višji izobrazbi, po kulturnem ustvarjanju. Toda v bivši Jugoslaviji je bilo ta cilj nemogoče doseči. Kajti oblast stare Jugoslavije se je izobrazbe delavcev bala in jo je zato na vse načine zavirala. Leta 1935 je bivši notranji minister Korošec prepovedal delovanje »Svobode«, organizacije delavskih kulturnoprosvetnih društev Slovenije. Toda izobrazbe željni delovni ljudje so ustanovili novo prosvetno organizacijo »Vzajemnost« in se v njej, sledeč geslu »v izobrazbi je moč«, borili dalje za višjo stopnjo izobrazbe, čeprav je tudi to njihovo prosvetno ustanovo režimska policija najstrožje nadzorovala in preprečevala širjenje sleherne napredne misli.

Ta tradicionalna težnja po izobrazbi in prosvetni dejavnosti je spremljala tudi naše delovne ljudi, ki so v preteklosti morali v tujini iskati delo in zaslužek. Kjer se je zbrala večja skupina Slovencev, so prav gotovo ustanovili kakšno podporno in obenem prosvetno društvo in se v njem kulturno udejstvovali. V tej prosvetni dejavnosti v tujini so se zlasti odlikovali naši rojaki v Združenih državah Amerike.

Po zmagoviti narodnoosvobodilni vojni se je delovanje delavskih kulturnoprosvetnih društev v Sloveniji zelo razmahnilo. Zlasti velja ta ugotovitev za obdobje zadnjih petih let, ko nagli dvig našega gospodarstva in porast narodnega dohodka omogoča ljudski oblasti, da pomaga delavski prosveti tudi z izdatno finančno podporo.

V Sloveniji obstaja sedaj okrog 822 »Svobod« in prosvetnih društev, ki so združena v republiški »Zvezi Svobod in prosvetnih društev Slovenije«. O njihovi prosvetni dejavnosti smo v »Rodni grudi« že večkrat poročali. Danes se bomo na kratko

dotaknili njihovih kulturnih manifestacij v letošnjem letu, to je junijskih revij delavskih prosvetnih društev Slovenije. Pred dvema letoma je bil namreč sprejet sklep, da bo Zveza vsako leto junija meseca organizirala revijo najboljših pevskih zborov, godb in igralskih družin. Posebna komisija strokovnjakov je pred revijo obiskala vse »Svobode« in prosvetna društva Slovenije in ugotovila, katere skupine so že dosegle tako kvaliteto stopnjo kulturne ustvarjalnosti, da lahko nastopijo na reviji. Mimogrede naj povemo, da je bil kriterij zelo strog.

Najboljši pevski zbori so nastopili 7. junija v Kranju, centru tekstilne industrije Slovenije. Z vseh koncev Slovenije je privrela pesem... Sodelovali so: štirje ženski, devet moških in devet mešanih zborov — 1000 pevcev! Slišali smo vse vrste pesmi, od preprostih, toda lepih narodnih pesmi do težkih in zahtevnih kompozicij. Velika dvorana Delavskega prosvetnega društva na Primskovem pri Kranju je bila premajhna, da bi mogla sprejeti veliko število ljubiteljev lepe pesmi. Med gosti smo opazili tudi več rojakov iz ZDA, ki jih je na revijo povabila Slovenska izseljenska matica. Bili so naravnost navdušeni. Kako tudi ne! To je bil umetniški užitek, ki ga ne bomo tako hitro pozabili.

Najboljše igralske družine so se zbrale v Velenju, moderniziranem rudarskem središču v severni Sloveniji. Drugič so zapele fanfare, dvignila se je festivalna zastava, v žari je zaplapolal ogenj... Nastopilo je osem najboljših amaterskih igralskih družin, večinoma delavska mladina. V petih dneh smo videli osem predstav: »Othella«, »Beraško opero«, »Babilonski stolp«, »Dundo Maroje«, »Vojak Tanake«, »Dežurna služba« in še

Prizor iz drugega dejanja
Kaiserjeve drame
»Vojak Tanaka« v izvedbi
delavskega prosv. društva
»Svoboda-Center«
iz Trbovelj

dve drugi. Prisotni gledališki strokovnjaki so letošnji reviji amaterskih igralskih družin priznali velik napredek, predvsem v izbiri dramskih del, v režijski, scenografski in igralski izvedbi pa tudi v organizacijskem pogledu.

V Ravnah na Koroškem — obnovljenem in moderniziranem centru slovenske jeklarske industrije, kjer je danes zaposlenih nad 4000 delavcev, so se pomerile godbe na pihala. Kako strog je bil kriterij pri odbiranju najboljših amaterskih godb, naj pove dejstvo, da je že omenjena komisija od sto desetih v Zvezi včlanjenih godb le osmim priznala pravico do nastopa na reviji. Nič ne pomaga. Boj je oče napredka. Pravica nastopa je častno priznanje, ki ga je mogoče doseči le z visoko kvaliteto. Znan slovenski glasbeni kritik Rafael Ajlec se je o reviji pohvalno izrazil in zlasti pozdravil zaključek revije, v katerem so pod vodstvom ravskega dirigenta Jožka Hermana nastopili vsi godbeni zbori in izvajali novo, posebej za orkester na pihala napisano simfonično pesnitev skladatelja Blaža Arniča »Kladivarji novega sveta«. S to simfonično pesnitvijo je skladatelj Arnič po mnenju glasbenega kritika Ajleca odprl godbam na pihala novo perspektivo in obrazložil tudi smisel svoje nove skladbe: »proč od starega še v cesarsko-avstrijskih časih zakoreninjenega pojmovanja godb na pihala — k novemu današnjemu pojmovanju, ki se izraža predvsem v iskanju novega zvoka, — v tem, da se godbe prerodijo v prave in resnične orkestre na pihala, kakršni že nastopajo tudi drugje po svetu«.

Tekmovalci s svojimi dirigenti in režiserji so se vrnili domov, obogateni z novimi dragocenimi izkušnjami.

T. B.

PIKNIK AMERIŠKIH ROJAKOV v Polhovem Gradcu

4. julija — na dan praznika ameriške neodvisnosti in na naš dan borca — je bil piknik ameriških Slovencev v Polhovem Gradcu pri Ljubljani. Ta piknik je bil četrti; prvi trije so bili v Kamniški Bistrici, na Polževem in v Ribnem pri Bledu. Letošnji piknik je priredil poseben odbor ameriških rojakov, ki so na obisku v domovini, skupno s Slovensko izseljensko matico in s Turističnim društvom Dobrova-Plohov Gradec. Piknik je bil na prostoru pred Pograjskim gradom. Udeležilo se ga je okrog 200 rojakov; vseh udeležencev pa je bilo nad tisoč.

Rojakom sta zaželela dobrodošlico v rodni domovini predsednik Občinskega ljudskega odbora Dobrova Franc Vrhovec in podpredsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščaj-Holyjeva. Za ameriške rojake so govorili predsednik Slovenske dobrodelne zveze iz Clevelanda John Sušnik, predsednica krožka št. 9 Progresivnih Slovenk iz Chigaga Frances Vidrova, v Ameriki rojeni John Pestotnik in drugi. Zahvalili so se za izredno lep sprejem in želeli domovini čim več uspeha.

Člani Prosvetnega društva na Dobravi so prikazali kulturni spored. Popoldne pa je bilo ob zvokih Avsenikovega kvinteta in ob petju članov RTV Ljubljana Dane Filipličeve in Franca Korena razgibano ljudsko veselje. Piknik je zelo uspel in rojaki so se dobro počutili. K temu sta pripomogla tudi lepo vreme in lepota tega kotička slovenske zemlje.

Še več o pikniku in slike — prihodnjič!

S

vetel praznik naših slepih

Letos 5. junija je Zveza slepih Slovenije s svojimi ustanovami lepo proslavila štirideseto obletnico ustanovitve prvega slovenskega zavoda za slepe. Slavnostne seje v Zavodu slepe mladine so se udeležili številni predstavniki naših oblasti in organizacij, med temi sta bili tudi rojakinji Frances Vider in Kati Bernik iz Chicaga, ki sta na obisku v domovini, in so ju v Zavodu pozdravili kot zastopnici Progresivnih Slopenk Amerike.

Govorniki so razgrnili pred nami bogato štiridesetletno zgodovino dejavnosti za slepe pri nas. Zelo skromni so bili začetki pred štirimi desetletji in ustanoviteljica prvega Zavoda za slepe Franja Vrhunčeva pri tedanjih oblasteh ni našla dosti opore in razumevanja. Zavod je zajel le majhno peščico slepih. Velika večina jih je bilo prepuščenih samim sebi, zato so bili takrat tako številni slepci, ki so se prežioljali z beračenjem. Danes je to preteklost, težka preteklost, ki se ne bo več vrnila. Naša skrb za slepe ni več le v lepih besedah in raznih podporah, temveč v tem, da smo jim krepko ugradili pot do življenja in dela. Zavod za slepo mladino v Ljubljani ima popolno osemletno šolo, delavnice za tehnično vzgojo, tečaje za prešolanje pozneje oslepele mladine, obvezen pouk gospodinjstva, strojepisja, esperanta. Nadarjeni mladinci in mladinke lahko nadaljujejo šolanje na visokih šolah, lahko se pa tudi poklicno usposablajo v posebnih šolah za slepe. V Domu slepih v Stari Loki je vajenska šola, kjer se usposablajo v pletarski in ščetarski obrti. Če primerjamo stanje zaposlenih slepih v Jugoslaviji pred vojno z današnjim, vidimo ogromen napredek. V industriji je danes zaposlenih 90 slepih, kot telefonisti 56, v intelektualnih poklicih 19, v obrtnih delavnicah 16. Številni med temi se poleg v poklicnem delu zelo aktivno udeležujejo tudi kot člani delavskih svetov, v upravnih odborih, sindikalnih svetih in kulturnoprosvetnih društvih v podjetjih, v katerih delajo.

Tudi slepi imajo svoje kulturnoprosvetno društvo. Ime so mu dali po pokojnem Karlu Jeraju, znanem glasbenem pedagogu, ki je več let požrtvovalno deloval pri glasbeni vzgoji slepe mladine v Ljubljani. Mnogi bivši gojenci Zavoda za slepo mladino v Ljubljani so se že odlično izkazali na raznih kulturnih prireditvah, kakor na primer nedavno slepi Dezider Cener, zaposlen pri nekem večjem podjetju v Mariboru, ki je pri javnem nastopu ljubljanskega radija »Pokaži kaj znaš« kot pravi virtouz na harmoniko zaslužen prejel prvo nagrado. Slepi imajo tudi tri knjižnice z lepo izbiro knjig, napisanih v Braillovi pisavi. Za te je dala prvo pobudo in nato organizirala

prepisovanje, ki so ga brezplačno izvrševale članice AFŽ organizacije, prof. Minka Skabernetova, ki je nad štirideset let posvetila delu za slepe. Tudi svojo majhno tiskarno imajo in svoj časopis, ki mesečno izhaja in ga prejemaajo vsi člani Zveze slepih Slovenije.

Ravnateljica zavoda Mira Dobovškova, ki je obenem tudi skromno praznovala tridesetletnico požrtvovalnega dela za slepe, je po seji povabila goste k ogledu šolske razstave del slepe mladine. Po zakuski pa je ameriškima rojakinjama pokazala moderne pralne stroje, kupljene s sredstvi, ki so jih zbrali v ta namen ameriški rojaki na pobudo Antona Gardna iz Mattawana. Ti stroji so res odlični in je pranje z njimi zelo olajšalo delo pomočnic v zavodu.

Popoldne je bila v mestnem gledališču slavnostna akademija slepih, katere se je udeležilo poleg Vidrove in Bernikove še več ameriških rojakov in rojakinj, ki so na obisku v domovini.

Gledališče je bilo polno in pri vsaki od 14 točk bogatega in pestrega programa smo bili posebej in iskreno navdušeni. Saj nismo prav nikjer čutili, da so tisti, ki smo jih gledali in poslušali, v marsičem drugačni od nas. Da so njihove oči mrtve in to, kar smo mi gledali, oni le čutijo s svojimi bogatimi srci. In da so mnogi poleg tega tudi brez roke ali celo obeh — toda kljub vsemu temu v ničemer drugačni. Res toplo nam je bilo ob tem spoznanju — ob zavesti, da je sedanost slepe z nami in z vsemi našimi drobnimi in velikimi dogajanjmi tako tesno povezala in da tako tesno združeni gremo po skupni poti, ki se ji pravi življenje.

Ina Slokan

Slepi otroci so izročili šopke rojakinji Frances Vidrovi in Kati Bernikovi. Zadaj poleg rojakinje Bernikove ravnateljica zavoda Mira Dobovškova

Bodoči piloti

(Foto Vlastja)

Letošnje šolsko leto se je nedvomno razlikovalo od prejšnjih šolskih let. Ne morda zaradi tega, ker smo začeli uveljavljati splošni zakon o šolstvu, po katerem smo lani najprej reorganizirali osnovne šole in gimnazije v osemletne obvezne osnovne šole in v štirirazredne gimnazije. Bolj pomembna od zunanje spremembe v strukturi šolskega sistema je notranja vsebinska preobrazba, ki jo iz dneva v dan vedno bolj intenzivno doživlja naše šolstvo. Tisti, ki so s pomisleki in bojznijo za raven nove osnovne šole spremljali reorganizacijo tradicionalne gimnazije, so se lahko prepričali, da zdaj osnovna šola ni nič manj kvalitetna, marveč še bolj zahtevna. Najpomembnejša pridobitev te reorganizacije pa je demokratična soboščina, ki daje vsakemu članu skupnosti enakopravno možnost izobraževanja do najvišjih stopenj. Z obvezno osemletno osnovno šolo se je zvišala stopnja temeljne splošne izobrazbe, ki jo je šola kot družbena ustanova dolžna posredovati. Tega ni zahteval le razvoj znanosti in tehnike ter obči dvig civilizacije, temveč tudi težnja

Oblikuje se podoba nove šole

družbe, da z višjo izobrazbo kot doslej usposobimo proizvajalce hkrati tudi za upravljalce. Vedno širša in bogatejša socialistična vsebina novih družbenih odnosov terja od naših delovnih ljudi bolj vsestransko in popolnejšo izobrazbo in vzgojo.

Reforma približuje šolo življenjskim potrebam. Temu je dokaz vrsta ukrepov kakor skrajšanje študija in uvedba novih učnih programov na fakultetah ter reorganizacija osnovnih šol in gimnazij, večje uveljavljanje družbeno-ekonomske, gospodarsko-tehnične, estetske, moralne in telesne vzgoje, fizičnega in proizvodjalnega dela, dalje novi notranji odnosi v šoli, ki se izražajo v pedagoških in družbenih oblikah samoupravljanja, v skupnostih učencev itd.

Nadaljnja graditev novega šolskega sistema dobiva jasnejše obrise tudi v zakonodaji. V bližnji prihodnosti bo Ljudska skupščina LRS sprejela zakon o osnovni šoli, ki bo urejal njeno notranjo organizacijo, življenje in družbeno vlogo. Tudi gimnazija se bo vsebinsko izoblikovala v ustanovo, ki naj bolj kot doslej ustreza dejanskim družbenim potrebam. V posameznih vrstah tehniških in drugih strokovnih šol tudi že spreminjajo in dopolnjujejo na lastno pobudo učne programe in učno vzgojno delo v skladu s splošnimi težnjami reforme, ki daje večji poudarek praktičnemu usposabljanju in družbeno ekonomski vzgoji.

Med počitnicami si bo mladi rod pridobil novih moči za prihodnje šolsko leto. Mnogi mladinci in mladinke so odšli v mladinske delovne brigade. Pri skupnem delu na avtomobilski cesti in na drugih delovnih akcijah bodo dali svoj prispevek skupnosti. Jeseni pa se bodo vrata šol zopet odprla, takrat še širše kot doslej. Razen mladine se bodo izobraževali tudi tisoči odraslih, ki hočejo s poglobljenim znanjem in širšo izobrazbo še bolj koristiti skupnemu napredku.

(Po B. Lipužiču — Delo, št. 51.)

NEUSAHLJIVI VIR

Zaprta so se šolska vrata in na cesto »Bratstva in enotnosti« že odhajajo nove srednješolske in študentske brigade. Oj, kako čas beži, saj še ni dolgo, ko smo v marcu na ljubljanskem kolodvoru vzklikali prvim delavsko-kmečkim mladinskim brigadam, in je glasni brigadirski »ho ruk!« odmeval pod stebriščem perona. Četrta izmena brigadirjev in brigadirk se je medtem že vrnila, vesela nad opravljenim delom.

60.000 mladincev in mladink v 420 delovnih brigadah bo sodelovalo v letošnji zvezni delovni akciji na cesti »Bratstva in enotnosti«. Mladinska naselja so vse vzdolž Vardarja, od Paračina do Niša, od Negotina do Demir Kapije. Izkopati bo treba milijon šest sto tisoč kubičnih metrov zemlje, zgraditi 16 mostov, 220 usekov, 27 podvozov, 104.000 metrov ceste... Vse to bodo opravili do 29. novembra, kakor so obljubili. Obljubo so izpolnili lani, izpolnili jo bodo tudi letos, o tem ne dvomimo. Odsek ceste od Ljubljane do Zagreba je gotov, prav tako od Zagreba do Beograda. Več kot polovico cestnega traku, ki bo povezal naše republike Slovenijo, Hrvaško, Srbijo in Makedonijo, mesta Ljubljano, Zagreb, Beograd, Skopje je dograjenega.

Na odseku avtomobilske ceste »Bratstva in enotnosti«, ki poteka skozi Srbijo, so zdaj končali nad 50% zemeljskih del in zgradili več važnih objektov, ki so omogočili, da so začeli betonirati cestišče že v začetku tretjega meseca letošnje izgradnje.

Od 230 propustov širine do 5 m, kolikor so jih predvideli na tem delu avtomobilske ceste, so jih do srede junija končali 215, že zdaj pa delajo tudi drugih 15 mostov in podvozov, ki jih je skupno 28. Lansko leto so zgradili 4 take objekte, v prvih treh mesecih letošnjega leta pa 18. Ostalih šest bodo začeli graditi še ta mesec. Največji objekt na avtomobilski cesti — most na Nišavi pri niški trdnjavi —, katerega dolžina je 68 m, bodo prav tako končali do Dneva republike, 29. novembra, ko bodo odsek ceste Paračin—Niš izročili prometu. Prav zdaj gradijo 11 nadvozov, ki se dvigajo nad progami in cestami, dva pa so že končali. Kmalu jih bodo začeli graditi še devet.

Vprašujemo se, kdo so mladi ljudje, ki zmorejo vse to? Morali bi govoriti o vseh in o vsakem posebej. Da, tudi o vsakem posebej!

Še danes ju vidim. Bila sta najmanjša in najdrobnejša v brigadni četi, ki je pretekli mesec odhajala z ljubljanskega kolodvora. Ko sem ju povprašala, če bosta zmogla delo v brigadi, sta me očitajoče zavrnila: »Prav gotovo bova pri delu zalegla vsak vsaj za osem deklet!« Bila sta to brata Jože in Matija Slaniš iz Selnice, mlada de-

lavca, ki hodita na »šiht« v steklaro Hrastnik, kjer, kakor sta pripomnila, tudi ne »šparata« moči pri dokaj težkem delu.

Tudi Julka Vrhovec je med njimi bila bolj šibke postave. »Bomo pa mi zanjo kakšno lopato več vrgli,« so obljubili drugi močnejši tovariši-brigadirji.

Na sliki vidite obraz mladinke ob oknu vagona. To je sedemnajstletna Jožica Rakar, delavka v tovarni električnega materiala v Črnučah. Veselo je mahala trem prijateljicam, ki so jo spremlile do vlaka in jim klicala: »Mi boste kaj pisale?!« »In ti nam piši kaj o brigadi,« so prosile one. »Pridite za menoj,« je naročala Jožica, »brigado morate videti, doživeti. O brigadi se ne da pisati!«

Jožica je bila že trikrat v brigadi. »Letos gredo naše brigade daleč na jug države, ali so ti doma kaj branili odhod?« sem jo povprašala. Začudilo jo je moje vprašanje. Stresla je z glavo: »Saj sem bila že trikrat v brigadi, menda mi lahko zaupajo!« »Želiš morda, da bi delala v brigadni kuhinji ali kakšni sanitetni ekipi?« »O ne!« je vzkliknila, »kar pravega brigadirskega dela se bom lotila.«

»In kaj tebe vleče v brigado?« sem vprašala Mira Vrabiča iz Kopra. Odgovoril je: »Mislim, da bi se vse življenje sramoval, če bi stal sedaj ob strani, ko vidim, da se vsi naši ljudje trudijo za izgradnjo naše dežele.«

Še in še bi pripovedovali, a vlak se je počasi že pomikal... Oni pa so klicali skozi okna vagonov: Mi smo brigada »Toneta Tomšiča«, brigada »Staneta Rozmana«, brigada »Partizana«. Da, brigade naših herojev. Čutili smo, kako so že ob odhodu ponosni vsak na svojo brigado.

Dan za dnem prihajajo poročila, telegrami o uspehih naših brigadirjev, o štirikratni udarni IV. novomeški brigadi, ki je dosegla prehodno zastavo Glavnega štaba, o pohvaljenih brigadah, o mladincih udarnikih. Vedeli smo, da nas tudi letos ne bodo razočarali in prav je, da s svojim delom in uspehi pobijajo mnenje še nekaterih starejših naših ljudi, ki kdaj pa kdaj radi pripomnijo, da današnja mladina ni dovolj požrtvovalna.

M. Sirca-Benko

Z avtobusom so se pripeljali prostovoljni dajalci krvi

Delavci in delavke tovarne »Motvoz« z Grosupljega pred oddajo krvi

Odzem krvi na ljubljanskem Zavodu za transfuzijo

KRVODAJALSTVO

velik dokaz človekoljubnosti
delovnih ljudi
v naši domovini

Med važnimi pridobitvami medicinske znanosti po drugi svetovni vojni je poleg zdravljenja antibiotikov predvsem zdravljenje s transfuzijo — pretokom — krvi. Transfuzija krvi je bila znana sicer že pred vojno, vendar se je takrat uporabljala samo neposredni pretok krvi iz žile enega človeka v žilo drugega človeka. Med vojno pa se je izpopolnilo konserviranje krvi in je bil s tem celotni postopek zelo olajšan. Transfuzijo uporabljajo zdravniki zdaj uspešno že pri vrsti bolezni. Na tisoče porodnic, bolnikov za rakom, ljudmi s hudimi opeklinami, hudo slabokrvnih bolnikov, ponesrečencev, ki so izgubili mnogo krvi in bi zaradi tega umrli itd., je bilo že rešenih s krvjo sočloveka.

Seveda transfuzija ni mogoča brez živih ljudi, krvodajalcev. V prejšnjih letih so kri od krvodajalcev kupovali, in tako delajo tudi še v raznih državah, kjer imajo krvne borze. Toda te krvi ni bilo dovolj, zlasti še, ker potrebe rastejo iz leta v leto. Leta 1953 pa je prevzela pri nas organizacijo pridobivanja krvodajalcev organizacija Rdečega križa. Rdeči križ se je postavil na stališče, da krvi dejansko ni mogoče plačati, kajti to je tako dragocena tekočina, da pravzaprav nima cene. Zaradi tega je pozval delovne ljudi v Jugoslaviji k prostovoljni in brezplačni oddaji krvi za bolnike. Po določenem načrtu se vsako leto pokličejo člani delovnih kolektivov, gospodinje, kmetovalci in sploh vsi zdravi državljani med 18. in 60. letom starosti, ki imajo zdravo kri, da poklonijo vsaj enkrat na leto 200—350 gramov svoje krvi.

Vso to akcijo vodi v Sloveniji Zavod LRS za transfuzijo krvi v Ljubljani in pa transfuzijski oddelki pri bolnišnicah v Mariboru, Celju, Novem mestu, Trbovljah, Ptuju itd. Zavod LRS za transfuzijo je dobil lani posebno moderno in skrajno higienično urejeno zgradbo, v kateri lahko odvzamejo kri dnevno od 180 krvodajalcev. Vsakega krvodajalca pred odvzemom krvi temeljito pregledajo in krvi — če dajalec ni popolnoma zdrav ali pa ima premalo ali preslabo kri — sploh ne odvzamejo. Precej je ljudi, ki so jih pri teh pregledih že opozorili na razne bolezni, za katere sami niso niti vedeli.

Število krvodajalcev raste v Sloveniji iz leta v leto. Leta 1953 je bilo v Sloveniji 13.000 darovalcev krvi, 1954. leta 22.000, 1955. leta 23.000,

Vlado Lamut:
Kostanjevica

1956. leta 33.000, 1957. leta 37.000 in 1958. leta že 43.000. Povprečni letni prirastek je znašal 22 odstotkov in v tem razmerju raste tudi poraba krvi po naših bolnišnicah. V lanskem letu je bilo zbranih 11.000 litrov krvi in je dal kri vsak 48. prebivalec.

Če vzamemo podatke samo za ljubljanski okraj, lahko ugotovimo tole: Od leta 1953 do 30. aprila 1959 se je iz tega okraja javilo Zavodu za transfuzijo krvi 61.809 krvodajalcev. Od tega jih je bilo 9353 odklonjenih, a 52.476 oseb je dalo skupno 15.512 litrov krvi. Če pa vzamemo letošnji odvzem krvi, ki je bil opravljen do 30. aprila 1959 v dvajset občinah ljubljanskega okraja, ki imajo 259.050 prebivalcev in 74.654 zaposlenih, je bil uspeh naslednji: javilo se je 10.942 krvodajalcev, kar znaša 4,2% od celotnega števila prebivalstva in 14% od števila zaposlenih. Vsak 24. prebivalec se je javil kot krvodajalec.

Če bi hoteli ugotoviti, kdo so ti krvodajalci, bi lahko videli, da je v mestih in industrijskih krajih med njimi največ delovnih ljudi iz tovarn, delavnic, uradov, trgovine itd., torej ljudi iz naših delovnih kolektivov, ki so jih k oddaji krvi pritegnile njihove sindikalne podružnice. Številni kolektivi tekmujejo med seboj, kateri bo pokazal večjo pripravljenost za pomoč. Na podeželju pa je zelo razveseljivo veliko razumevanje za te akcije s strani preprostih kmečkih delovnih ljudi in gospodinj. Tudi študenti univerz in dijaki višjih razredov srednjih in strokovnih šol se radi odzivajo oddaji krvi.

Lansko leto je bil proglašen 4. junij kot praznik krvodajalcev. Na ta dan prirejajo organizacije

Rdečega križa za krvodajalce proslave s kulturnim sporedom, obenem pa izročajo zvestim krvodajalcem odlikovanja. Krvodajalci, ki so dali kri vsaj petkrat, dobijo srebrno; tisti, ki so jo dali vsaj desetkrat, pa zlato značko. Tako je bilo letos razdeljenih v Sloveniji 205 zlatih in 911 srebrnih značk. Poleg tega je bilo razdeljenih še 550 diplom, ki so jih dobili tisti krvodajalci, ki so dali kri več kakor dvajsetkrat (eden jo je dal 100-krat, drugi 84-krat), dalje tisti delovni kolektivi in družbene organizacije, ki so se pri organiziranju krvodajalstva dobro izkazali, in pa organizatorji — aktivisti Rdečega križa, ki so se izkazali pri organiziranju oddaje krvi.

Zdaj bodo ustanovili pri občinskih odborih Rdečega križa posebne sekcije krvodajalcev, ki bodo propagirale idejo prostovoljnega krvodajalstva.

Iz tega je razvidno, da se državljani v Sloveniji in Jugoslaviji splòh jasno zavedajo svoje dolžnosti do bolnika in ponesrečenca. Svesti so si tega, da lahko z darovanjem krvi rešijo ženam može, možem žene, otrokom starše, staršem otroke. Zavedajo pa se tudi, da nihče nikdar ne ve, kdaj bo morda on sam tudi potreboval kri zase ali za svojce in mu jo bo tedaj moral nuditi sočlovek. In kakor krvodajalci ne pozabljajo na soljudi, ki so v potrebi, tako tudi domovina in socialistična skupnost ne pozabljata na te plemenite državljane in jim izrekata na dan krvodajalcev in vsekdar toplo zahvalo za njihova človekoljubna dejanja. Ta dejstva so tudi eden od dokazov velike etične in humane zavesti delovnega človeka in državljana nove Jugoslavije.

Coetko A. Kristan

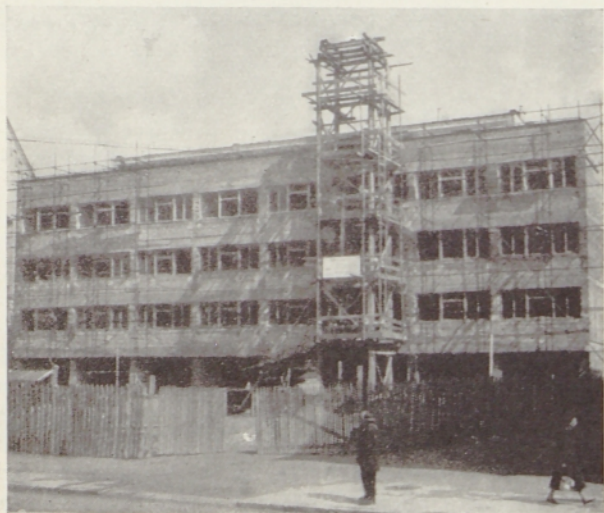
Novo na Kočevskem...

Nova železniška postaja v Kočevju

Upravno poslojje Komunalne banke v Kočevju

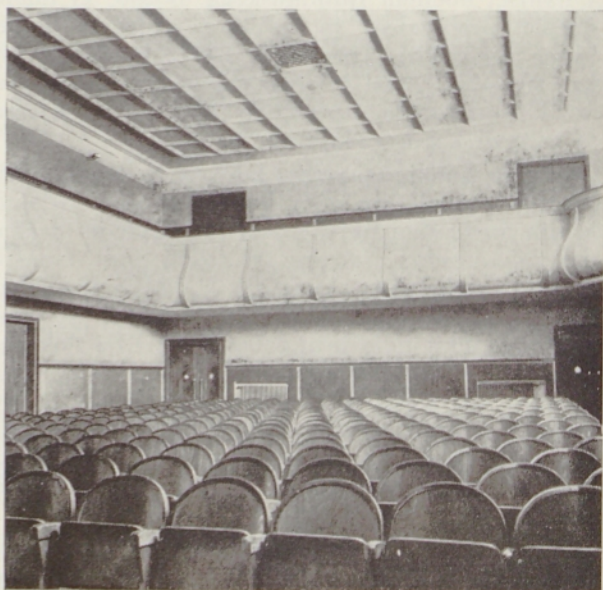
Stanovanjski blok za samce med gradnjo

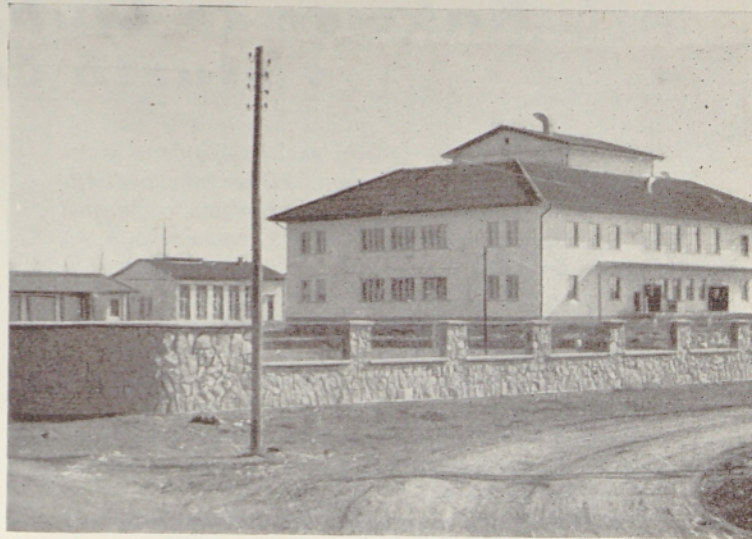
Jez na Rinži, ki predstavlja prvo etapo urejanja Rinže v Kočevju

Kočevski mlin

Preurejena dvorana, v kateri se je leta 1943 zbral Slovenski narodnoosvobodilni svet k zgodovinskemu zasedanju

...in v Prekmurju

*Levo zgoraj: Tovarna mlečnega prahu —
desno zgoraj: novo poslopje podjetja »Kroj«
— desno: gimnazija — spodaj: nove stano-
vanjske hiše v Murški Soboti*

Kako so se Ljubljancani v starih časih zabavali

V srednjem veku je bila za Ljubljance glavni vir zaslužka Ljubljanica, ki je bila v tistih časih plovna. Znana je stara pravljica o Jazonu in Argonavtih, ki so pluli od Crnega morja po Donavi in Savi ter še naprej po Ljubljani do Ljubljane. Od tod so jo mahnilo peš in nato spet zapluli v sinjino Jadranskega morja.

Mali in veliki čolnarji so imeli v srednjeveški Ljubljani zabetnika, sv. Nikolaja, patrona ljubljanske stolnice. Pozneje so se ljubljanski čolnarji večinoma naselili v Krakovem in Trnovem, ki sta se razvila v močni središči plovnega prometa po Ljubljani.

Mali čolnarji so se ukvarjali z drobnim zasebnim prometom. Prevažali so les, pesek in razno blago, če je bilo treba, so vzeli na čolne tudi potnike. Pluli so podnevi in ponoči; res, nič kaj dosti počitka si niso mogli privoščiti, če so hoteli

skromno preživeti sebe in družino. Čolni so imeli lesene strehe, ki so varovale čolnarje pred padavinami. Ob bregovih Ljubljanice so zasadili dreve, da bi ublažili moč burje.

Veliki čolnarji so bili v državni službi in nanjo strogo vezani. Le kadar niso prevažali državnih tovarov, so lahko naložili še kaj drugega in tako zaslužili. Njihove pravice je potrdil že l. 1489 cesar Friderik III. Grenak je bil njihov kruh, zaslužen z znojem in žulji.

Na Ljubljani so pa v tistih časih prirejali tudi prav vesele zabave. O njih so se ohranili stari zgodovinski zapiski, ki segajo tja do leta 1092. Zanimive so bile v tistih časih na primer tekme med trnovskimi in krakovskimi čolnarji. Te tekme, pri katerih je zmagal tisti spretnejši, ki je z drogom pometal s svojega čolna največ tekmovalcev z drugih čolnov v hladno Ljubljanico, so bile zelo napete in srdite, to pa ne le zato, da si zmagovalec ohrani svojo čolnarsko čast, temveč tudi zaradi imenitnih daril, ki so jih dobili zmagovalci. Prvo in najimenitnejše darilo je bil tovor vipavca, s katerim si je lahko najboljši tekmovallec pošteno »privezal dušo«. Drugo darilo so bili trije vatli sukna, tretje pa par nogavic. Iz tega vidimo, da so tudi nogavice v tistih časih zelo cenili. Višek tekme je predstavljal dvoboj med dvema čolnarjema, ki sta se borila v dveh majhnih čolnih; v vsakem je bil poleg tekmovalca le še veslač. Z dolgim drogom v rokah sta si oba na vso moč prizadevala, da bi drug drugega zornila v Ljubljanico. Pri tem je veljalo pravilo, da tekmovallec v čolnu ves čas dvoboja ne sme izgubiti ravnotežja. Zmagal je tisti, ki je pometal največ tekmovalcev v vodo. Po vroči tekmi si je lahko pošteno ohladil grlo z zlahtnim vipavcem. Drugo in tretje darilo so si priborili najurnejši veslači. Obe darili sta bili obešeni na dolenskem mostu. Dobila sta ga veslača, ki sta prva priveslala do daril.

Pa še na druge načine so se Ljubljancani v tistih časih zabavali na Ljubljani. Tako pripovedujejo stari zapiski, da so l. 1210 na Bregu na Ljubljani čez reko zasidrili vrsto čolnov. Na tem »bojišču« so se nato spoprijeli krakovski in trnovski ribiči, eni s tega, drugi z drugega brega. Pošteno so se borili in mikastili na zibajočem mostu iz čolnov. Zmagala je tista skupina, ki je poslala največ nasprotnikov po »žegen« v Ljubljanico.

Tako je bilo v časih na Ljubljani. In danes? Že davno so utihnile pesmi in kletvice krakovskih

Stari rotovž z Robbovim vodnjakom

DVE O ROKOVNJAČIH

Rokovnjači, ki so v prejšnjem stoletju vznemirjali gorenjske kraje, so pri starejših Mengšanih in okoličanih še prav dobro v spominu. Izmed nekaterih zgodb, na katere ni vplivala literatura, naj omenimo naslednje.

Rajnki Gašper Cebul iz Mengša je doživel dve neprijetnosti z rokovnjači. Ko je bil še majhen fant, se je peljal z vozom proti Ljubljani. Med potjo ga je ustavil čedno oblečen moški, vzal bič iz rok, zapodil konje in dejal fantu: »Če te kdo kaj vpraša, pa reci, da si moj sin. Ko sta pripeljala do savskega mostu, je moški še veselo zavriskal in počil z bičem. Dva žandarja, ki sta stala na savskem mostu in verjetno nekoga čakala, sta ju mirno pustila dalje. Ko sta pripeljala na drugo stran, je moški rekel fantu: »Ustavi in vzemi klobuk.« Nato je segel dvakrat v žep in mu vrgel dve pesti drobiža v klobuk. Pa je še rekel: »Če te kdo kaj vpraša, pa povej, da ti je dal Dimež (znan rokovnjač), ki se je peljal na tvojem vozu.«

..

Peljal se je kmet iz Mengša ne semenj, da bi kupil mlade prašičke in konja. Pri znamenju sv. Janeza na cesti pri Trzinu, kjer so rokovnjači najbolj napadali, prisede možakar srednjih let in vpraša: »Oče, kam se pa peljete?« »V Ljubljano.« »Se smem še jaz peljati z vami?« je spet vprašal možak. »Zakaj pa ne,« je odvrnil kmet. »Vi ste pa res korajžni, da se peljete sami,« je opet povzel dedec. »Eh, ni sile poguma,« je odvrnil kmet, »denar vedno spravim med klajo, pa se mi ni bati, da bi ga kdo ukradel.«

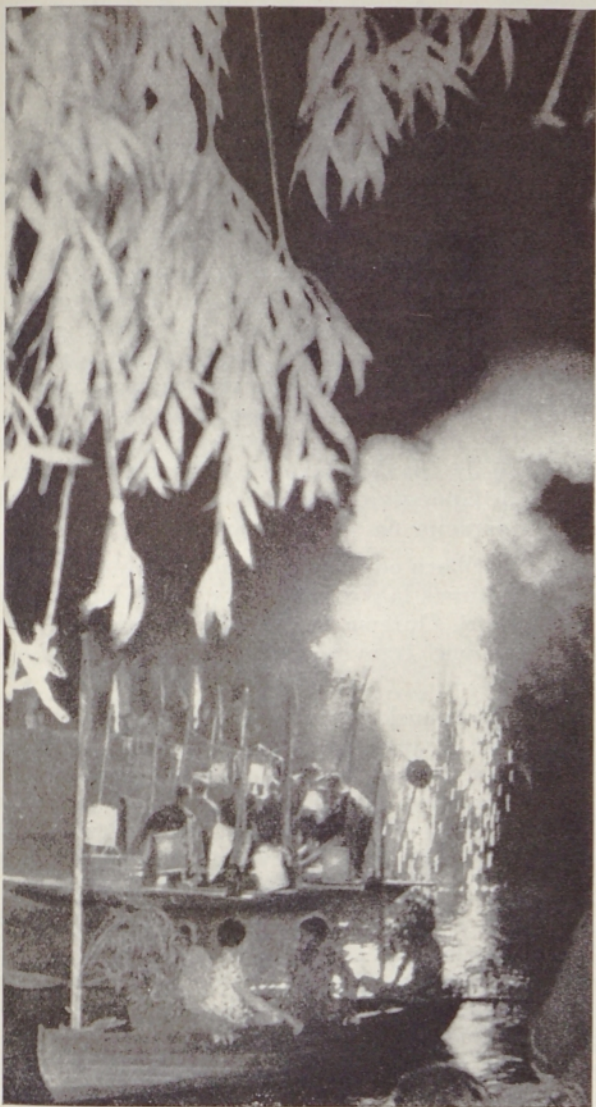
Ta, ki je prisedel, je še nekaj časa sedel pri vozniku, naenkrat pa je skočil z voza, pograbil vrečo in jo odnesel v gmajno. Voznik je švignil z bičem po konju in se hudomušno nasmehnil. Saj vreče, v kateri je bil oves, mu ni bilo žal. V Ljubljani pa je na sejemu iz kožeha potegnill možnjo in nakupil, kar je nameraval.

Kako so v Loki pri Mengšu točo preganjali

Sta v Loki doška mežnarja Franci in Ferjan sušila seno in se je začelo pripravljati k nevihti. Je pa rekel Florjan: »Franci, pejd zvanit, jest bom pa uk'p grabu.« Franci je zvonil na vse pretege, pa se mu menda ni prav posrečilo, ker se je huda ura vedno bolj bližala. Je pa Ferjan pritekel k njemu in zavpil:

»Kako pa vendar zvoniš! Ti ne znaš! Če boš ko zv'niw, bo toča vso ajdo potoukwa. Morš tkola potrčwat: Svet' Primaž, vari, vari našo bogo ajdo, ajdo...«

(Iz knjige: Marija Jagodic: Narodopisne podobe Mengša in okolice)

Ob letošnjem turističnem tednu so ponovno oživele stare čolnarske igre na Ljubljani

in trnovskih čolnarjev in ribičev ob bregovih Ljubljane. Saj tudi današnja Ljubljana ni prav nič podobna nekdanji, ki so ji po pravici rekli — Blatna, Dolga vas. Vse pa kaže, da bo Ljubljana, stara, zvesta posestrima Ljubljane, kmalu ponovno zaživela. Pri stari cukrarni so že pred leti zgradili zapornico, ki ureja vodno stanje Ljubljane. Izdelani so načrti za hidrobuss, ki bo za zabavo prevažal domačine in tujce po Ljubljani tja do Vrhniko. Tudi stare čolnarske igre na Ljubljani so letos v juniju ob turističnem tednu ponovno oživele in imele veliko navdušenih gledalcev. Marsikaj je še v načrtih, da bo spet oživela Ljubljana, kar bo vsekakor napravilo tudi našo belo Ljubljano še bolj privlačno. v.

P O D O M A Č I D E Ž E L I

— V preteklem šolskem letu je bilo na vseh visokih šolah v Jugoslaviji 16.783 štipendistov, to je 27 % od skupnega števila študentov. Za te štipendije so v lanskem šolskem letu izdali mesečno okrog 86.689.000 dinarjev. Od tega največ študentom agronomskih fakultet, kjer je prejemal štipendijo vsak drugi študent.

— Na kirurški kliniki v Ljubljani so nedavno prvič v Jugoslaviji uspešno uporabili »umetno ledvico«, aparat UL, ki nadomešča delovanje ledvice. Operacijo je izvedel primarij dr. Rakovec s svojim pomočnikom M. Grosom in s tem rešil življenje 37-letni materi iz Maribora, ki je zdaj popolnoma zdrava. S prvimi poskusi z umetno ledvico so začeli v svetu po drugi svetovni vojni. Šele nekaj let pa te aparate uporabljajo tudi pri bolnikih v Ameriki in nekaterih evropskih državah. Primarij dr. Slavko Rakovec in njegov pomočnik sta proučevala delovanje in izpopolnjevanje teh aparatov že več let in zdaj uspešno izvedla operacijo na prvem bolniku.

— V septembru bo v Mariboru odprta prva velika samopostrežna trgovina, v kateri se bodo kupci lahko oskrbeli z vsem blagom, ki bo na razpolago v veliki izbiri. Oprema te trgovine bo veljala okrog 10 milijonov dinarjev. Podobne trgovine urejajo tudi v številnih drugih krajih v Sloveniji.

— Novo slovensko prekoceansko ladjo »Korotan« so splovili v nedeljo, 21. junija. Zgradila jo je ladjedelnica v Pulju. Ladja je moderno opremljena ter v glavnem namenjena za prevažanje tovora, ki ga lahko naloži do 120 vagonov. Razen tega ima kabine za osem potnikov. Ista ladjedelnica gradi še dve podobni ladji. Prva se bo imenovala »Trbovlje«, druga pa »Zrenjanin«. Vse tri so last podjetja Splošna plovba iz Pirana.

— Predvor pri Kranju je po prizadevanju domačega turističnega društva dobil novo privlačnost — umetno jezero. Voda v tem jezeru je zelo ugodna za kopanje, saj ima vedno nad 20 stopinj toplote. Ob jezeru nameravajo zgraditi razna športna igrišča, pozimi bo pa na jezeru drsališče.

— V Medvodah gradijo letos veliko stanovanjskih hiš. Največ gradijo medvoške tovarne za svoje delavce. Na Poljani pod vasjo končujejo kar pet stanovanjskih blokov, ki bodo že letos vseljivi.

— Dve novi šoli gradijo v Ljubljani, z gradnjo tretje v Spodnji Šiški pa bodo začeli v kratkem. Šola, ki jo gradijo pri Litostroju, bo odprta že s prihodnjim šolskim letom.

— V Turnišču pri Ptujju so odprli tovarno za strojno in ročno izdelavo obutve tovarne »Planika« iz Kranja.

— Najmočnejša ženska Jugoslavije je štiridesetletna atletinja Marijana Težački iz Like. Tehta 120 kg, z lahkoto dvigne uteži po 225 kg, z zobni pa dviga polne 50 kg težke pивske sode. Med vojno je bila partizanka, po vojni pa je sodelovala v vseh pomembnejših mladinskih delovnih akcijah. Tudi letos bo sodelovala pri gradnji avtomobilske ceste med Paračinom in Nišem, nato pa bo odpotovala v Chicago, kamor je povabljena na dvoboj z ameriškim atletom Andersonom.

Motiv z Rečice ob Savinji

Žetev na Dolenjskem

— V Ajdovščini je v industriji in obrti zdaj zaposlenih 2723 delavcev in delavk.

— V Coljavi pri Komnu je Anton Colja, ki mu po domače pravijo oče Katarinčan, najstarejši v vasi. Na njegov 88-letni rojstni dan se je pri njem zbralo pet njegovih sinov. Pismene čestitke pa sta mu poslali tudi hčerka Zofija iz San Francisca v Kaliforniji, kjer živi že 39 let, in Albina, ki živi že nad 32 let v Buenos Airesu v Argentini. Jubilant je še vedno čil in krepak in rad pripoveduje spomine iz mladih let ob kozarčku terana, o katerem se rad pohvali, da prideluje najboljšega v vasi.

— V Starem trgu ob Kolpi so, kot že nekaj let nazaj, tudi letos praznovali 1. junij v spomin na obletnico, ko so leta 1942 partizani napadli fašiste v Starem trgu. Takrat je padlo 66 fašistov, med njimi tudi tisti, ki so nekaj dni prej na cesti ujeli štiri Predgrajčane, jih vso noč mučili in nato ustrelili.

— Črnomelj se modernizira. Že letos bodo uredili nov hotel s sobami za tujce, v kratkem bo asfaltirana tudi cesta med Črnomljem in Kanižarico. Pospešek razvoju mesta je dala industrija, ki se v Črnomlju hitro razvija.

— Med najlepše dijaške domove v Sloveniji spada dijaški dom »Borisa Kidriča« v Črnomlju. V njem ima okrog 150 otrok prijeten drugi dom.

— S tretjim mednarodnim grafičnim bienalom, ki je bil v juniju odprt v Moderni galeriji v Ljubljani, je naša dežela nedvomno spet krepko posegla daleč v veliki svet, saj so na tej razstavi sodelovali s svojimi deli grafiki iz 50 raznih držav. Mednarodna žirija je s prvo nagrado nagradila delo člana pariške šole Pierra Soulagesa.

Gorje pri Bledu

Ribniški grad

Motiv iz Filovceov v Prekmurju

— V okolici Skoplja so bogata ležišča železne rude, zato so tam začeli graditi novo veliko železarno, ki bo zlasti pomembna za Makedonijo. V njej bodo letno izdelali 940.000 ton jekla.

— V Selih pri Hinjah v Suhi krajini bodo letos začeli z gradnjo nove šole. Okrajni ljudski odbor je v ta namen dodelil štiri milijone dinarjev, prebivalci pa bodo prispevali z delom, vožnjami in lesom.

— Gradnja novega pristanišča v Zadru lepo napreduje in računajo, da bodo nove večje ladje lahko pristale v Zadru že sredi prihodnjega leta. Novo pristanišče bo imelo 120 metrov operativne obale in bo lahko sprejelo letno 220.000 ton blaga.

— Znani trojanski klanec na cesti proti Štajerski je bil včasih v strah voznikom in šoferjem. Zdaj grade tam novo asfaltirano avtomobilsko cesto, ki bo ustrezala vsem mednarodnim predpisom. Poleg stare popularne trojanske gostilne bodo uredili parkirni prostor za avtomobile. Cesta, ki bo deloma na novo izpeljana, pa se bo vila nekaj metrov pod gostilno.

— Na Vrhniki je umrla najstarejša Slovenka. To je bila Marija Krašovec, ki so ji rekli po domače Mešečeva teta. Rojena je bila leta 1851 in bi bila v dveh mesecih dočkala 108. leto. Bila je soseda Ivana Cankarja, vendar se osebno nista poznala, ker je Marija šla od doma služiti celih 11 let prej, preden se je Ivan Cankar rodil. Služila je večinoma v Gradcu, toda kljub temu je ostala zvesta Slovenka.

— Novo letališče bodo začeli graditi v Beogradu. Gradili ga bodo v več etapah in bo sposobno za pristajanje vseh vrst letal, ki jih zdaj uporabljajo v mednarodnem letalskem prometu.

Na počitnicah v Dalmaciji — Novi Vinodol

Pod oboki starega peristila v Splitu

— V Trziču bodo letos zgradili letno kopališče. V gradnji je javni vodovod Kovor—Naklo. Zdaj izdelujejo načrte za osnovno šolo in zdravstveni dom.

— V Logarovcih v Prekmurju so v združenem domu uredili prostore za novo šolo. Ustanovili so tudi kulturnoprosvetno društvo, ki ima zelo delavne člane. Igrali so že več iger ter z njimi nastopili tudi v sosednjih krajih.

— Okrog 22.000 otrok iz ljubljanskega okraja bo šlo letos na letovanje. Poleg teh bo še okrog 10.000 ljubljanskih otrok letovalo na dnevnih letovanjih v Vikrčah in na Sori. Občine bodo organizirale v 35 krajih letovanja za 8000 otrok. Stroške bodo nosili: občine 18 milijonov, Zavod za socialno zavarovanje 11 milijonov din, ostalo pa starši. Zveza prijateljev mladine pa je v Omišlju v Dalmaciji organizirala počitniško taborjenje za vajece.

— V sklad Angelce Ocepke, za gradnjo otroške ustanove, ki je bil, kakor smo že poročali v prejšnji številki, ustanovljen ob njeni smrti letos junija, so do začetka julija delovni kolektivi, družbene organizacije in posamezniki iz Slovenije prispevali že 14 milijonov dinarjev. V sklad so prispevali tudi naši izseljenci. Rojakinja Josie Zakrajšek iz Clevelanda, predsednica organizacije Progresivnih Slovenk Amerike, je poslala za sklad 10 dolarjev.

— Pred kratkim je v Malem dolu pri Komnu slavila svoj 80. rojstni dan Vincencija Kodrič, roj. Petelin. Čestitalo ji je pet sinov in tri hčere s svojimi družinami. Poklonili so ji tudi šopek osemdesetih rdečih nageljnov. Zdenovo mamo, kakor ji po domače pravijo, so med vojno partizani in aktivisti dobro poznali, saj jim je njen dom bil nešteto krat varno zavetje. Vsi njeni sinovi so bili med vojno v vrstah partizanskih borcev, zato je bila mati trikrat pregnana in njen dom požgan. Njen mož je pred sedmimi leti podlegel posledicam vojne. Hčerka Jožefa pa ji je pred tremi leti umrla v Clevelandu.

— Tovarna za predelavo sadja in izdelavo likerjev »Fructal« v Ajdovščini si je nabavila mnoge nove stroje in prenovila prostore. Lani je »Fructal« odkupil na Goriškem za 500 vagonov povrtine in sadja. Tovarna, ki zaposluje okrog 500 delavcev, predvsem žensk, lahko predela letno do 10.000 ton kmetijskih pridelkov.

— Na kumanovskem polju v Makedoniji so lani dogradili prvi del velikega namakalnega omrežja na 2979 ha zemlje. Zdaj z gradnjo nadaljujejo. Predvsem bodo morali zgraditi 71 metrov visok jez, da bodo zajeli okrog 20 milijonov kubičnih metrov vode. Celotno namakalno omrežje bo obsegalo 10.000 ha rodovitne zemlje.

— V Kamniku gradijo na Stari grad vlačilno žičnico, po kateri bodo prepeljali gradbeni material za povečanje planinskega doma, ki ga obiskuje vedno več izletnikov in je postal pretesen.

— Več kot 800 stanovanj bodo letos začeli zidati v Ljubljani na združni podlagi. Člani stanovanjskih zadrug bodo gradili predvsem dvosobna stanovanja.

— Zagrebško filmsko podjetje dokončuje barvni film, namenjen našim ameriškim rojakom. Filmska kamera je lani spremljala rojake na izletu po Jugoslaviji na prireditve izseljenskega tedna v Bosno. V filmu so prelepi posnetki iz Srbije, Bosne, Hercegovine, Dalmacije, Slovenije in Hrvatske.

Spomenik mornarjem v Kraljevici, ki so padli v NOV

OB 30-LETNICI

pevskega zbor »France Prešeren« v Chicagu

Eden od najmarljivejših pevskih zborov naših ameriških rojakov izven Clevelanda je moški pevski zbor »France Prešeren« v Chicagu. Ta zbor proslavlja letos 30-letnico svojega uspešnega delovanja.

Zbor »France Prešeren« je bil ustanovljen dne 29. jan. 1929 v restavracijskih prostorih Pavla Bergerja, v katerih je deloval ves čas, dokler ni prišel ta gostinski obrat v letu 1957 v tuje roke. Odtlej deluje zbor v Slovenskem delavskem centru v Chicagu.

Med ustanovitelji zboru so bili Martin Janežič, Martin Mihelič, Frank Gradišek, Anton Gradišek, Anton Potočnik, Louis Slamnik, Anton Udovich in Paul Berger, za tem pa še Fran Stonich, Frank Japich, Frank Teropšič, Joseph Zupančič, John Rokavec, Martin Hren in Frank Gradišar. Ker so takrat delovali v Chicagu še štirje drugi slovenski pevske zbori, ki pa so bili vsi mešani (Sava, Slovan, Lira in Adrija), so ustanovitelji sklenili, da bo ta novi zbor moški zbor, ki pa bo z vsemi drugimi sodeloval. V prvi odbor so bili izvoljeni: za predsednika Martin Mihelič, za tajnika Anton Udovich, za zapisnikarja pa Paul Berger. Pevovodja je postal Martin Janežič, ki je vodil in učil pevske zборе že po raznih naselbinah v Ameriki in Nemčiji. Bil je sicer samouk, toda dober pevovodja.

Ime so izbirali med tremi: moški zbor SNPJ, France Prešeren in Simon Gregorčič. Po daljši razpravi je bil soglasno sprejet »Prešeren«. Med smernicami za delo zboru je bilo sklenjeno, da bo deloval na svobodomiselnih podlagi, toda ne bo se omešaval v politično in versko miselnost svojih članov. Deloval bo za prospah narodne kulture in bo sodeloval kjer koli in kadar koli, kadar bo šlo za narodno in kulturno zadevo.

Prvič je zbor nastopil na koncertu pevskega zboru »Lira« 14. aprila 1929 in zapel tri pesmi. Drugi nastop je bil 21. maja 1929 ob 9. redni konvenciji SNPJ v Chicagu. Prvi svoj koncert pa je imel 24. novembra 1929 v dvorani SNPJ in na tem koncertu je sodeloval tudi zbor »Lira«. Peli so slovenske umetne pesmi, uprizorili pa tudi še enodejansko burko. Dvorana je bila povsem polna.

Odtlej ima zbor redno tri prireditve na leto. To so spomladanski in jesenski koncert ter piknik na poletje. Na koncertih so razen narodnih in umetnih pesmi tudi kake igre, enodejanke ali dvodejanke. Tako so programi deloma klasični, deloma pa šaljivi — in navadno poslušalcem uga-jajo. Vse prireditve, ki jih je bilo doslej že veliko število (samo koncertov je bilo že več kakor 60),

so bile dobro obiskane in so pritegnile tudi goste drugih narodnosti, ki dotlej o Slovencih niso vedeli mnogo. Na jubilejnim koncertu ob 20-letnici zboru je bilo 1700 udeležencev, kar je rekordno število za koncerte slovenskih zborov. Koncert ob 30-letnici zboru bo letos na jesen.

»Prešeren« je sodeloval s številnimi zbori, ki so pred vojno organizirali festivale, na katerih so nastopali: iz Chicaga »Prešeren« in »Sava«, iz So. Chicaga »Slovan«, iz La Salla »Soča«, iz Waukegana zbor Slovenskega narodnega doma, iz Milwaukeeja »Naprej« ter »SNPJ Junior All Stars Chorus«. Ti festivali so bili prirejeni vsako leto v drugem mestu in so trajali od 1937 do 1940, ko so v Chicagu nastopili še vsi zgoraj navedeni zbori.

V zadnjih letih pa nastopajo na koncertih »Prešerna« tudi pevske zbor Slovenske ženske zveze iz Chicaga, nekateri sindikalni pevske zbori (kakor zbor podjetja Crane), plesalci Slovenskega radijskega kluba, baritonist Dragutin Šoštarko, pevka Marie Petek-Sebastian in drugi.

Pevovodje so bili doslej štirje: Martin Janežič, Anton Kvaderas, prof. Frank Kubina in Frank Gradišek. Prof. Kubina uči zbor že skoraj 25 let.

Veliko zanimanja za zbor je tudi med otroci slovenskih staršev, rojenimi v Ameriki. V zboru prevladujejo zdaj pevci, rojeni v Ameriki. To so danes že starejši možje drugega in mlajši možje tretjega slovenskega rodu, ki postopno zavzemajo mesta pevcev-priseljencev iz domovine. Tudi med obiskovalci koncertov imajo v Ameriki rojeni obiskovalci večino. Zaradi tega ni čudno, če je v zadnjih letih na sporedu tudi kaj angleškega.

Prešernovci so izdajali tudi svojo publikacijo »Prešernov glas« (Prešerens Bulletin), ki je bil ustanovljen že pred drugo vojno. Svoj posebni pomen je dobil med vojno, ko je bilo 18 pevcev v ameriški vojski. Takrat je »Prešernov glas« izhajal na štirih straneh in bil ciklostiran (mimio-grafiran). Pošiljali so ga članom v tiste dele sveta, kjer so se vojskovali.

Zbor je izdal tudi dva albuma gramofonskih plošč s slovenskimi pesmimi, ki jih je pel zbor oziroma so posnetke dobili v Ljubljani. Plošče so bile kmalu razprodane, saj naši rojaki v Ameriki zelo ljubijo slovensko pesem. Leta 1954 so priredili »pozdrav domovini«, ki obsega kratek govor in tri pesmi, vse posneto na magnetofonski trak.

Ob 30-letnici moškega pevskega zboru »France Prešeren« v Chicagu, ki je kakih 400 milj naokrog danes edini slovenski moški pevske zbor, želimo, da bi še dolgo in uspešno deloval.

Op. A. Kristan

Tri prošnje

Imam tri prošnje, dekle, nocoj,
tri prošnje lepe, če smem s teboj?

Je prva prošnja za zvesto srce,
za močno srce, kot so moje roke.

Je druga prošnja za čiste oči,
za take oči, da otrok se rodi.

Je tretja prošnja za mir srca,
za mir srca v objemu sveta.

Imam tri prošnje, dekle, nocoj,
tri prošnje lepe, če smem s teboj,

če smem s teboj pod soj zvezda,
na toplo dlan zemlje v naročje polja.

Anton Okolish, Barberton, O.

KAKO SVA Z MATERJO **polha** LOVILA

Doma sem iz Loške doline, kjer je bilo včasih vse živo polhov, zato ni čudno, da sem tudi jaz že v otroških letih začel loviti te male živalice. Sedem let mi je bilo takrat in še pošteno smrkav sem bil, zato se seveda tudi kot poljšji lovec nisem mogel meriti z odraslimi. Ampak lovil sem jih pa vendarle... Nekega dogodka iz tistih dni v zvezi s polhom se posebno živo spominjam.

Bilo je poleti, med šolskimi počitnicami. Z materjo sva šla v gozd obirat rdeče maline. Kar sem na neki bukvi zagledal luknjo. Brž sem odlomil vejico in začel drezati vanjo. Kmalu se je začulo godrnjanje polha.

»Mati, mati, polh je notri,« sem veselo kriknil.

Mati je takoj prišla in ko je ugotovila, da se nisem zmotil, me je začela bodriti: »No, le drezaj, Tonček, le drezaj. Ko bo polh ven prilezel, ga bom pa zgrabila.«

Tako se je začel najin lov in oba sva bila prepričana, da se bova vrnila domov s plenom. Polh je po mojem dolgotrajnem drezanju končno res prilezel iz luknje, toda namesto da bi mati zgrabila njega, je bil on urnejši in jo je prvi z ostrimi zobmi pošteno zgrabil za prst. Mati je zavpila od bolečine.

»Joj, joj, Tonček,« je ječala, »hitro ga zadavi, saj mi bo prst odgriznil.«

Držala je roko proti meni, na kateri je visel polh. Z vso močjo sem ga stisnil za vrat. Končno

je obmiroval. Odprl sem mu gobček in rešil materin prst, polha pa vrgel na tla, kjer je negiben obležal.

Mati je tarnala in stokala ter ogledovala krvaveči prst, tudi jaz sem bil zbeگان in sem za trenutek pozabil na polha. Ta pa je medtem prišel k sebi, malo pobrcal, nato pa vstal in jo pobrisal nazaj do bukve. Jaz seveda za njim. Toda polh je bil urnejši. Kmalu je bil visoko na deblu, da sem ga dosegel komaj za rep. Krepko sem ga prijel. Ne boš mi ušel, ne! sem zarobantil in potegnul, polh, ki mu je šlo za kožo, pa seveda tudi in tako sem mu skoraj rep izpulil — vsaj koža in seveda dlaka mi je ostala v roki — polh pa jo je popihal.

Tako se je takrat klavrno končal moj poljšji lov. Loški polharji so vedeli včasih povedati dosti zanimivih zgodb. Tu v Ohiu in menda nikjer v Ameriki nimamo polhov. Lovimo pa verice, ki jih je več vrst. Seveda pa imamo dosti tudi druge divjadi, kakor: srn, fazanov, zajcev, jerebic itd. Ker sem strasten lovec, je moje največje veselje, biti s puško v gozdu ali na polju. Tudi strasten ribič sem. Rib imamo tukaj dosti v jezerih. Letos sem imel srečo, da sem ujel 14 funtov težko ribo, ki ji tukaj pravimo Silver-cat, slovenskega imena pa ne vem. Ker je bila ta riba nenavadno velika in težka, sem dobil za svoj ribiški plen od naše športne organizacije nagrado 15 dolarjev.

BLED

središče jugoslovanskega športa

Prvi, ki so spoznali, da ima Bled ne samo obilo prirodnih lepot, marveč tudi mnogo pogojev za razvoj raznih športov, so bili veslači. Že leta 1949 so priredili na Bledu državno veslaško prvenstvo, naslednje leto pa mednarodno regato. Prvi so prišli najbližnji sosede — Avstrijci, Nemci, Italijani, za njimi pa še Švicarji, Francozi, Belgijci, Nizozemci itd. Vsi ti so se, polni najlepših vtisov, vračali v domovino kot prvi navdušeni propagandisti Bleda in njegovih lepot.

Veslačem so se v naslednjih letih pridružili še atleti, plavalci, nogometaši, telovadci, smučarji, košarkarji itd. Kdor je enkrat preživel na Bledu nekaj sončnih dni, ga ni mogel pozabiti. Zato ni čudno, da so se jugoslovanski nogometaši pripravljali za svetovno nogometno prvenstvo leta 1958 v Švedski prav na Bledu.

Višek priznanj je dosegel Bled leta 1956, ko je bilo na Bledu evropsko veslaško prvenstvo. Prišli so najboljši veslači in veslačice iz 21 držav. Pohvale so deževale z vseh strani. Posebno všeč je bilo na Bledu Rusom. Njihov trener je nekoč vznemirjen vzkliknil: »Ah, kakšen sijajen zrak imate tukaj! In kakšen blažen mir v okolici! Tu bi morali vsi ljudje čakati sto let!«

Med številnimi ljubitelji Bleda je treba omeniti še enega, danes žal že pokojnega: gospoda Gastona Mullega, predsednika Mednarodne veslaške zveze. Ta čvrsti Švicar, ki ga je poleti 1958 ugrabila smrt v najlepših letih, je bil navdušen ljubitelj Bleda. Po evropskem prvenstvu na Bledu je napisal tole: »Na Bledu je najlepša veslaška proga na svetu. Poznam skoraj vse

proge sveta, toda blejski lahko postavimo ob bok le progo na jezeru Rotsee v Švici.«

V čem pa je prednost blejskega jezera? Predvsem je tu voda brez podvodnih tokov, ki sicer zelo motijo veslače. Površino jezera ščitijo pred vetrom okoliški hribi, razen tega pa je proga dolga ravno prav, kot zahtevajo mednarodni predpisi — 2000 m. Ker je jezero dovolj široko, lahko vstnic vesla po šest čolnov v ravni progii, medtem ko morajo na drugih progah čolni zavijati ali pa jih lahko vesla vzporedno le po štiri. Vsem tem izrazitim prednostim je treba dodati še ugodno klimo, dober zrak, udobne hotele, ugodne komunikacijske zveze itd.

Zadnja leta so začeli Bled zaradi ugodne klime in drugih prednosti uporabljati tudi drugi športniki. Laní je Športna zveza Slovenije na Bledu prvič organizirala več tečajev, vse pa kaže, da bo na Bledu teh tečajev in tekmovanj vse več in več. O razmahu športne dejavnosti na Bledu je rekel predsednik občine Kapus:

»Bled je dobil po osvoboditvi celo vrsto krasnih objektov — stadion za nogomet in atletiko, igrišča za odbojko in košarko, kegljišče, žičnico, balinišče in sankališko progo, da sploh ne govorimo o pogojih za plavalni in veslaški šport. Bled ima zdaj enega najlepših hangarjev v Evropi za 50 čolnov. Občina bo z vsemi silami podprla športno dejavnost, saj bo s tem Bled tudi turistično ogromno pridobil. Ob čolnarni smo športnikom odstopili lepo vilo, kjer bo mogoče organizirati razne tečaje, pa tudi za tekme bo lahko služila. Upam, da bo Bled prav kmalu pomemben jugoslovanski športni center in sploh eldorado vseh naših športnikov.«

—n

Regata na Blejskem jezeru

Slovenski filmi v Avstraliji

V Melbournu v Footscrayu so nedavno predvajali jugoslovanski film, in kar je nas Slovence še posebej navdalo s ponosom, je bil to prav slovenski film »Dolina miru«. Poleg tega filma so predvajali še štiri dokumentarne filme iz Slovenije. Vse je posnelo slovensko filmsko podjetje »Triglav film« iz Ljubljane. Film je tukaj zelo ugajal in so v domačih časopisih izšle pohvalne kritike. Predvajali so ga skozi tri tedne v La Scala Theatre v Footscrayu. Tudi jaz sem si ga ogledal in mi je bil zelo všeč. Pričakujemo in želimo, da bi nas tukaj v daljni Avstraliji še kdaj obiskal kakšen lep jugoslovanski film.

Ivan Kranjc, Geelong, Victoria

Domovina NA TUJIH TLEH

»Zarja«, uradno glasilo Slovenske ženske zveze v Ameriki, praznuje v juliju tridesetletnico. K lepemu jubileju toplo čestitamo ustanoviteljem, uredniškemu odboru in sodelavcem!

Slovenska
izseljenska matica

V SPOMIN ANTHONYJU SVETU

Dne 1. junija je umrl v Ridge-woodu (Brooklyn) pri New Yorku v starosti 55 let rojak Anthony F. Svet. Pokojni A. Svet je bil dolga leta upravnik »Glasa naroda«, bil je tudi uradnik slovenske banke Sakser Co. v New Yorku, sicer pa je bil eden od najvidnejših javnih delavcev med Slovenci v New Yorku in okolici. Bil je predsednik Slovenskega samostojnega bolniško podpornega društva v New Yorku in član društva All Americans št. 580 SNPJ. Prav tako je bil dolgoletni član slovenske pevskega zbora »Slovan« in je sploh sodeloval pri vsaki stvari, ki bi bila v prid slovenskim rojakom. Prav do zadnjega je bil tudi zastopnik newyorškega slovenskega časnika »Glas naroda«, ki ga izdaja in ureja Anna P. Krasna. Zapuščica ženo, sina in tri hčere. Užaloščen družini in pa »Glasu naroda« izreka sožalje Slov. izseljenska matica.

JUGOSLOVANSKA BOLNIŠNICA V BUENOS AIRESU

Akcija za zgraditev jugoslovanske bolnišnice v Buenos Airesu, ki je v teku že daljšo dobo, je spet oživela. Za uresničenje te zamisli si prizadevajo tamošnji slovenski, hrvaški, srbski in makedonski priseljenci. Nedavni sestanek je vodil prof. Lojze Horvat, načrte sta pa obrazložila arh. Sulčić in dr. Štefan Bresan.

UMRL JE SLOVENSKI ZDRAVNIK

Dne 10. maja je umrl v Chicagu dr. Rudolf Zaletel, star 69 let. Podlegel je raku. Pokojni dr. Zaletel je bil doma iz Ljubljane in je bil član društva št. 86 SNPJ. Med vojno in po vojni je sodeloval v raznih pomožnih akcijah za staro domovino in je bil aktiven tudi v SANS. Pred nekaj leti je bil na

obisku v Sloveniji in je takrat podaril ljubljanski univerzi bogato zbirko strokovnih, zlasti medicinskih knjig.

50-LETNICA KLUBA »LJUBLJANA« V CLEVELANDU

Dne 17. maja so v Clevelandu proslavili 50-letnico kluba »Ljubljana«, ki združuje predvsem priseljence iz Ljubljane in bližnje okolice in pa častilce bele Ljubljane. Prireditev je bila v amer.-jugoslovanskem centru na Recher Ave. v Euclidu. Seveda niso pozabili zapeti tudi klubske himne, ki je znana »Stoji, stoji Ljubljanca, Ljubljanca dolga vas!«

ZDRUZITEV DRUŠTEV

V Chicagu se je društvu SNPJ »Delavec« št. 8 pridružilo društvo št. 490 SNPJ. Slednje društvo je imelo 86 odraslih in 25 mladinskih članov in večina je prestopila v društvo št. 8. Nekateri člani prejšnjega društva pa so se pridružili društvu št. 100 SNPJ »Trailblazers«.

USPEŠNO DELO FARME SNPJ V CLEVELANDU

V Clevelandu imajo naši rojaki že 20 let lastno farmo oziroma izletni prostor v Chardonu pri Clevelandu, ki ga upravlja clevelandska federacija društev SNPJ. Poleti je ta farma stalno zasedena. V »Prosveti« je bil objavljen koledar piknikov za letošnje poletje. Od 24. maja — ko bo prva prireditev — do 27. septembra je predvidenih kar 22 piknikov in to ne samo vsako nedeljo, ampak večkrat tudi na soboto. Vse te piknike prirejajo samo organizacije v okviru Slovenske narodne podporne jednote in z njo sodelujočih naprednih društev.

PREDAVANJE PRI DRUŠTVIH SNPJ

Društvo št. 228 SNPJ v Ringo, Kans. je predvajalo 7. junija na banketu za svoje člane slike z obiska v Jugoslaviji in film z zadnje konvencije SNPJ.

DESET LET ARCADIAN PARKA

Zgledu Clevelandčanov, ki imajo svojo izletniško farmo SNPJ, so deset let pozneje sledili tudi v Milwaukeju, Wis., kjer so kupili tak prostor z Arcadian parkom. To

Dom rojaka Batiča, ameriškega povratnika in pridnega dopisnika ameriških listov, v Žabji vasi pri Skofji Loki

pomembno obletnico bo proslavila tamošnja federacija društev SNPJ s skupnim piknikom, ki bo v tem parku 9. avgusta.

VELIK SEMENJ V CHICAGU

Odbor petdesetih, ki zbira sredstva za nov slovenski dom v Chicagu, bo priredil v letošnjem poletju v Chicagu velik semenj. Krožek št. 9 Progresivnih Slovencek bo imel na tem bazarju tudi svojo stojnico, kjer bodo prodajali ročna dela svojih članic. Sodelovala bodo tudi druga društva, kakor društvo št. 102 SNPJ »Nada« in društvo »Pioneers«. Polovica dobička pojde v sklad za dom, druga polovica pa ostane društvom.

MATT VOGRICH PONOVRNO IZVOLJEN

V La Sallu, Ill. je bil znani rojak Matt Vogrich ponovno izvoljen za štiriletno dobo v urad pomožnega nadzornika tamošnje mestne občine. Kakor na vseh prejšnjih volitvah je dobil tudi to pot največ glasov. Za enak položaj je kandidiral tudi rojak Adolf Peterlin ter se je kar dobro izkazal, vendar pa je dobil nekaj več kakor sto glasov premalo, da bi bil izvoljen.

OBLETNICE DRUŠTEV SNPJ

Dne 24. maja je proslavljalo 55-letnico svoje ustanovitve društvo Bratstvo št. 6 SNPJ v Syganu, Pa., ki je eno od društev ustanoviteljev Slovenske narodne podporne jednote, ki je letos tudi proslavljalo 55. obletnico ustanovitve. Na prireditvi, ki je bila v lastnem domu na Syganu, je bil glavni govornik

predsednik SNPJ Joseph L. Culkar. Nastopila sta tudi pevski zbor »Prešeren« iz Pittsburgha, Pa. in moški zbor iz Clarindgea, Pa. — 30. maja je proslavljalo 55-letnico ustanovitve društvo št. 540 SNPJ v Elizabeth, N. Y. Tudi tu je bil glavni govornik Joseph L. Culkar iz Chicaga. — 20. junija pa je imelo proslavo 50-letnice ustanovitve društvo SNPJ št. 107 »Plainski raj« v St. Louisu, Mo. Proslava je bila v zlati sobi tamošnjega hotela Jefferson.

IZ ŽIVLJENJA NASIH ROJAKOV V ARGENTINI

Za profesorja prava na univerzi v Buenos Airesu je bil nedavno imenovan dr. Milan Komar iz Ljubljane, kjer je pričel s študijem prava, a ga je dokončal v Italiji. Poleg s pravom se dr. M. Komar ukvarja tudi s socialnimi vedami in s sodobno filozofijo. — Naslov doktorja gospodarskih ved pa je dobil na univerzi v Buenos Airesu nedavno Peter Rant iz Kranja na Gorenjskem. Za doktorsko disertacijo je napisal razpravo o slovenskih naseljencih v Argentini.

POČASTITEV TONETA SUBLJA OB 60-LETNICI

Splošno znani slovenski operni pevec in zborovodja clevelandskih slovenskih pevskih zborov Tone Subelj je praznoval 26. aprila svoj 60. rojstni dan (gl. tudi »Rodno grudo« št. 5 iz leta 1959, str. 78-79). Ob tej priložnosti so mu priredili člani pevskih zborov Glasbena matica, Slovan, Triglav in Pevski zbor mladinskega krožka št. 2 SNPJ, ki jih uči, prijeten častni večer v dvorani ameriško-jugoslovanskega centra na Recher Ave. v Euclidu in so mu v zahvalo za njegovo delo poklonili lep televizijski sprejemnik. Tudi mi čestitamo prvaku naših zborovodij v ZDA in mu želimo, da bi še dolga leta zdrav in čil vodil naše zборе ter tako krepil slovensko kulturo in slovensko narodno zavest med ameriški rojaki.

LEPI USPEHI SLOVENSКИH DENARNIH ZAVODOV V ZDA

Jugoslovansko hranilno in posojilno društvo (Jugoslav Savings and Loan Ass.) v Chicagu je zaključilo poslovno l. 1958 z uspehom. Skupne vloge znašajo 14 milijonov dolarjev.

Društvo ima zdaj 4987 članov in obrestuje vloge po 4%. Letos proslavlja 40-letnico obstoja. Namernavajo zgraditi ali kupiti nove moderne poslovne prostore, ki bodo večji od sedanjih. — Prav tako deluje uspešno Hranilno in posojilno društvo na St. Clairu (St. Clair Savings and Loan Ass.) v Clevelandu, ki ima tri poslovalnice. Bilančna vsota znaša 31.788.000 dolarjev, od tega je vlog 27 milij. dol., rezervnega sklada ter nerazdeljenega dobička pa 2.170.000 dol. V gotovini in v državnih papirjih ima 4 milijone dolarjev, v posojilih na prvo vknjižbo pa skoraj 25.500.000 dol.

ZIVAHNO UDEJSTVOVANJE ROJAKOV V FONTANI

Rojaki v Fontani se kar živahno družabno udeležujejo. Priredili so že materinski dan, ko so skuhali samo moški zelo okusno kosilo. Nastopil je tudi pevski zbor. — 7. junija je imel pevski zbor samostojen koncert, 14. junija je proslavljalo svojo obletnico društvo št. 615 v Los Angelesu, 21. junija je bil dan očetov, ko so kuhale samo ženske, 28. junija pa je bil piknik Californijske federacije SNPJ v Lytle Creeku. Polovica presežka tega piknika je šla za slovensko zavetišče v Californiji.

AVSTRALIJA IN IZSELJENCI

Avstralske izseljenske oblasti so v poročilu o priseljenecih naglasile, da je treba poskrbeti za izboljšanje tako imenovane rasne lestvice, po kateri naj bi prevladovali priseljenec severne rase nad južnimi. V Avstralijo prihaja čedalje več Italijanov in Spancev, medtem ko ni pripadnikov severnih evropskih narodov. Zaradi tega so obljubili za priseljenec iz Anglije, Belgije in Nemčije posebne olajšave. V poročilu je rečeno, da živi v Avstraliji 60.000 priseljenec jugoslovanskega porekla oziroma rodu.

KEGLJAŠKA TEKMOVANJA NASIH ROJAKOV

V aprilu in maju je bilo v ZDA več kegljaških tekmovanj, ki kažejo, kakšno veselje imajo naši rojaki s kegljanjem. Tako je bila zadnja sobota in nedeljo kegljaška tekma društev Ameriške bratske zveze. 3. maja je bila kegljaška tekma društev Ameriške bratske zveze na srednjem zahodu. — Tudi v Lorainu so imeli 2. in 3. maja kegljaške tekme, ki so bile pod pokroviteljstvom lorainskih društev in Eastern KSKJ Booster Cluba. Teh tekem so se udeležile kegljaške skupine društev Kranjsko slovenske katoliške jednote iz Joliet, Chicaga, Steeltona, Pa., Strabana, Pa., Clevelanda, Barbertona in Girarda, O.

Družina Johna Pestotnika in Matta Dolenca iz Clevelanda — tri generacije — sami zavedni Slovenci

Rojaki nam pišejo

DOKLER BO SE KAJ SONCA
IN DOLARJEV

Detroit, Mich.

Rodno grudo imam rad in bom njen naročnik, dokler bo še kaj sonca in dolarjev.

Jakob Gorup

TUDI SLOVENCİ V AVSTRALIJI
BI IMELI MARIKAJ POVEDATI

Melbourne, Vic., Avstralija

Pošiljam Vam naročnino za Slovenski izseljenski koledar. Zelo mi je všeč, saj je poln novosti in lepih fotografij iz domovine. Z velikim zanimanjem sem bral članke o žioljenju naših rojakov, ki so raztreseni po vsem svetu. Le o žioljenju Slovencev v Avstraliji ni nihče nič napisal. Seveda je to naša kričda. Kaže, da nobenega takega, ki bi mu pero gladko teklo, ni zaneslo na ta daljni otok. Imeli pa bi marsikaj zanimivega povedati in upam, da v koledarju 1960 le slišite kaj tudi od nas.

A. Golf

KAKOR, DA SEM POPILA
NAJBOLJŠA
DOMAČA ZDRAVILA

Kyrkhut, Švedska

Najlepša hvala za poslano »Rodno grudo« in koledar, katerega sem bila prav vesela, saj sem v njem našla posnetek mojega domačega kraja Velenje in druge, ki vsi resnično lepo napredujejo.

»Rodne grude« sem še posebno vesela, ker me sproti seznanja o dogodkih v domovini in za trdno vem, da bom njen stalni naročnik. Ko jo prečitam, se mi zdi, da sem popila najboljša domača zdravila. Pošiljam Vam denar za naročnino obeh publikacij in prispevek za tiskovni sklad. Lepe pozdrave vsem pri matici in vsem rojakom po svetu.

Stana Skoberne

IMAM LEPE SPOMINE

Eveleth, Minn., ZDA

Pošiljam ček za 4 dolarje, da bo poravnana naročnina »Rodne grude« za nazaj in

za naprej. Lepo pozdravljam vse, ki delate pri matici, saj imam na Vas najlepše spomine iz leta 1955, ko sem bila v Vašem uradu in ste mi postregli z domačo slivovko. Hvala Vam! Želim, da bi tudi letos imeli veliko obiskovalcev, saj se bodo pri Vas vsi dobro počutili.

Frances Sterle

Rojak John Lokar, ki kandidira v Euclidu na župansko mesto proti Keneth Simsu, ki je v Euclidu že 22 let župan

V TEM KRAJU
SVA CISTO SAMA

Cite Ceramigne, Francija

Želiva postati naročnika »Rodne grude«, ker sva v tem kraju z možem edina Slovenca. Drugi so zelo oddaljeni od naju, zato si iskreno želiva Vašega lista. Tako bova zvedela vsaj nekaj novic iz rojstne domovine. In še eno prošnjo imam, če je mogoče, pošljite mi letošnji koledar, že v naprej najlepša hvala.

Marija in Franc Obidic

SE VELIKO USPEHA V DELU

Milwaukee 10, Wisc., ZDA

Pošiljam Vam šest dolarjev za ponovno naročnino »Rodne grude« in za »Slovenski izseljenski koledar«. Želim še mnogo uspeha v Vašem delu.

Helen Ambrozich

RADA BI BILA TUDI JAZ
MED LETOSNJIMI
OBISKOVALCI

Chicago 8, Ill., ZDA

Slišala sem, da boste v letošnjem poletju spet imeli veliko obiskovalcev iz Amerike. Spet bo veliko dela in zabave. Kako rada bi tudi jaz bila med njimi. Zal zaenkrat ni mogoče, velikokrat pa se spominjam tistih lepih dni v letu 1952, ko sem bila pri Vas, na domačih tleh, med pravimi Slovenci...

Vera Cercek

VSE KOLEDARJE SEM
PRODAL

Herminie, Pa., ZDA

Sporočam Vam, da sem prodal vse koledarje, katere ste mi poslali kot svojemu zastopniku in da sem jih moral pet nabaviti še od »Prosvete« v Chicagu. Pošiljam Vam denar. Provizijo, ki ste jo določili za koledar, sem obračunal za stroške, pri »Rodni grudi« pa tega ne bom storil. Glede zvišanja cene Vašim publikacijam se strinjam, ker vem, kako je tisk draga stvar. Vaše knjige pa so še posebno lepe in jih vsi pohvalijo. Vesel sem, da sem pri razpečavanju teh tudi jaz nekoliko pripomogel. V bodoče bom skušal še več. Če mi bo čas dopuščal, bom tudi kaj napisal, saj rad storim karkoli za narodno stvar.

John Kapelar

VSE STIRI SMO V ENEM
DNEVU PREBRALE »RODNO
GRUDO«

Zürich, Švica

Prejela sem na vpogled Vašo revijo. Enako moji dve sestri in hčerka. Bile smo jo zelo vesele in smo jo vse štiri že prvi dan prebrale. Vsebina nam je bila zelo všeč, prav tako lepe fotografije. Ker stanujemo vse v enem kraju, naročamo en izvod z željo, da nam čimprej pošljete nadaljnjo številko, ki jo bomo težko pričakovale.

Julka Remškar

RODNI GRUDI
OSTANEM ZVESTA

Lincoln, Anglija

Naj povem, da je presrečen tisti dan, ko pride lepa, zanimiva Rodna gruda, in gledam slike naše domovine, ki slovi po svoji lepoti in prekaša vse tuj krajce. Z veseljem in ponosom jo pokažem svojim znancem, seveda so to samr Angleži, da vidijo, kako lepa je naša dežela.

Prav vse me zanima doma in na tujem, kjer živijo moji številni sorodniki in znanci. V trenutku pa se mi zasmeje srce, ko zvem iz Rodne grude o svojih sošolcih in rojakih, ki smo se porazgubili po tem širnem svetu in mnogi že dolgo ne vemo drug za drugega. Zato Vas prosim, da v tej lepi reviji, ki potuje in je znana po vsem svetu, sporočite moje tople pozdrave Feri Žibert v Franciji, katere se tako rada spominjam in tudi njene harmonike, dalje pozdravljam Andreja Derstovška iz Švedske.

Rodna gruda bo ostala moja zvesta revija tudi ko se vrnem v lepo domovino. Obenem se naročam tudi na Izseljenski koledar, da ne bom prepozna, kakor letos. Hvaležna Vam v domovini

Zinka Kink

PRAV NA NASEM SAHTU
JE BILA VELIKA EKSPLOZIJA

Jeanne d'Arc, Francija

Oprostite, da se Vam nismo prej zahvalili za poslano note naših lepih pesmi. Vzrok je bila nesreča v našem rudniku, o kateri Vam je gotovo že kaj znano. Prav na našem sahtu je bila tista velika eksplozija in so med mrtvimi in težko ranjenimi tudi Slovenci. — Prav danes je zopet umrl eden od ponesrečencev, naš rojak. — Za note najlepša hvala od mene, pevovodje in pevskega zbora društva sd. Barbare.

Johann Pribošek

VEDNO BOM OSTALA
NAROČNICA VAŠEGA LISTA

Waterford, Ont., Kanada

Vedno hočem ostati naročnica Vašega lista, ker najdem v njem mnogo zanimivosti. Prepričana sem, da bo prinašal tudi moji sestri veliko razvedrila in ji budi lepe spomine na domovino, katere ni videla že mnogo let.

Bernardka Vuga

LIST MI JE ZELO VSEČ
St. Louis, Francija

Prejel sem na ogled Rodno grudo. List mi je zelo všeč, zato se naročam nanj in prosim, da mi ga redno pošiljate. Nakazujem Vam enoletno naročnino, kar pa ostane, naj bo za tiskovni sklad.

Jože Matkovič

RAD BI DOBIL STIKE
S SLOVENSKIMI FARMARJI
V DRŽAVI NEW YORK

Yorny M. et M., Francija

Ko sem pred dnevi prejel Vaš priljubljeni list Rodno grudo, sem v njem našel mnogo lepih ter zanimivih člankov. Med temi tudi članek z naslovom »Slovenski farmarji v državi New York«. — Še ko sem bil v domovini, sem se veliko ukvarjal z živinorejo. Tudi tu sem se posvetil temu poklicu. Zelo rad bi dobil stike s kakšnim našim farmarjem iz ZDA, ki se ukvarja z živinorejo, da se seznanim z njegovim načinom dela. Če mi lahko pri tem kaj pomagate ali svetujete, Vam bom zelo hvaležen.

Genči Umbreit

ZA PRIHODNJE LETO
STO KOLEDARJEV
Pittsburgh, Pa.

Pošiljam Vam dve obnovi naročnine za Rodno grudo. Še vedno sem bolan in ne morem sam okrog naročnikov, pa mi oni naročnino kar na dom pošiljajo. Kar se tiče koledarjev, če bom ozdravil, jih bom prihodnje leto naročil sto izvodov, ker so mi letos hitro pošli.

Philip Progar

ZELIMO VAM VELIKO USPEHOV
IN BOLJSE ŽIVLJENJE
VSEM NARODOM JUGOSLAVIJE!
LE TAKO NAPREJ!

Frank in Rezka Kerže,
New Smirna Beach,
Florida

PRIDOBILA SEM
NOVEGA NAROČNIKA
Buenos Aires, Argentina

Pridobila sem novega naročnika, ki je moj ožji rojak iz Trbovelj. Želo se je razveselil, ko sem mu posodila šest številk Rodne grude. Koledar pa tudi gre iz rok v roke med rojaki, ki jih jaz vse osebno niti ne poznam...

Vera Sturm

ZELELI BI SLIKO
STARE KMECKE PEČI
Buenos Aires, Argentina

Vsebina in slike v Rodni grudi so mi zelo všeč, enako tudi moji ženi. Tudi hčerke, čeprav so še majhne, jo rade pregledujejo. Naj vidijo, kakšne so naše slovenske vasi, ki jih same še ne poznajo. Ze več Slovencev tukaj, ki so brali Rodno grudo in jim je zelo všeč, je želelo, da bi v reviji enkrat objavili sliko stare kmečke peči, na katero mnoge vežejo številni lepi spomini. Druge zopet zanima pokojninsko vprašanje za rojake, ki so upokojeni v Argentini in se nato ornejo domov. Za prihodnje leto naročam dva koledarja in obnavljam naročnino za Rodno grudo.

Jurij Kurent

KAR BO VEČ, NAJ BO
ZA TISKOVNI SKLAD
Euclid, O.

Revija je tako lepa in zanimiva od prve do zadnje strani, da bi res ne mogla biti brez nje. Pošiljam 5 dolarjev za naročnino, kar je več, naj bo za tiskovni sklad. Morda se enkrat v

avgustu vidimo, da Vam osebno plačam še naročnino za prihodnje leto.

Marica Lokar

MALO VEČ
IZ BELE KRAJINE
Kirkland Lake, Ont., Kanada

Sporočam, da sem se preselil in prosim, pošiljajte mi Rodno grudo na novi naslov; saj komaj čakam, da jo dobim. Zelo se mi dopade, vesel bi bil, da bi prinašala malo več iz Bele krajine, kjer sem doma.

Frank Kajin

LEPE POZDRAVE VSEM
ROJAKOM PO SVETU
Cleveland, O.

Lepe pozdrave pošiljam vsem rojakom v rojstni domovini in po drugih državah, kjer koli se nahajate in berete našo priljubljeno »Rodno grudo«, ki jo vedno preberem od začetka do konca. Doma sem iz Herpelje-Kozina na Primorskem. Vesel bom, če bom kdaj bral kaj novic iz tega kraja. Morda prihodnje leto na svidenje!

Vinko Godina

drobline

OSEM KILOGRAMOV ZLATA

Kmet Trifun Stajčić iz vasi Trlič v Srbiji je pri oranju našel kup zakopanih zlatnikov in nakita. Ves zaklad, ki tehta 8 kg, je Stajčić oddal občinskemu odboru.

JUGOSLOVANSKI CAPRI

Po vsem svetu je znana modra pečina na italijanskem otoku Capriju. Malokdo pa ve in to celo tudi v Jugoslaviji, da ima tudi Jugoslavija svojo »modro pečino«, ki je še mnogo lepša od italijanske. Z njo se ponaša otok Biševo v dalmatinskem Primorju. Do nje je mogoče priti le s čolnom, ker je samo del njenega vhoda nad morjem. Stene, osebe in predmeti v njej dobijo neobičajno svetlomodro barvo, ki jo povzročajo žarki, ki se odbijajo od belega peska na morskem dnu. »Jugoslovanski Capri«, kakor pečini pravijo, je odkril dunajski slikar Ransone leta 1884, ko je na Jadranu iskal slikarske motive.

NEVELJAVNA OPOROKA

Sodišče v Clevelandu je ugotovilo, da je slovenski rojak Rudolf Kordiš, ki je bil v preteklem poletju umorjen v svojem stanovanju, zapustil premoženje v vrednosti 85.000 dolarjev (ali po uradnem tečaju 50 milijonov din) za zidavo »spominske kapelice«. Ker pa oporočka ni bila podpisana od prič, jo je sodišče razveljavilo. Za glavnega dediča je bila postavljena Kordiševa 69 let stara sestra Ivana.

POSTREZITE SI SAMI, DRAGI GOSTJE

V Dravski dolini — na Grilovici je planinska koča, kjer si gostje sami postrežejo. Koča je zelo udobno opremljena z vsem, kar človek na oddihu potrebuje. Tudi shramba je dobro založena z jedili in pijačami. Poleg je cenik, ki je zelo zmeren, kakor je poceni tudi prenočevanje v koči. V blagajni je denar od prejšnjih obiskovalcev. Prešteješ ga in nato doplačaš za živila, kolikor si porabil. Vse je zgrajeno na poštenju in zaupanju. V koči so tudi razne igre za zabavo, sploh prav vse, da se gost dobro počuti.

KRVAVA VODA

Okoľca Litije je izredno bogata najrazličnejših rudnin. Tu so že v davnih časih kopali in topili rude. Od vsakega je nekaj: svinca, barita, živega srebra, cinka, srebra, premoga, železa, bakra in drugega. Zaradi zelo primitivnih načinov izkoriščanja rudnikov je bilo v preteklosti več težkih rudarskih nesreč. Med Litijo in Savo izvira v bližini opuščene rudnika studenček, ki je zaradi obilice železa v zemlji kar temnorjav in rdeč. Ljudje pravijo, da tam teče iz zemlje kri rudarjev (nekoč jih je namreč v tistem rovu petdeset zasulo), studenčku pa rečejo od takrat krvava voda.

VARČNI GOSTILNIČAR

Šegavi Ribničani bi radi drug drugega spravili v kašo. O enem izmed gostilničarjev pravijo, da je bil še bolj varčen kot so sicer Ribničani. Zvečer, ko je zadnje pijance vrgel skozi vrata, je ustavljal uro, da se ne bi kolesa po nepotrebnem preveč izrabila. Še bolj kosmata pa je ta, da je svojim otrokom prepovedal gledati skozi okna, ker bi se sicer steklo preveč izrabilo.

Dom in družina

KAJ BOMO KUHALE

Dobra kislja pljučka

Telečja pljučka skuhamo v osoljenem kropu z jušno zelenjavo. Kuhana narežemo na rezance. Posebej kuhamo olupljen, na koščke zrezan krompir. Pripravimo prežganje iz žlice masti, na kateri smo zarumenile nekaj koscev čebule ter nato dodale žlico moke. Ko prežganje lepo zarumeni, dodamo zrezana pljučka, žlico paradižnikove mezge in ščep majaronovih plevic, zalijemo z juho od pljučk in pustimo počasi vreti. Če je pregosto, zalijemo še z vodo, v kateri smo kuhale krompir, nazadnje dodamo še kuhan krompir, prevremo, po okusu okisamo ter serviramo s kruhovimi cmoki.

Kislo zelje mešano s sladkim

Kislo zelje je zelo dobra kranjska jed, ki je v naših slovenskih domovih doma in na tujem kar dostikrat na mizi. Seveda je zraven treba še kaj — kranjsko klobaso, prekajeno ali sveže pečeno svinjino. Pa tudi brez mesa je kislo zelje izdatna in okusna priloga k ajdovim žgancem, polenti, kruhovim ali krompirjevim cmokom itd. Dobro kislo zelje se tudi takole pripravi. — Pol glavice svežega (sladkega) zelja narežemo na rezance, dodamo prav toliko kislega zelja in oboje skupaj skuhamo v osoljenem kropu. Dodamo ščep kumine. Posebej pripravimo prežganje iz žlice masti, malo čebule in dveh žlic moke, po želji lahko dodamo tudi nekaj ocvirkov. Ko prežganje zarumeni, omešamo zelje, prevremo in jed je gotova.

(Zgornja recepta rojakinje Anne Ažman iz Clevelanda)

Za spremembo — kmečka večerja

Lepe svinjske zarebrnice (karmenateljce) za vsakega člana družine po eno ope-

čemo na masti, ko smo jih prej malo osolile in po okusu dodale popra. Ko so rjavkastorumeni zapečene na obeh straneh, prilijemo prav malo vode, dodamo 4 surove olupljene krompirje, 2 do 4 čebule in 8 rdečih korenčkov. Vse pokrijemo in počasi dušimo. Paziti pa moramo, da ostanejo vsi dodatki — krompir, čebula in korenčki — celi. Jed postavimo na mizo v plitvi skledi, potreseno z drobnno seseklanim peteršiljem.

Polnjena zeljnata glava

Zeljnatu glavo (sladko ali kisljo) operemo, očistimo in kuhamo nekaj minut v slanem kropu. Nato jo odcedimo, izrežemo sredino ter napolnimo odprtino z naslednjim nadevom: Kos ne premastnega svežega svinjskega mesa sesekljamo ali zmeljemo, osolimo, popopravimo, dodamo sesekljan zelen peteršilj, 2 v mleku namočeni ožeti žemlji, nekaj sesekljane čebule, eno jajce in žlico masti. Zmes dobro premešamo in nato nadevamo v zeljnato glavo. Na vrh nadeva položimo nekaj zeljnih listov ali rezin prekajene slanine in prevezemo glavo z ovrico. Nato položimo glavo v lonec z vrelo slano vodo in kuhamo eno uro. Pred serviranjem jo potresemo z drobtinami in polijemo z raztopljenim surovim maslom. Tako pripravljeno glavo lahko tudi pečemo v pečici ali dušimo na štedilniku. Jed je zelo okusna. Poskusite in dober tek!

Juha iz možgan

V ponvi raztopimo za žlico masti ali surovega masla, dodamo očiščene in sesekljane možgane ter jih zalijemo z juho ali vodo in osolimo. Juha naj vre približno pol ure. Potem ji dodamo vejico majarona, ščep popra in drobnno sesekljan zelen peteršilj, še enkrat hitro prevremo in serviramo.

Ledvična juha

Dve svinjski ledvici skuhamo z jušno zelenjavo, ki jim dodamo še dve zrezani kislji kumarici. Ko je vse mehko, zrežemo ledvice na tanke rezine in jih stresemo v juho. Nazadnje juho osolimo, popopravimo in dodamo žlico kisle smetane.

Dušeno srce

Eno goveje ali dve telečji srca nabodemo s tankimi

Domače začimbe in kje jih uporabljamo

Naše gospodinje imajo po navadi tudi svoje vrtičke dišavnic, ki jih uporabljajo za začimbe k jedem. Marsikje so ti »vrtički« kar v zaboljčkih ali cvetličnih lončkih — toda rečemo lahko, da je le malokatera slovenska gospodinja, pa čeprav živi še tako daleč, brez njih. Ustavimo se prav malo pri nekaterih od teh začimb:

Majaron — brez njega gospodinja skoraj ne more biti — saj ga uporablja za izboljšanje okusa pri številnih mesnih jedeh in omakah.

Melisa — izboljša okus mnogim omakam, dodajamo jo tudi solatam in surovi hrani.

Muškatni oreh — je tudi začimba k omakam ter zelenjavnim in nekaterim drugim juhama.

Pehtran — svež, je začimba za solate in omake. Z njim izboljšamo okus raznim nadevom s skuto. Pehtranova potica je odlična sladica. Pehtran, sesekljan v kisu, daje zelo prijeten okus solatam in majonezam.

Zelen peteršilj — je pa pri kuhi skoraj nepogrešljiv. Preveč bi bilo naštevavanja, za kaj vse pri kuhi ga potrebujemo. Za juhe, mesne in jajčne jedi itd. Skoraj vedno ga dodajamo, ko je jed že gotova, razen pri cmokih in mesnih jedeh.

Paprika — ostra in sladka je priljubljena začimba

rezinami prekajene slanine. Na žlici masti zarumenimo nasekljano čebulo ter nato na tej zabeli opečemo srce po obeh straneh. Dodamo timian, sesekljano zelenjavo za juho, list lovora ter dušimo. Ko se srce zmehča, ga vzamemo iz kozice, mast v kozici pa zgotimo z moko, prepražimo in zalijemo z nekaj žlicami tople vode, da dobimo gostljato omako. Vanjo vložimo srce, ki smo ga prej narezale na kose, po okusu solimo in okisamo s kisom ali limono ter hitro povremo.

Poleg ponudimo kruhove ali krompirjeve cmoke in kakšno solato.

za golaž, omake, zelenjavne juhe, k siru itd.

Šetraj — uporabljamo svež in posušen kot dodatek k mesnim omakam, prav tako tudi timian, luštrek svež ali suh.

Listi zelene so nepogrešljiv dodatek h goveji in drugim juhama (gobe) in omakam. — Žafran dodajamo pecivom in mesnim juhama. — Žajbelj — svež ali posušen se dobro prilaga mesnim jedem, perutnini in ribam.

Baziliko ali prežiljko dodajamo solati, juhama, mesnim in ribjim jedem. Posebno jo upoštevaajo primore gospodinje. — Janž — izboljša okus pecivu in kruhu. — Kapre — so začimbe za omake, mesne jedi in jajčne omake. — Krebuljico — svežo dodajamo v majhnih količinah solatam, jajčnim jedem in surovi hrani. — Kumina je vsestransko uporabna pri kruhu, pecivu, mesnih jedeh, svežem in kislem zelju itd.

Koper - kapre — sveže, dobro sesekljane izboljšajo okus solatam in omakam, ribjim in jajčnim jedem pa tudi kumaram in surovi hrani. — Brinove jagode dodajamo mesnim ribjim jedem. — Luštrek izboljša okus mesnim jedem in juhama, prav tako tudi lovorov list. — K domačim začimbam pristevamo tudi čebulo, česen in drobnjak.

Stara jablana

PA ŠE CVETE

Tako je bil torej John Dolinar spet na domačih tleh in sedel je na klopi pod jablano, ki je bila, kakor da se v štiridesetih letih ni spremenila, in tudi klop z naslanjalom in preprosto mizo je bila, kot da je tam še iz njegovih mladih let. Bil je pojoč pomladni dan in skozi rdečkasto cvetje stare jablane je huškal topli veter, da se je zdelo, kot da stara jablana šepeta. John se je nasmihal predse — to, da jablane spomladi v vetru šepetajo, je bilo pravzaprav tisto, kar ga je privedlo domov. Komaj dva meseca je bilo tega, kar je nekega zimskega večera sedel v mali topli sobi v gugalniku, zraven njega na tleh pa je sedela vnukinja Mary z otroškim časopisom na kolenih, gledala pisane podobe in zlogovaje brala s krhkim otroškim glasom:

»In the spring-time... the Apple-trees... breathing... in the Garden.« Utihnila je, zamišljeno strmela v list, potem pa je vprašala deda:

»Ded, ali res spomladi jablane šepetajo po vrtovih?«

Zbegala ga je — otroci te sprašujejo tako nenavadne stvari — potem pa se je domislil nečesa in odgovoril:

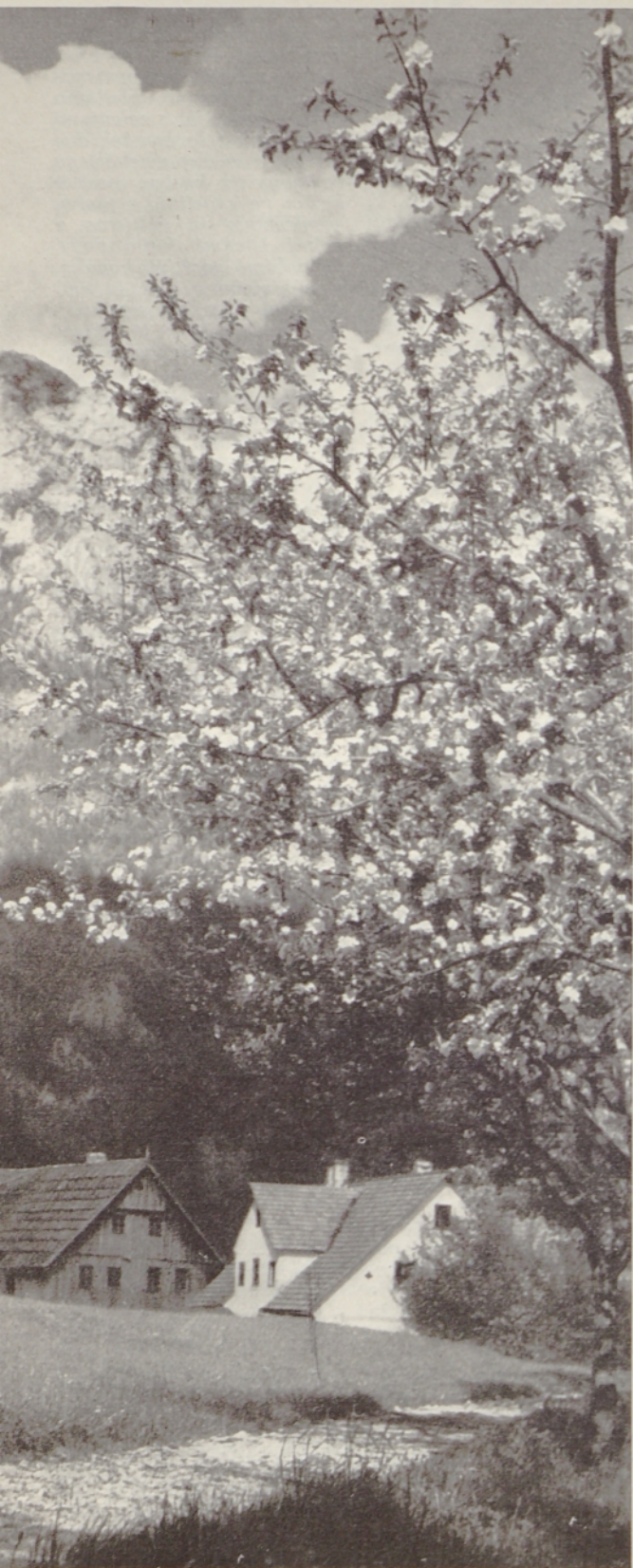
»Da, da, Mary, šepetajo, spomladi, ko so vse v cvetju. Ko sem bil mlad, sem jih velikokrat slišal.«

»Kje?«

»Tam daleč, kjer sem doma.«

Deklica je prikimala. O njegovi domovini je vedela veliko in malo in predstavljala si jo je po svoje. Kot nekakšno pravljično deželo, v kateri je trava bolj zelena, sonce bolj rumeno, gozdovi in reke pa mnogo lepši kot v kraju, kjer so živeli. Ni dolgo mislila na to, ker je bil časopis tako zanimiv. Spet se je sklonila nadenj in brala o pomladi v Kaliforniji, John pa je prisluškoval njenemu drobnemu, pojočemu glasu in mislil na neko drugo pomlad daleč tam v starem kraju.

Od tistega dne je pogosto mislil na to, da bi šel pogledat nazaj v domače kraje. Zima, ki ni bila nobena prava zima, kakršnih se je spominjal iz mladih let, se je polagoma umikala in John Dolinar je vsak dan živeje videl pred seboj dolino, ki jo je zapustil pred štiridesetimi leti. Nekega dne je omenil, da bi šel rad čez morje, in potem je šlo vse kakor samo ob sebi. Spomladi, ko so zacvetele jablane, je bil spet v domači dolini.

Za trenutek mu je bilo, kakor da je prišel tujec v tuje kraje. Tolikokrat je mislil na dolino, kakršno je zapustil, tako živo jo je imel pred seboj, da mu je bilo zdaj, kakor da ga je ogoljufala za ljubezen dolgih štiridesetih let. Vse je bilo drugačno; nikjer več ni bilo steza, po katerih je hodil nekoč, ne pašnikov, kjer je kot pastir pasel krave, ne malega tolmana v potoku, kjer je lovil postrvi. Ob potoku je stala velika žaga in pašnik je bil spremenjen v lesno skladišče. Hiše so spremenile svoja lica in skozi vas je tekla nova, široka avtomobilska cesta. Johnu se je stisnilo srce, toda bil je izkušen človek in je vedel, da žiolenje teče naprej. Celo razveselil se je, da mlademu rodu ni več treba v tuje kraje za kruhom. In polagoma je prepoznaval tudi obraz svoje doline: po robovih in pobočjih so bile še zmeraj raztresene stare domačije, kakor nekoč, pod vasjo je ropotal mlin. Polagoma je tudi prepoznaval obraze, ki jih je zapustil, ko so bili mladi in so zdaj postali postarni, in oni so prepoznali njega. Pripovedovali so mu, kaj so preživeli, odkar se niso videli in on jim je pripovedoval o delu v rudnikih in svojem žiolenju v Ameriki. Čez nekaj dni je bil dom spet dom, in čeprav se je marsikaj spremenilo, je bilo le veliko stvari, ki so ostale. Že takoj prvi dan, ko je stopil v sadoonjak, je spoznal staro jablano nad klopico in rekel nečaku, ki je zdaj gospodaril na domu:

»Glej no, stara jablana pa še stoji.«

»Še,« je rekel nečak.

»Kdo bi si mislil,« je rekel John Dolinar. »Že takrat, ko sem jaz odhajal, je bila stara in trhla, v otli panj so si znosili čmrlji gnezdo. Mislil sem, da ste jo davno posekali.«

Nečak se je nasmejal in prikimal. »Saj so jo posekali — jaz sem bil takrat še otrok. Pa so na njeno mesto vsadili drugo, in zdaj se je že to drevo postaralo. Komaj še pomnim, kdaj je bilo mlado.«

John Dolinar je prikimal. Seveda — stare jablane ni bilo več. Toda na njenem mestu je rasla druga, prav tako skrivenčena, prav tako odeta v cel oblak rdečkastega cvetja in veter je pel skozi njen vrh. Nič zato, da je bila druga — Johnu je bilo pri srcu, kakor da ga je vsa leta čakala.

Zdaj je sedel na klopici pod jablano in bilo je čudovito pomladno nedeljsko popoldne, slovesno in malce dolgočasno na način, ki ga ljubiš, kakršne so pač nedelje po vsem svetu. John je mislil na ameriški weekend in da sta se sin in snaha bržčas z malo Mary odpeljala k tistemu malemu jezercu, ki jim je preteklo poletje vsem tako ugajalo, potem pa je mislil na nedeljske popoldneve, ki jih je nekoč presedel pod staro jablano, v prvih popoldanskih urah, ko je bilo na vasi še vse tiho in se fantje še niso zbirali v gručo, da bi odšli v sosednjo vas ali kam povasovat. Po poti spodaj so hodili ljudje — videli so Johna na klopici in so mu zdaleč klicali v pozdrav, on pa jim je odzdravljaj in se srečen smehljaj vsemu: ljudem in lepemu dnevu. Tako je sedel, in potem je nenadoma prišla čez vrtove k njemu soseda Lucija. Videl jo je, kako gre počasi skozi sadoonjak, kakor bi se pomišljala, in potem je stala pred njim in preden se je ovedel, da bi jo pozdravil, je sedla k njemu na klopico in rekla:

»Tako, pa si prišel pogledat domov, Janez?«

Glas je bil globok in postaren, toda nekaj je zazvenelo v njem, kar ga je stisnilo za srce — če bi bil slep, bi spoznal ta glas, in če bi ga zaslišal sredi milijonskega mesta, bi ga izmed vseh spoznal prav tako hitro, kakor na domačem vrtu. Kakor v zadregi si je John popravil kravato in malce vznemirjeno rekel:

»Glej jo no, Lucija!«

Ženska se je zasmejala. Tudi smeh ni bil več zvonek, kot nekoč, ne več neskrben in razigran, a tudi na dnu njenega smeha je bilo tisto, kar bi bil takoj spoznal, čeprav bi sedel pred njo z zavezanimi očmi in bi mu rekla kot v mladih letih: »Pa ugani, kdo sem!«

Johnu je nenadoma, kakor da oživlja bolečina, ki mu jo je prizadela pred malone štiridesetimi leti. »Saj sem hotel, da bi prišla za menoj,« pravi. »Pisal sem ti!«

»Takrat sem bila že z Andrejem v besedi. Prej bi bil moral pisati.«

Johna spet reže in boli. Tako, kot takrat, ko je, novinec, prišel v Ameriko in opravljal najslabša dela, ker niti jezika ni razumel. Potem je postal rudar in takrat je hotel, da bi Lucija prišla za njim.

»Nisem maral, da bi prišla v negotovost,« je rekel. »Hotel sem, da bi ti pri meni ne bilo hudega.«

»I, zdaj je že tako,« je rekla ona in se spet malce zasmejala. »Mogoče sploh nisem bila za tuji svet,« je dodala čez nekaj časa.

Pogledal jo je in postalo mu je laže. Morebiti res ni bila za tuji svet in bi vse žiolenje koprnela po svoji dolini. Sedela je zraven njega, še zmeraj krepka in zdrava dolinska kmetica, on pa je po vsem, razen po srcu postal Američan. »Kako pa tvoji?« je vprašal.

Samozadovoljno je skomignila z rameni. »Dobro, kar dobro. Vsi smo zdravi. Samo enega sina sem izgubila. Padel je v vojni. Nemci so ga ubili. Dolgo se nisem mogla potolažiti. Toda čas zaceli vse rane.«

»Meni je starejši sin padel na Koreji,« je rekel John. »A čas menda res zaceli vse rane.«

Potem sedita in se pogovarjata. Ona mu pripoveduje o domačiji in znancih, on njej o Ameriki, o svojem mlajšem sinu, njegovi ženi in o mali vnukinji. Ničesar več ni, kar bi ju razdvajalo. In potem

se začneta spominjati nekega daljnega časa, pred štiridesetimi leti. John nehote poišče njeno staro, žilnato roko in jo stisne.

»Moj bog, kako sem te imel rad, Lucija!«

»Jaz sem te tudi rada imela.«

Nenadoma je štirideset let izginilo, odmaknilo se nekam. John vidi Lucijo, kakršna je bila pred štiridesetimi leti — komaj dvajsetletno dekle, nežna in vitka, s težkimi kostanjevimi kitami, ki si jih je povijala okrog glave kot krono in se je zdelo, da jih komaj nosi. Vseposod sta se srečavala: pri cerkvi, na sejmu, na vasi. Johna kar zaliva obilje spominov iz tistih let. Pri sosedu so majili turščico in potem so plesali na podu. Lucija je plesala z njim. On je nabijal po podu, da se je dvigal prah in zastiral svetilko, visečo na tramu, da je začela nemirno nihati, Lucija pa se je vrtela v njegovih rokah tako lahko, kakor bi imela krila in bi plavala po zraku. Zavrtel se je in videl pred seboj njen obraz, in drugič spet njen obraz, in zmeraj spet in spet njen obraz, ki je polagoma zardeval, dokler je ni čez in čez prekrila rdečica. Ob nedeljah se je ustavljal pod njenim oknom in prosjačil za nagelj. Dajala mu je razkošno razcvele rdeče nageljne, kakršnih ni videl nikjer več na svetu, da si jih je zatikal v gumbnico in se postavljal z njimi. Rad jo je imel.

Prav tisto jesen je prišel iz Amerike sosedov Jože. Čez morje je odšel tik pred vojno in vaščani so se večkrat menili o njem, da je imel srečo, ker je izginil, preden so ga v poklicali k vojakom. Bil je ubog krojaček, ko pa se je vrnil, je bil gosposko oblečen, v gostilni je razsipal denar in s seboj je prinesel čudno škatlo, iz katere si slišal muziko, če si si nataknil slušalke na ušesa, in še drugo škatlo, ki jo je bilo treba samo naviti, pa je zaigrala, kar si hotel. Vsa vas se je večer za večerom zbirala pri Joži, ki je pripovedoval čuda o Ameriki in se posmehoval domači siromaščini.

Takrat se je Janez domislil, da bi šel v Ameriko in se kmalu tudi odločil, da poskusi srečo onkraj morja. Doma tako in tako ni imel kaj iskati — domačijo je prevzel brat.

John nenadoma vidi, kako sta se poslavljal. Stala sta za neko živo mejo, bila je pomlad in v meji se je razcvetel črni trn. Bilo je o mraku in on je mislil na svoj leseni vojaški kovčeg, ki ga je čakal doma za vrati, ker je hotel s prvim vlakom zjutraj na pot. Od vseh se je že poslovil — slavo od Lucije pa je bilo najtežje.

»Kakor hitro si uredim in najdem stalen zaslužek, ti bom pisal. Poslal ti bom denar in vozno karto, Lucija. Ali boš prišla?«

»Kamor boš hotel, samo ne daj, da bi predolgo čakala nate. Skoprnela bi...«

Tako je odšel in minilo je prvo leto in drugo in tretje. Na koncu tretjega leta ji je pisal, da ji pošlje karto in denar. Odgovora ni dobil. Potem pa mu je pisal brat od doma med vaškimi novicami tako nekam v nemarno, vsakdanje: »Letošnji predpust so tudi plesali. Lucija se je omožila z Andrejem in zdaj smo sosedje...«

»Lepo je bilo pa le, ali ne, Lucija?«

»Lepo, Janez.«

»Kaj hočeš — človek je samo enkrat mlad.«

»Samo enkrat. Pa saj nama menda ni bilo sile. Če te pogledam, mislim, da se ti v Ameriki ne godi slabo.«

»Ne, ne godi se mi slabo. Dom imam, sina, snaho, vnучko...«

»Potem je pa vse prav, Janez.«

»Vse je prav, Lucija.«

»Ampak lepo je le, da sva se po tolikih letih še enkrat srečala.«

»Bogve, Lucija, da sem mislil na to, ali te bom kaj videl, ko sem se vozil čez morje.«

Nenadoma je zardela. Nekaj, kakor daljni odsev minule mladosti ji je hušknilo čez lica.

»Jaz sem si pa mislila, ko sem zvedela, da si doma: bogve, ali mi je odpustil. Morala sem govoriti s teboj. Morala sem zvedeti.«

»Tako vesel sem, da si prišla, Lucija.«

Počasi se mrači nad dolino. Samo na vrhovih je še sonce, daljno, zato pa bolj blesteče, kot poldnevi. Trava je tako zelena, kakor nikjer na svetu in nebo bolj modro kot nad Ameriko. Vstala je.

»Pa poglej kaj k nam, Janez.«

»Rad, Lucija.«

Počasi se vrača čez vrt. Samo da je zdaj njena hoja bolj prožna kot prej, ko jo je videl prihajati. Vzraavnano gre — tako je hodila, ko je bila še dekle. John gleda za njo. Pri srcu mu je dobro in hudo. Hudo, ker je mladost minila in more zaživeti samo še v spominih, dobro, ker je žipljenje radodarno in mu je poklonilo domači kraj in srečanje z Lucijo.

Skozi razcvele veje starega drevesa pa veje topli pomladni veter in vse cvetoče jablane na vseh vrtovih šepetajo med seboj.

Mladinski kotiček

Moj bratranec Ivo

Moj bratranec Ivo živi v starem kraju. Tako pravimo Sloveniji, ki je rojstna domovina mojega deda in babice. Tudi jaz sem Slovenka in sem na to zelo ponosna. Bratrancu je ime Ivo, jaz sem pa Mary. Poznava se samo po fotografijah. Veliko si tudi piševa. On mi piše slovensko, jaz mu odgovarjam pa v angleščini, tako se izpopolnjujeva v teh dveh jezikih. Ivo živi s starši v Ljubljani, ki je glavno mesto Slovenije. To je lepo, moderno mesto. To mi povedo fotografije, ki mi jih je poslal bratranec. Ivo hodi v gimnazijo in piše, da hoče postati inženir. Risal bo načrte za gradnjo novih cest, mostov, tovarn in velikih hiš. Jaz bom zdravnica. To je lep, koristen poklic. Dedek pravi, da bosta z babico prihodnje leto obiskala stari kraj in bosta mene vzela s seboj. Zelo se veselim srečanja z bratrancem in z lepo, belo Ljubljano.

My cousin Ivo

My cousin Ivo lives in the old country. That's how we call Slovenia, the native country of my grandparents. I am a Slovenian too, and very proud of it. My cousin's name is Ivo and they call me Mary. We have seen each other only through photos. He is writing to me in Slovenian and I am answering in English. Thus we are brushing up our knowledge of these two languages. Ivo lives with his parents in Ljubljana, the capital city of Slovenia. It is a beautiful, modern town. I can tell so by the photographs my cousin has sent me. Ivo goes to high-school and he writes that he intends to be an engineer. He will draw blueprints for new roads, bridges, factories and big buildings. Myself, I want to be a doctor. It is a beautiful, useful profession. My grandpa says that next year he and grandma are going to visit the old country and take me along. I can hardly wait to meet my cousin and Ljubljana, the white and beautiful.

MEIN VETTER IVO

Mein Vetter lebt in der alten Heimat. So nennen wir Slowenien, das die Heimat meines Grossvaters und meiner Grossmutter ist. Auch ich bin Slowenin und stolz darauf. Mein Vetter heisst Ivo, ich aber heisse Marie. Wir kennen uns nur durch Photos. Wir schreiben uns auch viel. Er schreibt mir slowenisch und ich antworte ihm deutsch, so vervollständigen wir uns in beiden Sprachen. Ivo lebt mit seinen Eltern in Ljubljana, das die Hauptstadt von Slowenien ist. Das ist eine schöne, moderne Stadt. Davon erzählen mir die Bilder, die mir Ivo geschickt hat. Ivo besucht das Gymnasium und schreibt, dass er Ingenieur werden will. Er wird Pläne für neue Strassen, Brücken, Fabriken und grosse Häuser zeichnen. Ich aber will Ärztin werden. Das ist ein schöner, nützlicher Beruf. Grossvater sagt, er wird mit Grossmutter nächstes Jahr die alte Heimat besuchen und dass sie mich mitnehmen werden. Ich freue mich sehr auf das frohe Treffen mit meinem Vetter und mit dem schönen, weissen Ljubljana.

Mon cousin Ivo

Mon cousin vit dans notre vieux pays. C'est ainsi que nous surnommons la Slovénie, le pays natal de mon grand-père et de ma grand-mère. Moi aussi, je suis Slovéne et je suis très fière de cela. Mon cousin s'appelle Ivo et moi, je suis Mary. Nous ne nous connaissons que auprès de photos. Nous avons une correspondance très vive. Il m'écrit dans la langue slovène, je lui réponds en français et ainsi, nous nous complétons dans ces deux langues.

Ivo et ses parents habitent Ljubljana (Lioubliana), c'est la capitale de la Slovénie. C'est une ville belle et moderne. Je le sais des photographies que mon cousin me les a envoyées. Il fréquente le lycée, il dit qu'il deviendra ingénieur. Il fera des projets pour des nouveaux bâtiments, ponts, usines et maisons hautes. Moi, je serai médecin. C'est une profession belle et très utile. Mon grand-père dit que lui et ma grand-mère visiteront notre vieux pays l'année prochaine et qu'ils me prendront avec eux. Cela sera un rendez-vous très agreable avec mon cousin dans la belle ville blanche de Ljubljana.

Motiv iz Logarske doline

(Foto Peršak, Celje)

Beli oblaki plavajo nad Gederjevimi domom; oblaki pomladanskega popoldneva, ki jih prinaša rahla južna sapa. Nebo je sinje kakor cvet spominčic, ki zdaj najlepše cveto po jarkih. Jablane po ortu so močno zelene, izza listja je že pričelo kukati sadje; češnje so dozorele. Škorci kriče ves dan nad ortom in na češnji. Vse okoli tega doma se spreminja in presnavlja: nove pomladi prinašajo novega cvetja, novega zelenja, novih ptic, ki jih pozimi ni bilo; jesen otresa sadje in listje, zima pregrinja zemljo s sneženo odejo, spreminjajo se oblaki, ki plovejo nad domom, celo nebo se spreminja; zdaj sinje kakor cvetje spominčic, zdaj temnejše, poleti je skoraj belo, razžarjeno, jeseni umazano megleno in pozimi ga prekrije bela megla, ki se dviga bogve od kod.

Le samota, ki je razpostrta nad tem domom, se ne spreminja; ta je večno enaka, stanovitnejša od sinjega neba.

Od štiridesetih let, kar sta jih Gederjeva skupaj preživela, so jih samo petnajst poživiljali otroci. Trije so umrli, samo eden je ostal.

Tega pa je beda pognala po svetu; ne zgolj beda, saj je Geder že nekako skrbel za vsakdanji kruh. Več kot zgolj vsakdanjega kruha pa res ni zmožel, čeprav je garal vse življenje. Tako je usojeno v življenju siromakov; brez vsega začneš in brez vsega končaš; vmes premine petdeset, šestdeset, nemara celo sedemdeset let, če si močan. Vmes je veliko, brezkraino trpljenje, večno delo, večne skrbi, večno pehanje. Hiša in vrt sta imela in še kos zemlje. To pa je bilo vse in na tem ni hotel njun otrok ostati in delati.

Petnajst let je dovolj, da otrok lahko odide po svetu. Tudi ni nič čudnega, če se ne vrne. Če se pa vrne prvič čez deset let, se niti ne začudiš. Bridkost, ki je mogoče kdaj grenila srce, se je plegla, vse je postalo čudovito mirno, nikomur več ne zamerjaš. Samota je postajala skoraj nadelžna, zoprna. Hiša in dvorišče — vse je bilo prazno. Res so se sprehajale po dvorišču kokoši, race so se zvečer vračale iz vaških mlak, gosi so prihajale s skupnega pašnika, rjav psič z močno zavihanim repom je preganjal dva majhna prašička po ortu in za ograjo se je pasla krava, ki je imela zaradi tega, ker ni vozila, zelo dolge parklje, da je že komaj hodila; maček je dremal na slemenu in se grel; bilo je mnogo drobnih

stvari, celo divjih, ki pa so kdaj pa kdaj zašle v bližino hiše; v gozdu na kraju vrta — ta gozd ni bil več Gederjev — so gnezdile in prepevale ptice; drobnejše in bolj domače so gnezdile celo na ortu na jablanah. V stari hruški so se udomili sršeni in pomagali pospravljati sladki in mehki sadež. Metulji prihajajo do vežnih vrat, čebele zaidejo celo v sobo, če je okno odprto; in v jeseni obletava na tisoče komarjev ogle in išče odprtin, da si podaljša življenje, bodisi v sobi, bodisi v kuhinji, če pa ne drugod, vsaj v veži. Pozimi se še urabci stisnejo po skednju in podlasica riše v sneg svoje drobne sledove.

Kdor je vajen gledati to drobno življenje, najde pri vsem mnogo svojevrstne radosti, od dehtečega pisanega cvetja pa do drobnih mušic, od sinjega nebesnega svoda do zelene trave na ortu, ki je ne more zadušiti niti odpadlo listje jablan jeseni, in do snega, ki naposled pregrne vrt.

Med vsem tem pa bi se moralo gibati človeško bitje, otrok. Da, otroci bi morali poživiljati vrt; lahko bi lovili metulje ali pa otresali hrošče z vrb; lahko bi stikali za gnezdi ptic v gozdu in po jablanah, nabirali cvetje, ko ga je še malo, in ga v lončičih postavljali na okna; včasih bi kričali, peli, se pretepali in se ljubili. In če ne drugega, morali bi vsaj kdaj pa kdaj loputati z durmi, odhajati v vas in prinašati vsakdanjih novic, ki jih star človek ne more tako hitro ujeti.

Pri Gederjevima pa je bil že petindvajset let praznik, mir, mučna samota, ki je ni zmotila nobena stvar.

Leta so minevala; beli oblaki so poleti in pomladi jadrali čez nebo, zgrnili so se včasih, objubljali nevihto in prinesli droban lep dež. Vetrovi so prihajali pred zimo in pozimi, sneg je zastiral pokrajino, blede megla sinje nebo, cvetele so jablane, metulji in otroci so se igrali v soncu, čmrlji so obiskovali cvetoče mrtve koprive in sršeni so vsako leto znova odganjali zarod v stari hruški, kakor bi jo vzeli v najem; samota je postajala vsak dan večja; podobna je bila sadu, ki počasi zori, rani, ki se počasi gnoji.

Postajala je pretežka.

Tihe molitve Gederjeve matere so klicale hčer domov. Skromen je bil dom, res, tesen, in beda je bila tu doma, beda, ki je ne bodo še mnogi rodovi pregnali; beda, ki se morda nikdar ne bo

umaknila iz njega. Kljub temu pa je bilo tu mnogo prijetne topline in skrite lepote. Vse, kar je Bog daroval svetu, je šlo mimo Gederjeve hiše; pomlad, poletje, jesen in zima, veter in dež, sonce in blede mesec, cvetje in zelena trava, blato in mehki sneg in neprijetni mraz, samo bedo je posebej podaril Gederjevimi in je ni nikdar nadomestil z bogastvom.

Dvajset let že kličejo molitve Gederjevega otroka iz sveta. Moral bi priti, če še živi. Med molitvami pripoveduje starka, da so dokupili majhno njivo, da imajo svojo kravo. To pa je že veliko bogastvo za tistega, ki je imel samo kočo in majhen vrt.

Hčere ni priklicala. Morda je že umrla, mogoče še ni prišel njen čas, da bi se vrnila, zakaj tudi hči sanja, da bi si opomogla in se bo vrnila bogata domov. Pač pa je sredi junija ob lepem nedeljskem popoldnevu stopil na Gederjev vrt tuj otrok in se ni mogel načuditi, kako lepo je tu.

Prišel je iz gozda, ki meji na onem koncu na Gederjev vrt, potem po Gederjevem med starimi košatimi jablanami, se ozrl po češnjah, ki so že rdele, in naposled obstal pred Gederjevima, ki sta sedela pred hišo.

Razcefran je bil, da ga je bilo veselje pogledati; krpe so visele z njega, kakor bi jih bil nalašč tako obesil. Srajce sploh ni imel in so mu prsi gledale izza suknjiča, takisto je trebušček silil na sonce. Suknjič je imel zapet s trnom; tudi kapa ni bila boljša; spod nje so silili dolgi sršči lasje.

Vse to ga ni prav nič vznemirjalo in motilo. Prav živahno je pozdravil Gederja, ki je bral časnik, in Gederico, ki je molila na molek. Rok pa le ni vzel iz hlačnih žepov.

»Kaj delate?«

Ne skrbi ne strahu ni kazal in zdelo se je, da je bil že tu in da pozna te ljudi.

Ana Gederjeva je dvignila glavo; ozrla se je v okrogli, mirni, močno zagoreli obraz, na suknjič, ki je bil s trnom zapet, na razcefrane hlače in boste, razpokane noge.

»Čigav si pa ti?« je vprašala, ne da bi odgovorila. Fant je zmignil z rameni.

»Ne vem.«

»Ne vel« je vzkliknila, medtem ko je Geder še vedno molčal. »Kdo sta ti oče in mati?«

»Ne poznam ju.«

»Pa vsaj: pri kom živiš?«

»S cigani hodim.«

»Kradeš ne?«

»Ne, samo prosim.«

»Pa če ti ne dajo?«

»Potem tudi kradem.« Gederjeva sta se nasmehnila drug drugemu. Nekaj veselega, a tudi brezmejno zanikrnega je bilo na njem. Bil je podoben čmrlju, ki leta od cvetice do cvetice; če ne najde, gre dalje.

»Kaj si pa delal na našem vrtu?«

»V gozdu sem bil, za pticami sem pogledal. Pa nisem našel in sem zdaj prišel k vam prosit jesti; lačen sem.«

»Nisi našel ptic?« je zdaj vprašal Geder.

»Sem, pa še niso godne.« je dejal omalovažujoče in zamahnil z roko.

»Kakšne ptice pa so?«

»Teh ne poznam. Vem pa za grlice, velike so že, skoraj godne.«

Tedaj je rekel stari Geder:

»Jaz ti bom že pokazal grlice! Samo dotakni se jih. Zdaj bom vsaj vedel, kdo jih je odnesel. Na zadnjico ti jih bom nasekal, da boš pomnil vse žioljenje. Grlice!«

Grlice so pele vso pomlad, vendar jih v bližini ni bilo, temveč zunaj v gozdovih, ki obkrožajo vas. Skromna, nežna in enolična je bila grličja pesem in je utonila v pesmih mnogih ptic: slavcev, kosov in še drugih.

Fant se ni preplašil Gederjeve groznje. »Saj niti ne veste, kje ima grlica gnezdo.«

»Zakaj ne bi vedel?«

»Ne veste.«

»Kako bi ne vedel, če jih hodim vsak dan gledat!«

»No, pa povejte, kje imajo grlice gnezdo? Če bom videl, da je res, se jih ne bom dotaknil.«

»Po zadnjici ti bom pokazal pot do tja!«

Fant se je zasmel. »Saj sem vedel. In nikdar ga ne najdete. Ni vsak za to, da bi našel gnezdo. Jaz ga pa iztaknem. — No, pa povejte, koliko gnezd je na vašem vrtu, na jablanah?« Njegov glas je zvenel jasno, nekaj veselega, skoraj lahko-miselnega je zvenelo v njem. Z novim vprašanjem je presenetil Gederja. Geder je sicer imel oči za malenkosti, vse je videl, vse slišal, ni mu ušla niti pesem ptic, vendar za gnezda na svojem vrtu ni vedel.

»Tudi to si že iztaknil!« je vzkliknil in bil pol jezen pol presenečen. »Le glej, da zmanjka iz gnezda mladičev!«

»Kako boste pa vedeli, da sem jih odnesel, če ne veste, kje so gnezda?« Se je bil vesel. »No —, ali mi boste dali kaj jesti?«

Gederjeva sta se spogledala. Naposled je Gederica rekla:

»Jesti dobiš, če boš pasel kravo.«

»Kako naj pasem,« je dejal, »če nisem še nikdar pasel? Pa se mi tudi ne ljubi. Saj lahko stopim drugam; mleka dobim povsod in malo kruha zraven, še nikjer mi niso odklonili.«

»Spekla sem dobro pogačo,« je rekla Gederica, »in nekaj od kokoši tudi imam, kajpa za večerjo.«

Fant jo je pogledal. Pogače in kokoš! To niso bile napačne stvari in nekaj prostodušnega je bilo na ženski, ki mu je naznanila to dobroto. Saj so drugi vedno govorili: Oh, zdaj nimamo nič takega, če hočeš mleka! — Pogače je dobival samo ob

Zetev
v Prekmurju

vaških proščenjih, mesa mu pa niso dajali nikjer in nikdar. Zdaj je bila pomlad, kruha je primanjkovalo po hišah in ljudje so neradi dajali.

»Koliko časa bi pa pasel?«

»Do večera vendar.«

»Ali bi lahko dobil takoj polovico tega, kar ste mi namenili?«

»Ne,« se je zasmejala Gederica. »Vse dobiš, ko opraviš delo.«

»Pa sem lačen.«

»Zdaj lahko dobiš mleka in kruha.«

Premišljal je; videti je bilo, da ga mika. Delo samo pa mu nikakor ni dišalo: bil je tako lep dan, sonce že visoko in lahko bi se še sprehajal.

»Pa bom sam pasel? In koliko krav imate?«

»Kravo imamo eno; pasel pa ne boš sam, oče bo s teboj. Sedel bo tam in te gledal.« Izpustili so mu kravo na vrt, Geder je šel z njim, mu pokazal na eno stran mejo, ki ni bila pregrajena, medtem ko je na drugi strani bila živa meja. Fant je držal za vajet, odganjal kravi muhe, obade in komarje, neprestano požvižgaval, vmes pa vendar našel priložnost, da je Gederja izprašal o vsem in se pozanimal za njunega otroka, ki ga nista videla že mnogo let.

Zvečer se je najedel kokoši in pogač, dobil je še kozarec vina, ki je Gederjevima ostalo od obeda. Potem se mu je naglo zadremalo. Odmaknil se je svet, v katerem je do sedaj živel, zamrla je misel na bele ceste, po katerih je do sedaj drsal z bosimi nogami, in kakor bi se bil vsega naveličal, je zaprosil:

»Zaspan sem, ali bi lahko spal pri vas?«

Gederjeva nista nikomur odpovedala prenočišča; zato ker je Gederica vedno dejala: Kaj pa, če najina hči tudi kdaj prosi za stanovanje?

»Na senu,« je odvrnil Geder. »Če te ni strah; in da ne zažgeš!«

»Strah me ni,« je odvrnil fant. »Zakaj bi zažigal, pa res ne vem. Saj še žveplenk nimam. In — saj vedno spim na senu.«

Topla predpoletna noč je legla na vas, rosa je padala na travo in jablane, ptice so že zdavnaj utihnile; bil je čas, ko se tudi žabe niso več oglašale, če ni bilo dežja. Na nebu so se prižigale zvezde druga za drugo. Gederjeva sta še posedala na pragu, ne da bi spregovorila o čemer koli. Komarji so zlobno brneli okoli obrazov, njune misli pa so bile daleč. In svojevrstne so bile ta večer.

Samota tega večera je bila skoraj prijetna, v mnogočem drugačna od samote, kakršne sta bila vajena poslednja leta.

Na senu je spal tuj, nepoznan otrok.

Andrej mu je bilo ime, a vendar pravi, da to ni pravilno; prav je samo: Draš. Kako se piše, ne ve. Saj tudi živina živi z enim imenom. Pes je Hektor, krava je Lisa, drugo pa je celo brezimno. — Od kod je, ne ve, kam potuje, tudi ne. Zato je vseeno, ali takoj potuje dalje ali pa se nekaj dni ustavi pri Gederjevima. Saj gre še jutri lahko dalje, ali pa celo čez eno leto. V njegovem življenju se to nič ne pozna in nič ne zamudi.

Prijatelj je vsemu, kar je pri hiši; z mačkom sta se sprijaznila, kakor bi bila že davna znanca,

pes se vrti samo še okoli njega. Mečeta se po travi in Gederjeva gledata prestrašeno, kako zagradi pes z zobmi za golo Draševo laket, kako zagradi za golo nogo, pa vendar ne ugrizne.

Čez dva dni pozna vse stvari pri hiši, nič mu ni tuje. Pobira jajca za kokošmi, pase, preskakuje plotove, stika za pticami in če ga pokličeš, je vedno pri roki.

Za silo so ga oblekli.

Kaj primerne niso mogli najti. Saj nimajo pri hiši otrok, da bi ostajale ponošene obleke; Gederica je morala sešiti hlače iz prevelikih očetovih, prav tako srajco; suknjič ni bil potreben, ker je bilo toplo. To, kar je imel na sebi, je bilo vendar neuporabno. Pač, strašilo za proso so napravili iz tistih cunj in Draš ga je zanesel na njivo.

Če se bo pa izkazal in bo dober — je sklenila Gederica, ne da bi s kom govorila —, mu bodo kupili novo obleko!

Vendar noče nič obljubljeni; nič ne ve, če bo jutri še pri hiši ali pa bo že kje v svetu.

»Vidim, da si pravi cigan.«

»Nisem cigan,« odgovarja Gederici.

»Obraz in duša te razodevata.«

»Ni res!« se brani, ne užaljeno, temveč, ker ga cigani sami nočejo priznati za svojega. »Poglejte, kakšne oči imam, in spomnite se, kakšne oči imajo cigani. Tudi las nimam črnih ali temnih.« In res je imel jasne modre oči in lanene, sršeče lase.

»Ciganski govoriti pa vendar znaš.«

»To bi se tudi vi naučili, če bi bili dolgo z njimi.«

»Pa navade imaš njihove; nisi stalen.«

»Kje naj bom stalen? Nikogar nimam.«

V štirinajstem letu je, skoraj nizek, vendar delu belušast in močan. Ni strasten, nikomur nič ne zameri. Otroci ga zmerjajo s ciganom. Veselo jih poslušajo in se zadovoljno smeji. Njegova duša prenaša žalitve, kakor prenese njegova koža najhujše sonce.

Samo udariti ga ne smeš, ker je močan in voljan braniti se. Zato, ker se brani vsaka žival. Maščevalen pa ni, maščevalnosti ne pozna. Ne sprijatelji se z nikomer, vesel pa je vsakogar, ki mu pokloni troho prijaznosti; vendar ne potrebuje družbe, prav nič mu ni dolgčas samemu; vaje je. Ves dan se vrti na Gederjevem ortu. Dela, kar mu naročijo, poleg tega najde še dovolj časa, da stika za malenkostmi po ortu.

Čudovit mir je razlit nad njim.

»Pa te ne bodo pogrešali?«

»Kdo bi me pogrešal?«

»Tisti cigani, s katerimi si hodil.«

IZ UREDNISTVA

»Pozdrav iz Slovenije«. Slovenska izseljenska matica je izdala lep album, ki ima naslov Pozdrav iz Slovenije in ima štirideset fotografij raznih krajev Slovenije. Na naslovni strani je štiribarvna fotografija Bleda. Album je res lepo izdelan in je zelo primeren za darilo, zato ga toplo priporočamo. Velja s poštnino vred 1 dolar oziroma ustrezno protivrednost v drugi valuti. Ker je naklada albumov majhna in zanimanje zanje veliko, vam priporočamo, da ne odlašate z naročilom.

Slovenski izseljenski koledar za leto 1960 je že v tisku in bo spet zelo lep. Ne odlašajte z naročilom, da ne boste ostali brez njega! Cena koledarja je tri dolarje oziroma ustrezna protivrednost v drugi valuti. Naročniki bodo prejeli koledar že v decembru.

Tiskarski škrat nam je v št. 6 Rodne grude spet nagodel nekaj napak, in sicer na str. 145 v prvi vrsti pod sliko se mora pravilno glasiti: »Takšno je bilo srečanje na ljubljanskem kolodvoru 2. junija... ne pa 3. junija. Na strani 164 — Prvi prispevek za Izseljenski dom v Ljubljani je prispevala rojakinja Lia Menton, ne pa Monten. Na str. 165 — učila — nem. gelehrt, ne pa gelernt.

Za tiskovni sklad so prispevali: Matt Turk 6 dol., Frances in Andy Krvina (po roj. F. Vider) 2 dol., Ema Janc, 1.5 dol., John Odlag 1 dol., Mary Kajfež 1.5 dol., John Stermole 1.5 dol., A. Golf 1 Lstg, Liza Seničar 1000 din, Frances Vider 500 din. Iskrena hvala!

Veselo se zasmije. »Kakor da bi jim bil v kakšno korist!« Nekaj svojevrstnega, velikega razumevanja je v tem. Potem doda mirneje: »Saj nisem njihov.«

Ne, njega ne bo nihče pogrešal, ker nikogar nima. Odveč je, vendar ne tarna, veliko voljo do življenja ima in ljubi svoje bedno življenje.

»Si kdaj kradel?«

Gederica hoče počasi prodreti v njegovo mlado dušo in videti, ali je pokvarjena ali še nedolžna, ali bi mogla iz njega napraviti dostojnega človeka, ki bi lahko živel med ljudmi.

»Sem.«

V tem priznanju ni kesanja: ne obžaluje, da je kradel. »Saj ni greh.«

»Jezus!« vzklikne Gederica. Potem mu pobožna žena dokazuje, da je krasti velik greh. »To je največji greh!«

Tega ne more razumeti. Sicer si pa s tem ne ubija glave. Dobro ve, da je včasih nujno krasti. Kako naj se sicer preživi? Vendar ji tega ne more dokazati. Ona ni nikdar kradla, samo branila se je pred cigani. Branila je svoje skromno imetje, čeprav ji ga nihče ni hotel vzeti. Vendar pa Draš ve, da krasti ne sme zaradi žandarjev. Ti pazijo s čudovito vztrajnostjo na ljudi, ki kradejo. To se je naučil na potovanju.

(Nadaljevanje)

Our Young Citizen

"Our Young Citizen" is the title of the book whose front cover picture we are reproducing on the right. A boy and a girl, apparently two students, chatting serene and uninhibited as only youth can be.

The book tells the story of the everyday life of young people in Yugoslavia, how they go to school, how they enjoy themselves and what is their place in the society.

More than that, it is a book by youth about youth, written by young authors. Most certainly you will be interested to know how the Yugoslav youngster is living and, vice-versa, our young people want to know about your life, what you like, what are the obstacles you are meeting, what are you doing after school or work... We are repeating today what we have stressed last time: that the pages of our modest Supplement are open to you too. We shall be only too glad if you take the pen and ask us about this and that. Your letter will be published in the next issue of the Supplement together with the answer to your question.

So, write to: Uredništvo "Rodne grude", Youth Supplement, Cankarjeva 1/III., Ljubljana, Yugoslavia.

22

Prize-Winner's
The Slovenian magazine for teen-age youth, "Mlada pota" (Young Ways), has been organizing every year a prize-winning competition for short stories, sketches, poems, critical essays and paintings or sculptures. Most of the competitors are high-school students, but university undergraduates are taking part as well. Each year the interest had been very lively: some 500 young authors and artists have sent in their works. A special jury reviews all incoming contributions. Anything of quality is being published in the magazine.

In the seven years since the foundation of the magazine a wide circle of young contributors has gathered around it. Quite often there are recitals where they are reading their poems and short stories.

Their poetry is foremost a reflection of their sentimental life, of their moods and intimate experiences, while in their prose they strive to cope with the present: the country life, events in their schools, their very own problems.

On the photo (left): novelist Ivan Potrč, author of the novel "Peasant Life" (Na kmetih), presenting the award to seventeen years old Elza Budau for her short story "Diagram of a love" (Diagram neke ljubezni). She is a high school senior in Ljubljana.

KNOW THE WORLD AND OUR COUNTRY

Once every fortnight the big studio of "Radio-TV Ljubljana" is humming with excitement. A couple of hundreds of young people are impatiently waiting for the public teen-age show "Know the world and our country" to begin, while tens of thousands

are fretting at their radio and TV sets, because every public show is being also beamed on the radio and telecast.

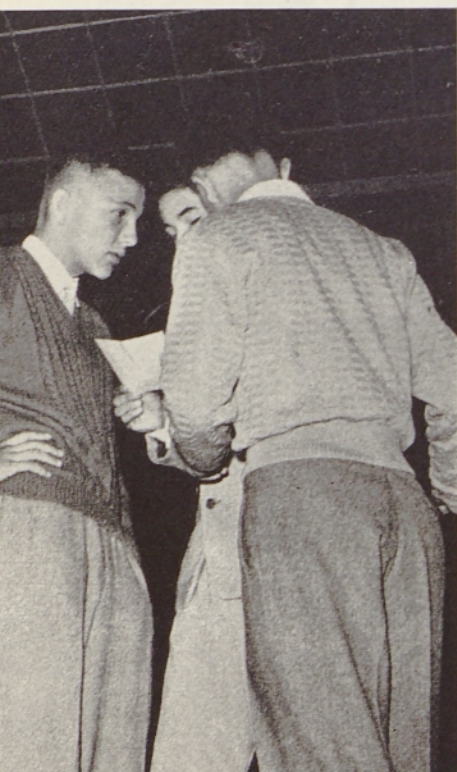
In these public shows young people are measuring their knowledge in any domain of their own choice. They may enter the competition alone or in groups of three. Most of them choose sports, but there are quite a few musical enthusiasts and connoisseurs of literature. Some impressively well versed budding economists and politicians are to be found as well...

The trial has three degrees, each successive is more difficult. Having once overcome all three, the winners receive practical gifts, which they can choose themselves, like bicycles, radio sets, record albums etc. The winner in three different themes will get the grand prize — a trip to Paris.

Several hundred young people appeared before the microphones and cameras, and, of course not all of them were lucky. It all depends on knowledge...

For many listeners and viewers the show has become a real trial of knowledge. The questions put to the competitors are directed at the listener too. In trying to anticipate the answers they are testing their own knowledge.

On the photo: Competitors, students of the High School No. 2 in Ljubljana were answering questions on "All about Himalaya". They were holding a caucus at the moment the shot was taken. They have 30 seconds to think a question over.

Leopold Hočvar: Boy with glasses

France Anžel: Barbka

Peter Jovanovič: Portrait of a boy

HUNTER WITHOUT GUN

Peter Soklič, whom you see on this photo, is one of the numerous young radio hams. Still more, in the all-Slovenian competition he has won the title of the best ham in Ljubljana.

He is shown in the picture, ready for the fox hunt. He was the first to spot it. "Fox hunt?" somebody might ask. "Where's his gun?" As a matter of fact, his gun is the frame he is holding in his hands, a small detector, rigged for the fox hunt, that is, for the hunt on an 80 meter band transmitter.

It is just as difficult to hunt down a hidden transmitter as the real fox. They were searching for it in a densely populated town area. Seventeen young hams were scurrying from stairhouse to stairhouse, from doorstep to doorstep. They were taking their bearings, turning their detectors this way and

the other, always following the beam of the transmitter.

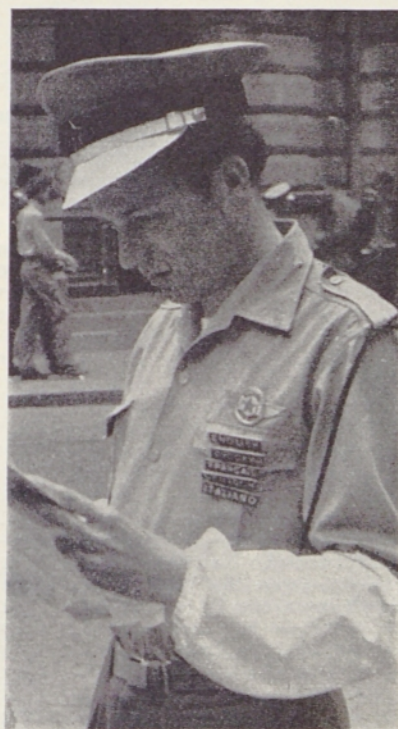
Young Peter Soklič has got the scent in five minutes.

Like Peter and his pals, many youngsters are tinkering with mechanics and electronics. Perhaps this hobby will become their future vocation, when their knowledge and inclinations will be put to the service of the people, for their country's welfare.

Festival of Mathematics

No doubt the greatest majority of students in this world are of the same mind, that math is certainly nothing pleasant. A very select few may consider it their hobby.

He Speaks Five Languages

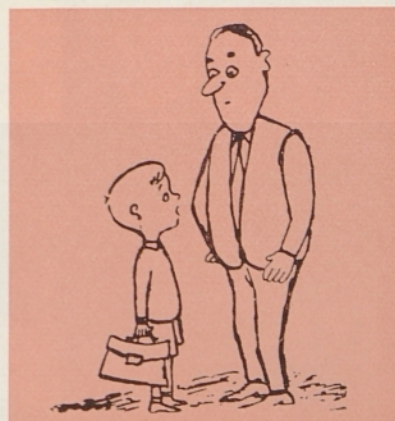
Sometime ago we reported in this supplement that professional traffic policemen in Ljubljana were substituted by students. The idea has proved satisfying. An so on all intersections in Ljubljana you may now see students directing cars, tourists and travellers and offering necessary information as well. They are greatly helped in their job by their knowledge in foreign languages.

To let the foreigner know, in which tongue he may address the student policeman, they are wearing special badges on their chests, each badge meaning one language.

The student-traffic cop on the foto has five badges, equivalent to five languages: he can speak English, Russian, French, German and Italian. For each of these languages he had to appear before a special examination board.

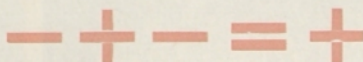
In the eyes of the layman, mathematics is but one unintelligible, hazy formula beyond their grasp. It seems, however, that some, judging by our picture, find it much to their taste. A group of high-school kids in Ljubljana have evidently had not enough of it at school, so they enrolled for a special evening lecture course at the Ljubljana University to get a deeper insight into the fundamentals of higher mathematics. Once weekly they are gathering in the math lecture room, bowing on their copy-books, bent on mastery of the secrets of this science.

At the end of the course they intend to stage a competition with prizes for the best. The lecturers are trying to spread this rare enthusiasm to the other Slovenian towns.

OVERTURE

Did you know, Daddy, that Einstein had an E in math in the third form?

THE YOUNG ON THE MARCH

Not so long ago, Slovenian sporting achievements were synonymous with the names of Poldaj, Mulej, Lorger, Kristančič... Most of them remain active sportsmen to this day, some are even at the apogee of their capacities. And yet, from day to day, a young generation of Slovenian sportsmen is pressing to the fore. Perhaps more than we have expected. It could be said that we are looking forward to a brilliant future of swimmer Kocmur, gymnast Cerar, weight lifter Rozman, table tennis player Teran. The list of names could be continued. We want to present these forerunners of a new generation of Slovenian sportsmen. We have chosen those who have already reached the top in Yugoslavia, while some of them are striving for international distinction.

Miro Cerar — gymnast without peer

Gymnastics is a branch where Slovenians enjoy a long and rich tradition. The older generation remembers well the golden age of Slovenian gymnastics, when our men have been winning gold medals at Olympic Games and world championships, when Stukelj and Primožič were household names all over the world. Naturally, their glory could not last forever and it was a disagreeable feeling when after World War II we found ourselves without gymnastic youth. For years we have been looking in vain to read something in the reports about some Slovenian gymnast. A year ago we have had our moment: quite unexpectedly there was a report from Moscow that Slovenian Miro Cerar won third place on the vaulting horse. It was a success which Yugoslavia has been miss-

ing for years. When the boys came home from Moscow, we got to know that he should have deserved a better place, perhaps the best, but the Russian umpires were rather unfavorable to him.

Only then we remembered that Miro Cerar was really a gymnast, one of the best in the country, although still very young. Only last year he graduated from high-school and took up law studies in Ljubljana. He was just nineteen. He has been a junior only years ago, but he was taken into the national team. It can be said that for the last three years Cerar has been the best in Yugoslav gymnastics. Meanwhile, he won a couple of junior championships and in 1957 he appeared among seniors. He had no trouble eliminating his rivals and becoming national champion (seniors) for the first time. He repeated his success last year. Naturally, his top achievement is

the third place in Moscow. Third among the best in the world... it certainly needs no further comment.

Miro Cerar is modest. His life is centered around the gym. Gymnastics means everything to him. He can never have enough, he can hardly spare a moment... for anything else.

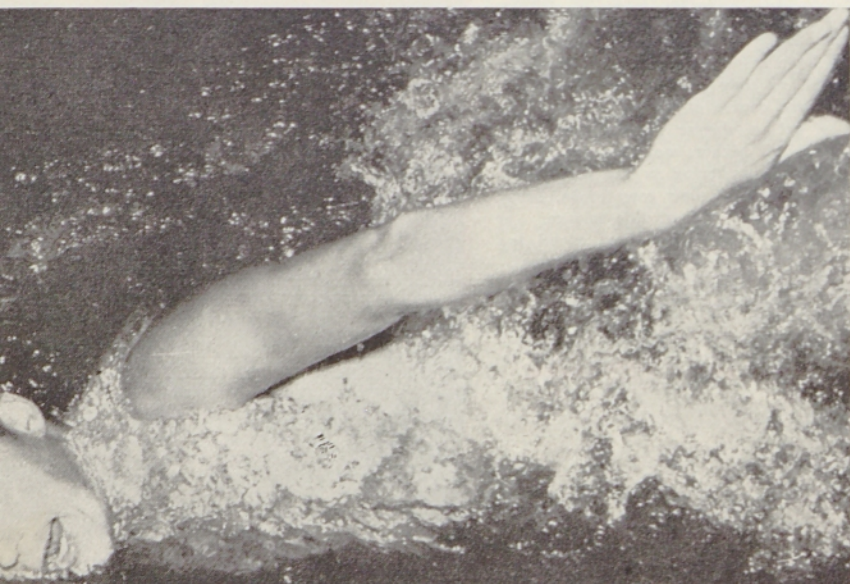
Janez Kocmur the fastest swimmer in the country

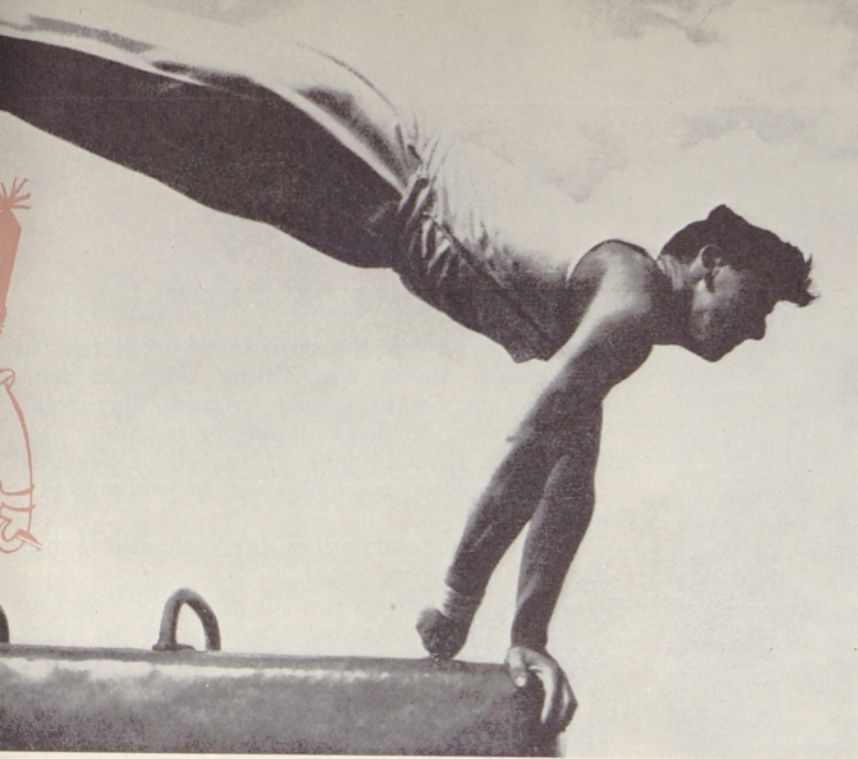
Swimming is one of those sports where Slovenians can boast of quite a respectable past. Once, the swimmers of "Ilirija" were securing the best places in the country for themselves and after the war we had Pelhan, Hafner and some others who were on the top at home. But a few years ago this clan of the Slovenian swimmers came nearly to a standstill. Yet a new "swimmers' spring" was just around the corner. A young generation is growing up in Kranj, where the "Triglav" swimmers count a couple of young braves, who can defend the Yugoslav colors in any international event.

Among these, Janez Kocmur, to-day undoubtedly the fastest swimmer in Yugoslavia, should be named as the best. He hails from Maribor and is just 22. He found his way among the swimmers in a rather strange way. He shared a room with two Maribor swimmers. They took him under their wings, they went bathing together and Janez began to improve his swimming in a remarkable way.

Two years ago he came to Kranj and kept on practising. Soon he was extraordinarily swift in the water until he stopped at the one minute mark last year. But he soon overcame this "water barrier" and now he can proudly show his record, the best result in the country — 57.6.

If asked about his greatest wish, Kocmur would probably list just this one: the summit of his career would be the Olympics in Rome. Whatever he does now, he does it with an eye on Rome, decided to earn his fare. After all, it is quite a satisfaction to be put on the list of the candidates for the Olympics!

found at all international events. He took part in three European and world championships (Vienna, Milan and Stockholm).

Janez Teran — master of the little white ball

We have been observing him shortly in the big hall of the Ljubljana Fair. He was manfully fighting his opponents, who were much better than himself — officially, at least. And not one of them can honestly say that young Teran sold his scalp cheaply...

Janez Teran is a high-school senior now. In a few months he will graduate, but, as he says, table tennis is no particular obstacle to scholastic achievement. Not long ago he has won an excellent recognition. He was named the most promising Yugoslav player and on the strength of this he will be sent to Dortmund (Germany) to participate in the world championships. This is his greatest success, the event in Germany his best experience for the future.

*

Are these the masters of Slovenian sports? No! Maybe they are no more than pupils right now, they are all still learning, but all of them have an open way before them. That is why we are proud of them, knowing that they will carry the name of the country into the world.

Vlado Žlajpah

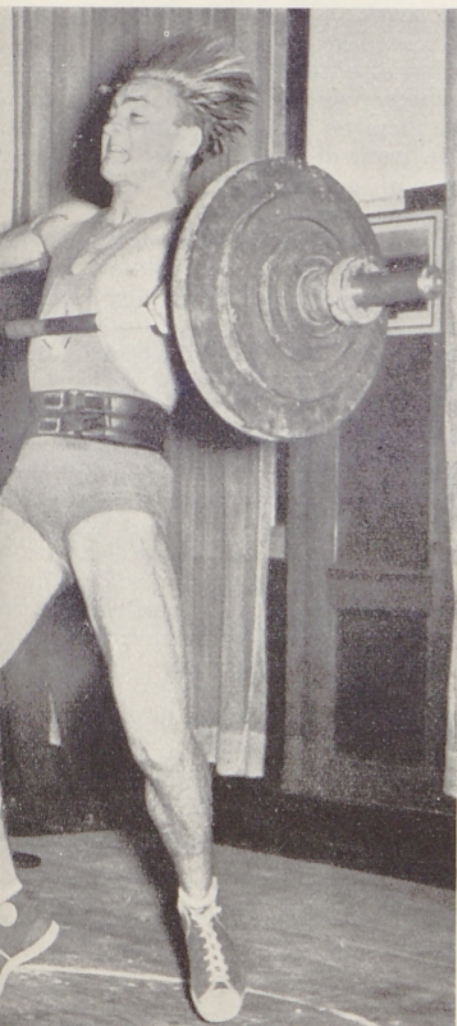
Tine Rozman — champion and coach

Those who like weight lifting and wrestling will certainly know Tine Rozman. For young Tine has often been straining under heavy weights both at home and abroad, he has proved the strength of his muscles so many times that he has become one of those sportsmen, who can claim for themselves the place among the best in Yugoslavia.

Tine Rozman is about 21 and graduated not long ago from the Physical Culture Institute in Ljubljana. He is waiting for enlistment now... Of course it should be told that Tine is also the first, and so far the only, weight-lifting coach in the country.

He is one of those who do not look for glory in the sports. Just the opposite. He is always willing to show his knowledge to others and quite often he can be found anywhere in Slovenia, coaching the weight lifters, imparting tips and suggestions, whenever he can spare the time.

He has taken up weight lifting when he was fifteen. His results got better and better every year. For some years he has been holding the Yugoslav records both in the lightweight (698.5 lbs) and in the medium categories (737 lbs). Of course he can be

A Little Loaf of Bread

A fragmentary remembrance of the difficult days during the last War, when the invaders brought many families into concentration camps, where women and children especially have been tortured by suffering and hunger.

A heavy, leaden sky was hanging over the camp at Visco in Northern Italy. It was a stifling summer day. Outside, across the barbed wire a sea of golden wheat was laying. It did not move in the heavy air, the wind has come to a standstill in the plains. In front of the wooden barracks women, young and old, were chatting, resting on the ground. Somewhere among the long line of shacks a loud quarrel could be heard, the Croatian women had a go again most probably. On the watch towers around the camp stood soldiers, machine-guns and search-lights were dully staring towards the shacks.

We, the children, were playing in the dust in front of the shacks. I was hungry and tired soon

Igor Dolenc: At the neighbors'

of our play. I left the crowd and went towards our shack. Mama was sitting there in front, mending my brother's only trousers. My brother was lying in the shack under the cover.

"Mama, I am hungry." I tugged at her skirt.

Mama started up, looked at me and smiled in apology.

"Wait, the evening is far yet, and I have bread for just one meal."

I could not grasp it with my childish reason. If I am hungry, why does she not give me bread? I simply have to eat!

"Mama, I am hungry!" I prepared for crying.

Mama did not answer, but I saw tears in her eyes. She gazed there towards northeast, where the sky was clear and the outlines of the hills could be seen. Hope flickered in her eyes.

I sighed and left for the camp. All I could think of was bread, which mother kept hidden somewhere, of that thin slice of bread, which was doled out to us for one whole day. And there in the shack lies my brother, thinking probably of bread, like myself.

Loud yelping of children broke off my rumination. Everybody was running to the kitchen. I ran behind them as fast as I could, because I knew that in front of the kitchen a fat soldier was standing, with a handful of loaves of bread and maybe I could get some.

Out of breath and sweating I reached the band, struggling around the fat soldier. In his hairy hand he held bread, beautifully roasted bread.

Everything in me was pounding. The eyes were fixed to that little loaf. The soldier kept it high in the air. I must, I must get it, so I won't have to starve. I charged the group, struggling, yelling. They were trampling my feet, they shoved me, but I did not feel anything, only bread was in my eyes... I do not know how I fought my way into the front rank. I saw tiny hands, extended towards the soldier and the man, laughing and beating off the little hands. In the other hand he held the bread.

Out of breath, trampled and dirty I stretched out my hands to him. Maybe I will have it...

The soldier struck again and the blow was hard on my hand. Then everything went broke in me. From pain, but even more from disappointment and the feeling that I will not have the bread and will be hungry. It packed me.

France Anžel: Little hut

Nine year old Miha pushed me off brutally. I fell on the ground and wept. I did not weep like children, all spoiled, because they did not have a toy, I wept, because in my fifth year I knew what bread and hunger meant, because I felt a bitter disappointment.

The soldier saw me. He came to me. The children were silent. There was a deep silence. I thought even the grey sky came nearer in expectation. Through tears I saw the soldier and something went through me: maybe...

He packed me with a strong hand, pressed the little loaf in my hand and went quickly to the kitchen. I pressed the loaf firmly and ran to our shack.

I came running to my mother.

"Look, Mama, bread!"

She looked at me with a long glance and cried, I do not know why myself.

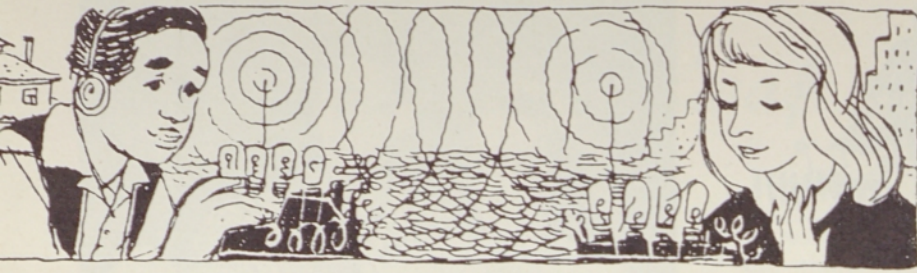
I was all dirty, my foot was bleeding and in the hand, swollen red from the blow I held the little loaf of bread. But my eyes were laughing, only great, bright tears were running down my cheeks, dripping on the little loaf of bread.

Yung Slovenians Abroad

Miss Barba Korencic and J. Kofel from Euclid, Ohio. Both are sports enthusiasts. Miss Barba is a niece of our subscriber, brother Matt Klemen from Euclid.

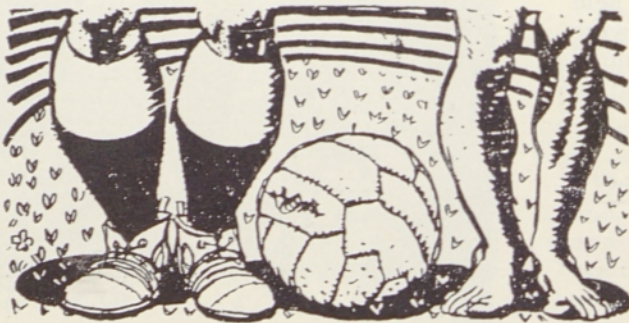
On the second photo: Miss Donna Vraneković, also a niece of Matt Klemen.

Friendship on the Air

Marko Skaut, a farm laborer from Berković near Mostar (Hertzevovina) has been a radio ham since he was nine. Marko is 22 now and sending his messages on the air, like hundreds of other hams. Nothing special to this, had he not been keeping friendship for four years with a girl he has never seen. She

is a ham like himself, of course. The girl in question is Jannie Erthan, a student from a Detroit suburb. Nearly every day messages are flashing to and fro on both sides of the Ocean. So far, Marko admits, they have had a tiff only twice. Still, Marko got dozens of her letters and pictures.

A Soccer Game — against the Barefooted

One of the events on the rich and varied sports programme in honor of the Youth Day in Valjevo (Serbia) was found particularly attractive by the spectators: a soccer game with one team shod and the other barefooted. Despite heroic efforts the shods won.

STRANGE GUEST

The Army Stadium in Pirot (Serbia) has every Sunday, when there is a soccer game, one assiduous guest — a dog who does not miss a single game. He hops quietly on the beam of the door poles and stays there until the last whistle. Nobody dreams of chasing this old faithful away, even the doorkeepers got used to him.

Dog Stopped the Game

A game in the soccer B Ligue in Sarajevo was interrupted because of an unexpected event. The guests were already leading 3:0 when, suddenly, a dog ran into the field and took over the ball, chasing it around for whole five minutes and allowing nobody to get near. Only after the fiery fan voluntarily left the field, the game could be resumed.

**T
O
V
A
R
N
A**

Priporoča potrošnikom svoje
kvalitetne izdelke

*ZLATOROG terpentinovo
milo*

*RIO in PERIL
sintetične praške*

*CET
tekoči detergent*

*VAN KAIT
zobno pasto*

SOLEA KREMO

*FOX
kremo za čevlje*

Zlatorog

M A R I B O R

Rojaki!

Če vam je potrebno zavarovanje

vaših poslopij

v domovini za požar in druge
nesreče

vašega voza

za poškodbe, razbitje, tatvino, za
zakonito odgovornost

vašega življenja

za nezgodo ali smrt

se boste zavarovali pri nas

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

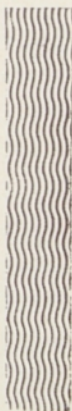
Direkcija za LRS

Ljubljana, Miklošičeva cesta 19

Telefon 39-121

Izvažamo že 50 let v 45 prekomorskih dežel

Naše izdelke z zaščitnim znakom
z zadovoljstvom uporabljajo širom
sveta

telefon 02-71
telegram Emaji
Celje

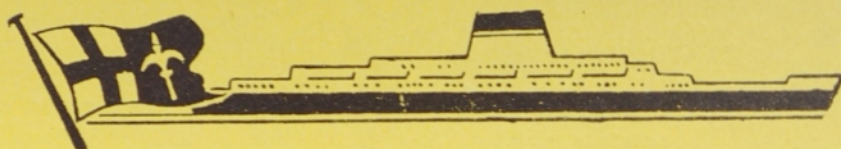
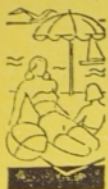

Tovarna emajlirane posode CELJE

vodeči proizvajalec in izvoznik

emajlirane posode
pokositrne posode
pocinkane posode
higiensko-tehničnih
predmetov
jeklenih kotlov
jeklenih radiatorjev in jeklenk
za butan-propan plin

Posebno priporočamo naše nove izdelke:
Econom lonec, alu-pekač, sokovnik,
lonec za pranje perila z vložkom

LADIJSKA DRUŽBA

ITALIA S. p. a. d. N.

vzdržuje s svojimi moderno opremljenimi ladjami
redno zvezo iz Trsta, Genove in Dubrovnika v
Kanado, ZDA, Argentino, Brazilijo, in druge države
v Južni Ameriki

INFORMACIJE
REZERVACIJE
PRODAJO LADIJSKIH KART

dobite pri

Jugoslovanski pomorski agenciji

Beograd, Knez Mihajlova ulica 20

Zagreb, Zrinjevac 20

Ljubljana, Titova cesta 10

Sarajevo, Maršala Tita 9a

